

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme Ana Bilim Dalı

**MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ FİNANSAL TABLO ANALİZ
YÖNTEMLERİ KULLANIM DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİ: SİVAS
İLİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tolga YENTUR

Sivas

Mart 2022

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme Ana Bilim Dalı

**MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ FİNANSAL TABLO ANALİZ
YÖNTEMLERİ KULLANIM DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİ: SİVAS
İLİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tolga YENTUR

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Seval ELDEN ÜRGÜP

Sivas

Mart 2022

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans Tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dâhil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

22/03/2022

Tolga YENTUR

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Sivas ilinde faaliyette bulunan muhasebe meslek mensupları örnek çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının finansal tablo analizi yapmaları durumunda hangi finansal analiz yöntemlerini daha çok kullandıkları, yapmamaları durumunda ise neden yapmadıkları belirtilmek istenmiştir. Ayrıca finansal tablo analizi yapan muhasebe meslek mensuplarının hangi amaçla yaptıkları ve işletmelerin finansal analiz talepleri ile muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapması arasındaki bağlantı açıklanmıştır.

Çalışmanın tamamlanma sürecinde benden destek ve yardımını esirgemeyen, çalışmanın her aşamasında tecrübesiyle büyük katkısı bulunan ve kıymetli vaktini benimle paylaşan saygıdeğer danışmanım Dr.Öğr.Üyesi Seval ELDEN ÜRGÜP'e, çalışma konusunun belirlenmesinde bana yardımcı olan ve yönlendiren sayın Doç.Dr.Yüksel AYDIN'a, çalışma süresi boyunca beni cesaretlendiren, bana finans ve muhasebeyi sevdiren sayın Öğr.Gör.Bahri Fatih TEKİN'e, çalışma süresinde bana destek olan tüm arkadaşlarıma ve eğitim hayatım süresince benden maddi manevi desteklerini esirgemeyen kıymetli aileme teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR DİZİNİ	v
TABLO LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ	ix
ÖZET	xi
ABSTRACT	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
1. FİNANSAL TABLOLAR VE FİNANSAL TABLOLAR ANALİZ YÖNTEMLERİ	3
1.1. Finansal Tablolar	3
1.1.1. Finansal Tablo Türleri	3
1.1.1.1. Temel Finansal Tablolar	5
1.1.1.2. Ek Finansal Tablolar	14
1.1.2. Finansal Tablo Düzenleme İlkeleri	26
1.1.2.1. Bilanço İlkeleri	26
1.1.2.2. Gelir Tablosu İlkeleri	29
1.1.3. Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri	30
1.1.4. Finansal Tablo (Finansal Bilgi) Kullanıcıları	31
1.1.5. Finansal Tabloların İş Hayatındaki Önemi	33
1.2. Finansal Tablolar Analizi	33
1.2.1. Finansal Tablolar Analizinin Amacı	34
1.2.2. Finansal Analizin Başarısını Etkileyen Faktörler	34

1.2.3. Finansal Tablolar Analiz Türleri	35
1.2.3.1. Analizi Yapanın Kimliğine Göre Finansal Analiz	35
1.2.3.2. İçeriğine (Kapsamına) Göre Finansal Analiz	35
1.2.3.3. Yapılış Amacına Göre Finansal Analiz	36
1.3. Finansal Tablolar Analiz Yöntemleri	38
1.3.1. Karşılaştırmalı (Mukayeseli) Tablolar Analizi.....	38
1.3.2. Dikey (Yüzde) Yöntemi İle Analiz	41
1.3.3. Trend (Eğilim) Yöntemi İle Analiz	43
1.3.4. Oranlar Yöntemi İle Analiz (Oran Analizi).....	46
1.3.4.1. Likidite Oranları.....	48
1.3.4.2. Finansal Yapı (Kaldıraç) Oranları	53
1.3.4.3. Varlık Kullanım (Faaliyet) Oranları	57
1.3.4.4. Karlılık Oranları	63
1.3.4.5. Borsa (Piyasa) Performans Oranları	67
İKİNCİ BÖLÜM	69
2. MUHASEBE, MUHASEBENİN TEMEL KAVRAMLARI, MUHASEBE	
MESLEĞİ VE MUHASEBE MESLEK MENSUPLARI.....	69
2.1. Muhasebenin Tanımı ve Amacı.....	69
2.2. Muhasebenin Temel Kavramları	70
2.3. Muhasebe Mesleği.....	72
2.4. Muhasebe Meslek Mensupları.....	73
2.4.1. Muhasebe Meslek Mensubu Olabilmenin Şartları	73
2.4.2. Meslek Mensuplarının Sınıflandırılması	74
2.4.2.1. Serbest Muhasebeci Mali Müşavir.....	74
2.4.2.2. Yeminli Mali Müşavir.....	74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	77
3. MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ FİNANSAL TABLO ANALİZ YÖNTEMLERİ KULLANIM DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİ: SİVAS İLİ ÖRNEĞİ	77
3.1. Literatür Taraması	77
3.2. Araştırmanın Amacı	80
3.3. Araştırmanın Kapsamı ve Kısıtları.....	80
3.4. Veri Toplama Aracı.....	81
3.5. Ölçeğin Güvenilirliğine İlişkin Bulgular.....	82
3.6. Verilerin Analizi.....	83
3.7. Bulgular ve Değerlendirmeler	83
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	97
KAYNAKÇA	103
EKLER.....	111
Ek 1. Anket Formu	111
ÖZ GEÇMİŞ.....	113

KISALTMALAR DİZİNİ

Vb.	: Ve benzeri
KOBİ	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler
SMMM	: Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
MSUGT	: Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
KVYK	: Kısa Vadeli Yabancı Kaynak
UVYK	: Uzun Vadeli Yabancı Kaynak
DİMM	: Direkt İlk Madde Malzeme
DİG	: Direkt İşçilik Gideri
KVK	: Kurumlar Vergisi Kanunu
GVK	: Gelir Vergisi Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
SerPK	: Sermaye Piyasası Kanunu
Vd.	: Ve diğerleri
AGİS	: Adı Geçen İnternet Sitesi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
CEO	: Chief Executive Officer
SMMMO	: Sivas Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası
SM	: Serbest Muhasebeci
YMM	: Yeminli Mali Müşavir
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS 1	: Türkiye Muhasebe Standardı 1

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1. Finansal Tablolar.....	5
Tablo 1.2. Bilanço Genel Görünümü	6
Tablo 1.3. Özet Bilanço Tipi	8
Tablo 1.4. Ayrıntılı Bilanço Tipi	9
Tablo 1.5. Özet Gelir Tablosu Tipi	12
Tablo 1.6. Ayrıntılı Gelir Tablosu Tipi	13
Tablo 1.7. Satışların Maliyeti Tablosu	16
Tablo 1.8. Fon Kaynak ve Fon Kullanımlarının Yapısı	17
Tablo 1.9. Fon Akım Tablosu	19
Tablo 1.10. Nakit Akım Tablosu	21
Tablo 1.11. Kâr Dağıtım Tablosu.....	23
Tablo 1.12. Öz Kaynaklar Değişim Tablosu	25
Tablo 1.13. Karşılaştırmalı Finansal Tablolar Analizi Bilanço Örneği	40
Tablo 1.14. Karşılaştırmalı Finansal Tablolar Analizi Gelir Tablosu Örneği.....	40
Tablo 1.15. Dikey (Yüzde) Analizi Bilanço Örneği.....	42
Tablo 1.16. Dikey (Yüzde) Analizi Gelir Tablosu Örneği.....	43
Tablo 1.17. Baz Yılına Göre Trend Yüzdeleri Bilanço Örneği.....	45
Tablo 1.18. Baz Yılına Göre Trend Yüzdeleri Gelir Tablosu Örneği	45
Tablo 3.1. Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri (N=163)	83
Tablo 3.2: Muhasebe Meslek Mensuplarının Mükelleflere Finansal Analiz Yaparken Aramış Oldukları Cevaplar (N=136).....	88
Tablo 3.3: Muhasebe Meslek Mensuplarının Mükelleflerine Finansal Analizi Yaparken Kullandıkları Finansal Tablo Analiz Yöntemleri (N=136).....	89

Tablo 3.4. Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçlarının Önem Dereceleri ile Finansal Analiz Yöntemlerinin Kullanım Sıklığının Korelasyonu(N=136)	90
Tablo 3.5. Muhasebe Meslek Mensuplarının Mükelleflerine Finansal Analiz Yapmamalarının Nedenleri(N=27)	91
Tablo 3.6. Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Gerçekleştirmelerinin Yaş Grupları İle Mukayese Edilmesi(N=136)	92
Tablo 3.7. Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Gerçekleştirmelerinin Cinsiyet ile Mukayese Edilmesi(N=136).....	93
Tablo 3.8. Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Gerçekleştirme Durumlarının Eğitim Düzeyi ile Mukayese Edilmesi(N=136)	94
Tablo 3.9. Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Gerçekleştirme Durumlarının Mesleki Tecrübeleri ile Mukayese Edilmesi(N=136)	95
Tablo 3.10. Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Gerçekleştirme Durumlarının Mükelleflerinin Finansal Analiz Talep Etme Durumları ile Mukayese Edilmesi(N=136)	96

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 3.1. Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaş Durumuna Göre Dağılımı.....	84
Şekil 3.2. Muhasebe Meslek Mensuplarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	85
Şekil 3.3. Muhasebe Meslek Mensuplarının Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı .	85
Şekil 3.4. Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Tecrübelerine Göre Dağılımı	86
Şekil 3.5. Mükelleflerin Finansal Analiz Talep Edip Etmeme Durumuna Göre Dağılımı.....	86
Şekil 3.6. Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarına Göre Dağılımı	87
Şekil 3.7. Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Sıklığına Göre Dağılımı.....	87

ÖZET

İşletmelerin kuruluşundan itibaren faaliyet dönemlerini kapsayan, gerekli olan toplam kaynakları nasıl karşılayacağı ve nasıl kullanacağını belirlemek için etkin bir muhasebe bilgi birikimine ihtiyaç vardır. Sürekli gelişerek büyüme gösteren ekonomide, işletmelerin finansal nitelikli olayları ile karmaşık düzeydeki yapılarını doğru analiz etme ve yorumlama bakımından finansal tablolar ile bu tabloların analizinin önemi oldukça hızlı bir şekilde artmıştır. Finansal tabloların analizi, çıkar grupları için karar alınmasında ve oluşabilecek riskler için tedbir alınmasında kilit durumundadır.

Bu çalışmanın amacı; muhasebe meslek mensuplarının finansal tablo analizi gerçekleştirip gerçekleştirmedikleri ve hangi finansal tablo analiz yöntemlerini ne sıklıkla kullandıklarını belirlemektir. Bu çalışma ile finansal tablo kullanıcılarına doğru yapılan finansal analizin ve kilit rol oynayan muhasebe meslek mensuplarının önemi anlatılmak istenmiştir. Bu doğrultuda Sivas ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları üzerine yüz yüze anket tekniği uygulanmış olup ortaya çıkan bulgular SPSS 21.0 paket programı ile analize tabi tutularak açıklanmıştır.

Analiz neticesinde Sivas'ta faaliyette bulunan muhasebe meslek mensupları çoğunlukla finansal tablo analizini üçer aylık dönemler itibariyle gerçekleştirdikleri ve muhasebe meslek mensuplarının ekseriyetle aramış oldukları en önemli sorunun genel olarak işletme faaliyetlerinin başarısını ölçmek olduğu tespit edilmiştir. Finansal tablo analizini gerçekleştiren muhasebe meslek mensuplarının oran analizini çok sık kullandıkları ve muhasebe meslek mensuplarının finansal tablo analizi düzenleme hedeflerinin önem seviyeleri ile finansal(mali) analiz yöntemlerinin hangi sıklıkla kullanıldığı arasında doğru yönlü bir bağlantı olduğu görülmüştür. Ayrıca muhasebe meslek mensuplarının finansal tablo analizi gerçekleştirmeleri ile mükellef işletmelerin finansal analiz istemeleri arasında da doğru yönlü bağlantı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Tablolar, Finansal Tablo Analizi, Finansal Tablo Analiz Yöntemleri, Muhasebe Meslek Mensupları.

ABSTRACT

An effective accounting knowledge is needed in order to determine how business will meet and use the total resources, covering the operating cycles from their establishment. In the economy, which is constantly developing and growing, the importance of financial statements and the analysis of these statements has increased quite rapidly in terms of correctly analyzing and interpreting the financial activities and complex structures of the business. The analysis of financial statements plays a critical role in making decisions for interest groups and taking precautions for risks that may occur.

The aim of this study is to determine whether members of accounting professional perform financial statement analysis and how often they use which financial statement analysis methods. With this study, it is aimed to explain the importance of the correct financial analysis and the members of the accounting professionals who play a key role to the users of the financial statements. In this context, a face-to-face survey technique was applied among the members of the accounting professionals operating in the province of Sivas, and the findings were analyzed and explained with the SPSS 21.0 package program.

As a result of the analysis, it has been determined that the accounting professionals operating in Sivas mostly perform the financial statement analysis quarterly and the most important problem that the accounting professionals usually consider is measuring the success of their business activities. It has been observed that members of accounting professional who perform financial statement analysis use ratio analysis very often and that there is a direct relationship between the importance levels of financial statement analysis preparation objectives of members of accounting professional and how often financial analysis methods are used. In addition, it has been determined that there is a direct relationship between the financial statement analysis of the members of accounting professional and the financial analysis demands of taxpayer business.

Keywords: Financial Statements, Financial Statement Analysis, Financial Statement Analysis Methods, Members of accounting professional.

GİRİŞ

Küresel ekonomide gelişme ve büyüme eğiliminde olan işletmeler üretim kapasitelerini arttırmak için birtakım maliyetlere de katlanmaları gerekir. Bunun yanında işletmelerin faaliyetlerini sürdürmeleri ve yatırım-finance kararları olarak büyüme göstermeleri şüphesiz güvenilir finansal bilgiler ve doğru karar almalarına bağlıdır. İşletmeler güvenilir finansal bilgileri muhasebe sisteminin sunduğu nitel ve nicel direktiflerden faydalanarak alır. Bu bağlamda işletmelerin finansal durum performansları, faaliyetleri ile bu faaliyetlerden doğan sonuçları, kaynak ihtiyaçları, varlıkların nasıl ve ne şekilde finanse edildiği vb. birçok bilgiler finansal tablolar ve bu tabloların analizi ile mümkündür.

İşletmelerin kuruluşundan itibaren amaçları kar elde ederek ömürlerini belli bir süreye bağlamaksızın piyasada faaliyetlerini sürdürebilmektir. İşletmelerin finansal/mali performanslarını ve faaliyet sonuçlarını görmek kuşkusuz finansal tablolarda bulunan hesap kalemleri arasındaki ilişki ve bu ilişkinin analizi ile olanaklıdır. Diğer taraftan finansal/mali planlama ve kontrol başarısı olarak ifade edilen ve büyük öneme sahip olan finansal yönetimin bu iki fonksiyonu doğru analiz yönteminin seçilmesi ve yorumlanmasına bağlıdır. İşletme içi tablo kullanıcıları ve ilgili diğer tarafların analizi gerçekleştirmeleri için gerekli bilgi birikimine sahip olması gerekmektedir.

İşletmeler, faaliyetlerini daha verimli ve etkin sürdürmeleri, varlıklar ve kaynaklar arasındaki ilişkileri, faaliyet sonuçlarını vb. gibi daha birçok bilgileri görmek için finansal tablolar analizine ihtiyaç duyarlar. Bazı büyük ölçekli işletmelerin kendi içerisinde finansal tablolar analizini yapacak muhasebe birimi olmasına karşın, KOBİ diye nitelendirdiğimiz küçük ölçekli işletmelerin finansal tablolar analizi çoğunlukla bağlı oldukları Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler tarafından yapılmaktadır.

Tezin birinci bölümünde, finansal tablolar hakkında genel bilgi verilerek finansal tablo türleri, finansal tablolar düzenlenirken uyulması gereken kurallar, finansal(mali) tabloların nitelik olarak özellikleri, finansal tablo(finansal bilgi)

kullanıcıları ve finansal tabloların iş hayatındaki önemine yer verilmiştir. Ayrıca finansal tablolar analizinin amaçları, analizin başarısını etkileyen faktörler, finansal tablo analiz türleri ve finansal tablo analiz yöntemlerine yer verilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde muhasebenin tanımına ve amacına, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine ve muhasebe mesleği ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. Ayrıca profesyonel olarak mesleği icra eden meslek mensuplarına, sınıflandırılmasına ve meslek mensubu olabilmek için hangi koşulların gerektiğine yer verilmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde ise, literatür taraması yapılarak tezin konusu ile ilgili değerlendirmelere yer verilmiştir. Elde edilen bulgular ve değerlendirmeler ışığında buna benzer konu ve/veya konularda çalışma yapmak isteyenlere önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. FİNANSAL TABLOLAR VE FİNANSAL TABLOLAR ANALİZ YÖNTEMLERİ

1.1. Finansal Tablolar

Finansal (mali) tablolar, işletmelerin finansal yapılarını, performanslarını; işletme sahiplerine, ortaklarına, yöneticilerine ve işletme ile ilgili taraflara iletilmesini sağlayan araçlardır (Gündüzalp ve Altıngöz 2018: 33).

Küreselleşmeye bağlı olarak ekonominin büyümesiyle birlikte gerek üretimin artması gerek rekabet ortamının artması, işletmelerin varlık ve kaynak yapılarını, faaliyetlerini ve faaliyet sonuçlarını başarılı bir şekilde sürdürmeleri güvenilir finansal bilgiler ile doğru kararlar almalarına bağlıdır (Dokur ve Kaygusuz 2009: 9).

Yöneticilerin varlıkları ve kaynakları hangi biçimde kullanmış olduklarını sunarken muhasebe sistemi önem arz etmektedir. Muhasebe sistemi mali nitelikli olayları; işletme sahiplerine, yöneticilerine, ortaklarına ve işletme ile ilgili taraflara rapor ederek doğru kararlar almalarına yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda tüm mali nitelikli işlemlerin raporlanması finansal tablolar aracılığı ile yapılmaktadır (Bayrı 2010: 91; Akdoğan ve Tanker 1985: 12).

Finansal (mali) tablolar, işletmelerin dönem içinde ve dönem sonunda finansal durumlarında meydana gelen değişimleri analiz ederek, işletme içi ve işletme dışı kullanıcıların amaçları çerçevesinde ortaya koyar (Uçaktürk 2010: 18).

1.1.1. Finansal Tablo Türleri

Muhasebe, izlediği ve gözlemlediği mali nitelikli olaylar ve bu olaylar sonucunda ürettiği bilgiler bakımından oldukça karmaşık ve kapsamlı bir süreçtir. Bu sürecin düzenli, doğru ve verimli bir şekilde ilerlemesi için muhasebede kullanılan hesapların belli bir yöntem üzerinde gruplandırılması gerekir. Böylelikle aynı faaliyet alanında bulunan işletmelerin mali nitelikli olayları karşısında kullanılacak muhasebe hesapları da aynı olacaktır.

İşletmelerin kuruluş amaçları kar elde etmek olsa da bu kar tüketici ihtiyaçlarına göre şekillenmektedir. Tüketici ihtiyaçlarının çeşitliliğiyle birlikte farklı faaliyet alanlarında veya farklı endüstri kollarında işletmeler ortaya çıkmıştır. Bu nedenle benzer faaliyeti olan işletmelerin mali nitelikli olayları için kullanılacak hesaplarının da aynı olması gerekir. Bu amaçla işletmelerin muhasebe sistemlerinin temeli kuşkusuz hesap planıdır ve işletmeler Maliye Bakanlığı aracılığıyla yayımlanan hesap planı çerçevesinde muhasebe sistemlerini kurmalıdırlar.

Maliye Bakanlığı'nın tarafından yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile birlikte 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 175 ve mükerrer 257'inci maddeleri uyarınca birtakım düzenlemeler yapılmış ve bu düzenlemeler Tek Düzen Muhasebe Sistemi olarak isimlendirilmiştir (Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 1992:3).

Türkiye Muhasebe Standardı 1 finansal tabloların sunuluşu standardı, 2005 yılı hesap bitiminden sonrası dönemleri kapsayacak şekilde 16.01.2005 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. TMS 1, genel amaçlı finansal/mali tabloların sunuluşunda yer alan esasları belirlemekle birlikte, finansal tabloların yapısıyla alakalı hususları da belirler. Diğer standartlarda meydana gelen değişiklikler bu standardı da etkilemektedir. Yapılan değişiklikler TMS 1'de de yapılmalıdır. TMS 1'e göre hazırlanan finansal tablolar seti yılda bir kez hazırlanması gerekmektedir. Standarda göre finansal tablolar seti (Gücenme Gençoglu vd. 2014: 2-4; Acar ve Öztürk 2013: 15-18);

- Dönem sonu finansal durum tablosu,
- Döneme ait kapsamlı gelir tablosu,
- Döneme ait öz kaynak değişim tablosu,
- Nakit akış tablosu,
- Önemli muhasebe politikalarını özetleyen dipnotlar ve diğer açıklayıcı notlar.

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne bakıldığında finansal tabloları Tablo 1.1'deki gibi ayırmak mümkündür (Topak 2010: 7).

Tablo 1.1: Finansal Tablolar

Temel Finansal Tablolar	Ek Finansal Tablolar
• Bilanço • Gelir Tablosu	• Satışların Maliyeti Tablosu • Fon Akım Tablosu • Nakit Akım Tablosu • Kar Dağıtım Tablosu • Öz Kaynaklar Değişim Tablosu

Kaynak: (Topak 2010: 7).

1.1.1.1. Temel Finansal Tablolar

Tabloların gerçeği doğru ve tutarlı yansıtabilmesi için birtakım kurallara ihtiyaç duyar (Mary 1963: 8). Bu kurallar muhasebenin temel kavramları ve muhasebe ilkelerinden oluşur. Temel finansal tablo grubunda yer alan bilanço ve gelir tablosunun analizi yapılırken tabloların gerçeği yansıtmaları gerekir. Bu tablolar işletmelerin mali yapısı hakkında bilgiler sunar (Çabuk ve Lazol 2013: 3).

1.1.1.1.1. Bilanço (Finansal Durum Tablosu)

Bilanço; işletmelerin belirli bir tarihte aktiflerin(varlıkların) ve pasiflerin(kaynakların) mali görünümünü gösteren tablo olarak tanımlanmaktadır. Bilanço işletmelerin belli bir zamanda oluşan mali yapısını belirttiği için “Finansal Durum Tablosu” olarak da bilinmektedir (Kennedy 1967: 31).

İşletmelerde muhasebe süreci boyunca elde edilen verilerin işlenerek finansal bilgi kullanıcılarına aktarılmasında kullanılan temel finansal tablolardan biri olan bilanço; işletmelerin belirli bir tarih itibarıyla sahip oldukları varlıklarını ve varlıkların hangi kaynaklardan karşılandığını ya da temin edildiğini gösteren finansal tabloya verilen isimdir (Akgüç 1995: 20).

İşletmenin sahip olduğu varlıkları ve kaynakları belli ilke ve yöntem içerisinde gösteren bilançoda çift taraflı kayıt sistemi kullanılır (Bitlisli 2014: 51).

Bilanço aktif ve pasif bölümlerinden oluşur. Bu bölümlere ek olarak bilanço başlığı ve bilanço dipnotları da bulunmaktadır (Cebeci 2014: 4).

Aktif tarafı dönen varlıklar ve duran varlıklardan oluşmaktadır. Dönen varlıklar grubu içinde bir yıl ve/veya daha kısa sürede paraya dönüşecek nakit ve nakit benzeri varlıklar yer alır. Duran varlıklar içerisinde ise işletmenin uzun vadeli olarak

kullanmak istediği ve birden fazla döneme yaydığı varlıklar yer alır (Tanış 2012: 48; Lazol 2017: 27-28).

Pasif tarafı kısa vadeli yabancı kaynaklar (KVYK), uzun vadeli yabancı kaynaklar (UVYK) ve öz kaynaklardan oluşur (Avder ve Özçelik 2016: 17-18). Kısa vadeli yabancı kaynaklar vadesi bir yıl ve/veya daha kısa süre olan borçların izlendiği, uzun vadeli yabancı kaynaklar vadeli bir yıl ve/veya daha uzun süre olan borçların izlendiği hesaptır. Öz kaynaklar ise işletme sahip ya da sahiplerinin, işletmenin benliğine tahsis edilmiş payına verilen isimdir (Sevilengül 2000: 423; Tanış 2012: 49).

Bilançonun genel görünümü Tablo 1.2’de gösterilmiştir (Arabacı ve Çavdar 2018: 175).

Tablo 1.2: Bilanço Genel Görünümü

... İşletmesi ... Tarihli Bilançosu	
AKTİF	PASİF
A.DÖNEN VARLIKLAR	C.KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
	D.UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
B.DURAN VARLIKLAR	E. ÖZ KAYNAKLAR
AKTİF TOPLAM	PASİF TOPLAM

Kaynak: (Lazol 2017: 27).

İşletmenin belirli tarihteki finansal yapısını gösteren bilanço düzenlenirken aktif tarafta bulunan varlıklar, nakde dönüşme hızlarına ya da likiditelerine göre en çok olandan en az olana doğru sıralama yapılırken; pasif tarafta bulunan kaynaklar ise vade yapılarına göre en kısa olandan en uzun olana doğru sıralanır. Bilançonun sol kısmında aktifler(varlıklar), sağ kısmında pasifler(kaynaklar) yer alır. Bu nedenle bir işletmenin varlıkları ile varlıkların temin edilmesi için kullanılan kaynaklar arasında eşitlik vardır. Varlıkların ve kaynakların ya da aktiflerin ve pasiflerin birbirine eşit olduğunu gösteren denkleme ise temel bilanço denklemi denir (Atabey, Parlakkaya ve Alagöz 2002: 49).

Temel Bilanço Denklemi

$$\text{AKTİFLER (VARLIKLAR)} = \text{PASİFLER (KAYNAKLAR)}$$

Tertipleme açısından bilanço şekil ve kapsam bakımından iki farklı kola ayrılır. Şekil yönünden hesap tipi ve rapor tipi bilanço olarak düzenlenmektedir. Hesap tipi bilanço ''T'' biçiminde bir çizelge üzerinde ve aktifler çizelgenin sol tarafına, pasifler çizelgenin sağ tarafına gelecek biçimde parasal tutarları gösterilerek düzenlenmektedir. Rapor tipi bilanço ise aktif karakterli kalemlerin altına pasif karakterli kalemlerin sırasıyla yazılması ile düzenlenir. İşletmenin mali yapısını yıllara göre kıyaslama açısından rapor tipi bilanço kullanımı daha uygundur (Sevinç 2016: 37; Güzel 2015: 70).

Kapsamına göre bilançolar özet ve ayrıntılı bilanço olmak üzere iki ayrı türde düzenlenebilmektedir. Özet tipi bilançoda genel anlamda ana hesap grupları düzeyinde bilgi verilir. Ayrıntılı bilançoda ise her hesap gruplarının içinde yer alan hesapları da gösterir (Arabacı ve Çavdar 2018: 175).

1 sıra no.lu MSUGT'de, kapsamına göre bilançolar olan özet tipi ve rapor tipi bilanço görünümüleri verilmiştir. Tebliğde yer alan görünümeler Tablo 1.3 ve Tablo 1.4'de sunulmuştur (Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 1992: 13).

Tablo 1.3'de ve Tablo 1.4'de T1 geçmiş dönemi, T2 cari dönemi ifade etmektedir.

Tablo 1.3: Özet Bilanço Tipi

İŞLETME ÖZET BİLANÇO TİPİ					
AKTİF			PASİF		
	T1	T2		T1	T2
A-DÖNEN VARLIKLAR 10-Hazır Değerler 11- Menkul Kıymetler 119-Menkul Kıymetler Değ. Düş.Karş.(-) 12-Ticari Alacaklar 122-Alacak Senetleri Reeskontu (-) 129-Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-) 13-Diğer Alacaklar 137-Alacak Senetleri Reeskontu (-) 139-Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-) 15-Stoklar 158-Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-) 17-Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Maliyetleri 18- Gelecek Aylara Ait Giderler Ve Gelir Thk. 19-Diğer Dönen Varlıklar DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI B-DURAN VARLIKLAR 22-Ticari Alacak 222-Alacak Senetleri Reeskontu (-) 229-Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-) 23-Diğer Alacaklar 237-Alacak Senetleri Reeskontu (-) 239-Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-) 24-Mali Duran Varlıklar 241-Bağlı Menkul Kıymetler Değ. Düş. Karş. (-) 243-İştiraklere Sermaye Taahhütleri (-) 244-İştirakler Sermaye Payları Değ.Düş. Karş. (-) 246-Bağlı Otaklıklara Sermaye Taahhütleri (-) 247-Bağlı Ortak. Serm. Payları Değ. Düş. Karş. (-) 249-Diğer Mali Duran Varlıklar Değ. Düş. Karş. (-) 25-Maddi Duran Varlıklar 257-Birikmiş Amortismanlar (-) 26-Maddi Olmayan Duran Varlıklar 268-Birikmiş Amortismanlar (-) 27-Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar 278-Birikmiş Tükenme Payları 28-Gelecek Yıllara Ait Giderler Ve Gelir Thk. 29-Diğer Duran Varlıklar 298- Stok Değ. Düş. Karş. (-) 299- Birikmiş Amortismanlar (-) DURAN VARLIKLAR TOPLAMI			C- KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR 30-Mali Borçlar 301-Ert .Fin. Kir. Borç. Maliyetleri (-) 308- Menkul Kıymet İhraç Farkları (-) 32- Ticari Borçlar 322- Borç Senetleri Reeskontu(-) 33- Diğer Borçlar 337- Diğer Borç Senetleri Reeskontu (-) 34-Alınan Avanslar 35- Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hakedişleri 36- Ödenecek Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler 37- Borç ve Gider Karşılıkları 371- Dön .Kar. Peşin Öden. Vergi ve Diğ. Yas.Yük.(-) 38- Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları 39- Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI D- UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR 40- Mali Borçlar 402- Ert. Fin. Kir. Borç. Maliyeti (-) 408- Menkul Kıymet İhraç Farkı (-) 42- Ticari Borçlar 422- Borç Senetleri Reeskontu (-) 43- Diğer Borçlar 437- Diğer Borç Sent. Reeskontu (-) 44- Alınan Avanslar 47- Borç ve Gider Karşılığı 48- Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları 49- Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI E- ÖZ KAYNAKLAR 50- Ödenmemiş Sermaye 501- Ödenmemiş Sermaye (-) 503- Sermaye Düzeltmesi Olumsuz Farkları (-) 52- Sermaye Yedekleri 53- Kar Yedekleri 57- Geçmiş Yıllar Karları 58- Geçmiş Yıllar Zararları 580- Geçmiş Yıllar Zararları (-) 59- Dönem Net Karı (Zararı) 591- Dönem Net Zararı (-) ÖZ KAYNAKLAR TOPLAMI		
AKTİF TOPLAM			PASİF TOPLAM		

Kaynak: (1 sıra no.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği).

Tablo 1.4: Ayrıntılı Bilanço Tipi

İŞLETME AYRINTILI BİLANÇO TİPİ					
AKTİF (VARLIKLAR)			PASİF (KAYNAKLAR)		
	T 1	T 2		T1	T2
I-DÖNEN VARLIKLAR			KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		
A-Hazır Değerler			A-M ali Borçlar		
-Kasa			-Banka Kredileri		
-Alınan Çekler			-Uzun Vad. Kredilerin An. Tak. ve Faizleri		
-Bankalar			-Tahvil, Anapara, Borç taksit ve Faizleri		
-Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri(-)			-Çıkarılmış Bonolar ve Senetler		
-Diğer Hazır Değerler			-Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler		
B-Menkul Kıymetler			-Menkul Kıymet İhraç Farkı (-)		
-Hisse Senetleri			-Diğer Mali Borçlar		
-Özel Kesim Tahvil Senet ve Bonoları			B-Ticari Borçlar		
-Kamu Kesimi Tahvil Senet ve Bonoları			-Saticılar		
-Diğer Menkul Kıymetler			-Borç Senetleri		
-Menkul Kıymetler Değer Düş. Karş.(-)			-Borç Senetleri Reeskontu (-)		
C-Ticari Alacaklar			-Alınan Depozito ve Teminatlar		
-Alıcılar			-Diğer Ticari Borçlar		
-Alacak Senetleri			C-Diğer Borçlar		
-Alacak Senetleri Reeskontu (-)			-Ortaklara Borçlar		
-Verilen Depozito ve Teminatları			-İştiraklere Borçlar		
-Şüpheli Ticari Alacaklar			-Bağlı Ortaklıklara Borçlar		
-Şüpheli Ticari Alacaklar Karş. (-)			-Personele Borçlar		
D-Diğer Alacaklar			-Diğer Borç Senetleri Rees. (-)		
-Ortaklardan Alacaklar			-Diğer Çeşitli Borçlar		
-İştiraklerden Alacaklar			D-Alınan Avanslar		
-Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar			-Alınan Sipariş Avansları		
-Personelden Alacaklar			-Alınan Diğer Avanslar		
-Diğer Çeşitli Alacaklar			E-Yıllara Yaygın İnş.ve Onarım Hakd.		
-Diğer Alacak Senetleri Rees. (-)			-Yıllara Yaygın İnş.ve Onarım Hakd.		
-Şüpheli Diğer Alacaklar			-Yıllara Yaygın İnş. Enflasyon Düzeltme		
-Şüpheli Diğer Alacaklar Karş. (-)			F-Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler		
E-Stoklar			-Ödenecek Vergi ve Fonlar		
-İlk Madde ve Malzeme			-Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri		
-Yarı Mamuller			-Vad. Geç. Ert. veya Taks. Vergi ve Diğ. Yük.		
-Mamuller			-Diğer Yükümlülükler		
-Ticari Mallar			G-Borç ve Gider Karşılıkları		
-Diğer Stoklar			-Dönem Kârı Vergi ve Diğ. Yas. Yüküm.		
-Stok Değer Düşüklüğü Karş.ı (-)			Karş.		
-Verilen Sipariş Avansları			-Dönem Kâr. Peş. Öd. Vergi ve Diğ. Yük.(-)		
F-Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları			-Kıdem Tazminatı Karşılığı		
-Gelecek Aylara Ait Giderler			-Diğer Borç ve Gider Karşılıkları		
-Gelir Tahakkukları			H-Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tah.		
D-Diğer Dönen Varlıklar			-Gelecek Aylara Ait Gelirler		
-İndirilecek KDV			-Gider Tahakkukları		
-Diğer KDV			I-Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar		
-Peşin Ödenen Vergi ve Fonlar			-Hesaplanan KDV		
-Personel Avansları			-Diğer KDV		
-Sayım Tesellüm Noksanları			-Sayım ve Tesellüm Fazlaları		
-Diğer Çeşitli Dönen Varlıklar			-Diğer Çeşitli Yabancı Kaynaklar		
-Diğer Dönen Varlıklar Karş. (-)					
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI			KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI		

Tablo 1.4: (Devamı)

İŞLETME AYRINTILI BİLANÇO TİPİ					
AKTİF (VARLIKLAR)			PASİF (KAYNAKLAR)		
I-DURAN VARLIKLAR	T1	T2	II- UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	T1	T2
A-Ticari Alacaklar			A-Mali Borçlar		
-Alıcılar			-Banka Kredileri		
-Alacak Senetleri			-Çıkarılmış Tahviller		
-Alacak Senetleri Rees. (-)			-Çıkarılmış Diğ. Menk. Kıymetler		
-Verilen Dep. ve Tem.			-Menkul Kıym. İhraç Farkı (-)		
-Şüpheli Alacaklar Karş. (-)			-Diğer Mali Borçlar		
B-Diğer Alacaklar			B-Ticari Borçlar		
-Ort. Alacaklar			-Satıcılar		
-İşt. Alacaklar			-Borç Senetleri		
-Bağlı Ort. Alacaklar			-Borç Senetleri Rees. (-)		
-Personelden Alacaklar			-Alınan Depozito ve Teminatlar		
-Diğ. Çeşitli Alacaklar			-Diğer Ticari Borçlar		
-Diğ. Alacak Senetleri Rees. (-)			C-Diğer Borçlar		
-Şüpheli Alacaklar Karş.(-)			-Ortaklara Borçlar		
C-Mali Duran Varlıklar			-İştiraklere Borçlar		
-Bağlı Menkul Kıymetler			-Bağlı Ortak. Borçlar		
-Bağlı Men. Kıym.Değ. Düş. Karş. (-)			-Diğer Borç Senetleri Rees. (-)		
-İştirakler			-Kamuya Olan Ert. ve Tak. Borç.		
-İştiraklere Sermaye Taahhütleri (-)			-Diğer Çeşitli Borçlar		
-İştir. Ser. Pay. Değ. Düş. Karş. (-)			D-Alınan Avanslar		
-Bağlı Ortaklıklar			E-Borç ve Gider Karş.		
-Bağlı Ortaklıklara Sermaye Taah.			-Kıdem Tazminatı Karş.		
-Bağlı Ort. Ser. Pay. Değ. Düş. Kar. (-)			-Diğer Borç ve Gider Karş.		
D-Maddi Duran Varlıklar			F-Gelecek Yıllara Ait Gel. ve Gider Tah.		
-Arazi ve Arsalar			-Gelecek Yıllara Ait Gelirler		
-Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri			-Gider Tah.		
-Binalar			G-Diğer Uzun Vad. Yab. Kay.		
-Tesis, Makine ve Cihazlar			-Gelecek Yıl. Erte. veya Terkin Ed. Kdv		
-Taşıtlar			-Diğer Çeş.Uzun Vad. Yab. Kay.		
-Demirbaşlar			UZUN VADELİ YABANCI KAYNAK TOPLAMI		
-Diğer Maddi Duran Varlıklar			III- ÖZ KAYNAKLAR		
-B.Amortismanlar (-)			A-Ödenmiş Sermaye		
-Yapılmakta Olan Yatırımlar			-Sermaye		
-Verilen Avanslar			-Ödenmemiş Sermaye (-)		
E-Maddi Olmayan Duran Varlıklar			B-Sermaye Yedekleri		
-Haklar			-Hisse Senedi İh. Primleri		
-Şerefiye			-Hisse Senedi İptal Kârları		
-Kuruluş ve Örgütlenme Gid.			-M.D.V. Yeniden Değerleme Artışları		
-Araştırma ve Geliştirme Gid.			-İştirakler Yeniden Değ. Artışları		
-Özel Maliyetler			-Diğer Sermaye Yedekleri		
-Diğ. Maddi Olmayan Duran Varlıklar			C-Kâr Yedekleri		
-Birikmiş Amortismanlar (-)			-Yasal Yed.		
-Verilen Avanslar			-Statü Yed.		
F-Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar			-Olağanüstü Yed.		
-Arama Giderleri			-Diğer Kâr Yed.		
-Hazırlık ve Geliştirme Giderleri			-Özel Fonlar		
-Diğ. Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar			D-Geçmiş Yıllar Kârları		
-Birikmiş Tükenme Pay. (-)			E-Geçmiş Yıllar Zararları (-)		
-Verilen Avanslar			F-Dönem Net Kârı (Zararı)		
G-Gelecek Yıllara Ait Gid. ve Gelir Tah.			ÖZ KAYNAKLAR TOPLAMI		
-Gelecek Yıllar Ait Giderler			PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI		
-Gelir Tahak.					
H-Diğer Duran Varlıklar					
-Gelecek Yıllarda İnd. kdv					
-Diğer KDV					
-Diğer Çeşitli Duran Varlıklar					
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI					
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI					

Kaynak: (1 sıra no.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği).

1.1.1.1.2. Gelir Tablosu

İşletmelerin belirli bir döneme ait faaliyetlerinden doğan sonuçları gösteren ve temel finansal tablolar grubunda yer alan gelir tablosu; işletmelerin bir hesap dönemi içerisinde elde etmiş olduğu bütün gelirleri ile aynı dönem içerisinde üstlendiği tüm gider ve maliyetleri sınıflandırarak belirten, oluşacak dönem kârı veya zararını gösteren mali tablodur (Oğuz 2014: 27; Akgüç 1995: 196). Tanımdan da anlaşılacağı üzere gelir tablosu hem işletmenin bir hesap dönemi içerisinde meydana gelen tüm faaliyetlerine ilişkin doneler verirken hem de hangi hesap döneminde kâr ya da zarar ettiğini gösterir.

Gelir tablosu, finansal tablo ilkelerine göre düzenlenir. Tablo düzenlenirken işletmenin ana faaliyetlerinden oluşan gelir ve diğer olağan faaliyetlerden sağlanan gelirler ile diğer olağandışı gelirlerin ayrı olarak gösterilmesi mümkündür. Buna bağlı olarak işletmenin ana faaliyetlerinden kaynaklanan giderler, diğer olağan giderler ve diğer olağandışı giderler de ayrı olarak gösterilebilir (Gücenme 2000: 39).

Gelir tablosu, işletmelerin kuruluşundan itibaren amaçladığı karı tablo kullanıcılarına sunar. Tabloda işletmenin esas faaliyetleri, yan faaliyetleri ile süreklilik gösteren faaliyetleri ve süreklilik göstermeyen faaliyetleri sınıflandırılır. Kar/Zarar olarak da adlandırılan gelir tablosu beş kola ayrılmaktadır. Bunlar (Sevim 2009: 44);

- Brüt Satış Karı veya Zararı,
- Faaliyet Karı veya Zararı,
- Olağan Kar veya Zarar,
- Dönem Karı veya Zararı,
- Dönem Net Karı veya Zararı.

Gelir tablosu gelir ve gider kalemlerinde oluştuğu için dinamik bir yapıya sahiptir. Düzenleme açısından hem hesap tipi hem de rapor tipi olarak gelir tablosu düzenlenmektedir. Hesap tipi olarak düzenlenen gelir tablosunda giderler tablonun sol tarafına yazılırken gelirler ise sağ tarafta olacak şekilde yazılır. Rapor tipi gelir tablosu, bir hesap dönemi içerisindeki faaliyetlerin tümünü ortaya koyar. Gelir ve gider hesapları alt alta gelecek bir şekilde yazılarak dönem net kârı veya zararına erişilmektedir (Sarıkale 2019: 44).

Gelir tablosu işletmelerin muhasebe süresince büyük katkı sağlamakla birlikte aynı zamanda işletmelerin görünümünü göstererek ileriki yıllar için stratejilerin belirlenmesi konusunda da önem arz etmektedir (Selek ve Gödek 2019: 44).

Gelir tablosunun özet ve ayrıntılı gelir tablosu görünümleri verilmiştir. Tebliğde yer alan görünüm Tablo 1.5 ve Tablo 1.6'da sunulmuştur (Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 1992: 13).

Tablo 1.5'de ve Tablo 1.6'da T1 önceki dönemi, T2 cari dönemi ifade etmektedir.

Tablo 1.5. Özet Gelir Tablosu Tipi

İŞLETME ÖZET GELİR TABLOSU TİPİ (.....TL)*		
	T1	T2
600-BRÜT SATIŞLAR		
61-SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)		
62-SATIŞLARIN MALİYETİ (-)		
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI		
63-FAALİYET GİDERLERİ (-)		
FAALİYET KARI VEYA ZARARI		
64-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN		
65-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN		
66-FİNANSMAN GİDERLERİ (-)		
OLAĞAN KÂR VEYA ZARAR		
67-OLAĞANDIŞI GELİR VE KÂRLAR		
68-OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLARI(-)		
DONEM KÂRI VEYA ZARARI		
691-DÖNEM KÂRI VERGİ VE DİĞER YASAL		
DONEM NET KARI VEYA ZARARI		

Kaynak: (1 sıra no.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği)

Tablo 1.6. Ayrıntılı Gelir Tablosu Tipi

İŞLETME AYRINTILI GELİR TABLOSU TİPİ (.....TL)*		
	T1	T2
60-BRÜT SATIŞLAR 600 -Yurtiçi Satışlar 601-Yurtdışı Satışlar 602-Diğer Gelirler 61-SATIŞ İNDİRİMLERİ (-) 610 -Satıştan İadeler (-) 611-Satış İskontoları (-) 612-Diğer İndirimlere (-) NET SATIŞLAR 62-SATIŞLARIN MALİYETİ (-) 620-Satılan Mamuller Maliyeti(-) 621-Satılan Ticari Mallar Maliyeti(-) 622-Satılan Hizmet Maliyeti(-) 623-Diğer Satışların MaliyetiM BRÜT SATIŞ KÂRI VEYA ZARARI 63-Faaliyet Giderleri(-) 630 -Araştırma ve Geliştirme Giderleri(-) 631-Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri(-) 632-Genel Yönetim GiderleriM FAALİYET KÂRI VEYA ZARARI 64-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KÂRLAR 640-İştiraklerden Temettü Gelirleri 641-Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri 642-Faiz Gelirleri 643-Komisyon Gelirleri 644-Konusu Kalmayan Karşılıklar 649-Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Kârlar 65-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR(-) 657 -Reeskont Faiz Giderleri 653-Komisyon Giderleri 654-Karşılık Giderleri 659-Diğer Olağan Gider ve Zararlar 66-FİNANSMAN GİDERLERİ (-) 660-KISA VADELİ BORÇLANMA GİDERLERİ(-) 661-UZUN VADELİ BORÇLANMA GİDERLERİ(-) OLAĞAN KÂR VEYA ZARAR 67-OLAĞANDIŞI GELİR VE KÂLARI 671-Önceki Dönem Gelir ve Kârları 679-Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar 68-OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR(-) 680-Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları(-) 681-Önceki Dönem Gider ve Zararları(-) 689-Diğer Olağandışı Gider ve Zararları DÖNEM KÂRVEYA ZARARI 691-DÖNEM KÂRI VERGİ VE DİĞER YASIL YÜKÜMLÜLÜK DÖNEM NET KÂRI VEYA ZARARI		

Kaynak: (1 sıra no.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği).

1.1.1.2. Ek Finansal Tablolar

Temel finansal tablolar kullanıcılara işletmenin genel olarak durumu ve faaliyetleri sonucunda meydana gelen değişimler ile ilgili genel anlamda bilgiler verir. Özellikle yatırım sahipleri, kredi kuruluşları ve diğer işletme dışı bilgi kullanıcıları için daha ayrıntılı bilgiler gerekebilir (Bayırlı 2006: 28). Örneklendirme yapacak olursak; temel finansal tabloda yer alan bilanço, işletmenin aktiflerinde ve pasiflerinde oluşan değişimleri gösterirken bu değişimlerin kaynaklarını göstermez. Bir diğer temel finansal tablo olan gelir tablosu işletmenin belirli bir dönemde sahip olduğu gelir ve katlanmış olduğu giderlerini gösterirken gider kalemi olan satılan malın maliyeti içerisindeki giderleri ayrıntılı göstermez. Bunun yanında işletme sahip ya da sahipleri için de temel finansal tablolar yeterli olmayabilir. Bu nedenle tablo kullanıcıları ek finansal tablolara ihtiyaç duyar (Ergül 2004: 43).

Ek mali tablolar temel mali tabloları tamamlar niteliktedir ve finansal analiz yapılırken analistlere yardımcı olur. Tebliğ’de yer alan ek finansal tablolar (Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 1992: 23).

- Satışların Maliyeti Tablosu,
- Fon Akım Tablosu,
- Nakit Akım Tablosu,
- Kar Dağıtım Tablosu,
- Öz Kaynaklar Değişim Tablosu.

1.1.1.2.1. Satışların Maliyeti Tablosu

İşletmelerin dönem içerisindeki stoklarında meydana gelen değişimini, üretim maliyetini, satılan mamul maliyetini ve hizmet maliyetini belirten tablodur (Savcı 2010: 109). Öncelikle satışların maliyeti tablosu hazırlanır ve net satışlar grubundan düşülecek olan satışların maliyeti satırına eklenir (Bektöre, Çömlekçi ve Sözbilir 2013: 39).

Gelir tablosunun eki niteliğinde olarak hazırlanan ve satışların maliyeti kalemini ayrıntılı bir şekilde gösteren bu tablo, gelir tablosu içerisinde yer alan satışların maliyetini ayrı tabloda sunmak amacıyla hazırlanır.

Tebliğ’de yapılan tanımdan hareketle satışların maliyeti tablosunun düzenlenme amacı; gelir tablosunda gider unsuru olarak en büyük para sahip olan satılan malın maliyeti kalemindeki giderlerin ayrıntılı bir biçimde göstermektir. Tek Düzen Muhasebe Sisteminde Satışların Maliyeti Tablosunu oluşturan kalemler (Sevim 2009: 52-53).

- Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri
- Direkt İşçilik Giderleri
- Genel Üretim Giderleri
- Yarı Mamul Stoklarında Değişim
- Mamul Stoklarında Değişim

Bahsi geçen satışların maliyeti tablosunu oluşturan kalemlerin analiz edilmesi, işletmelerin maliyetlerinin denetiminde ve planlamalar yapmaları bakımından oldukça önemlidir.

Üretim için gerekli olan direkt ilk madde ve malzeme gideri (DİMMG)’in, Direkt işçilik gideri (DİG)’in ve genel üretim gideri(sabit+değişken)’in dönem içerisindeki değişimleri takip edilir. Bunun yanında tabloda dönem başındaki stok değeri ile dönem sonundaki stok değeri de yer alır. Bu sayede işletme brüt satış kârını tespit eder (Akgüç 1995: 202).

Satışların maliyeti tablosu işletmelerin faaliyet alanlarına göre farklı yorumlamalar gerektirebilir. Ticaret işletmeleri satışların maliyeti tablosunun ticari faaliyet kısmını düzenlerken, üretim işletmeleri üretim maliyeti kısmını düzenler. Her iki faaliyeti yapan işletmeler ise hem ticari faaliyet hem de üretim maliyeti kısmını düzenler. Ticaret işletmelerinin düzenledikleri ticaret faaliyet kısmındaki rakamlar Ticari Mallar Hesabından temin edilirken, üretim işletmelerinin düzenledikleri üretim maliyeti kısmındaki rakamlar ise maliyet hesaplarından temin edilir (Sevim 2009: 52-53).

Tebliğde yer alan görünüm Tablo 1.7’de sunulmuştur (Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 1992: 13).

Tablo 1.7’de yer alan T1 önceki dönemi T2 cari dönemi ifade etmektedir.

Tablo 1.7. Satışların Maliyeti Tablosu

SATIŞLARIN MALİYETİ TABLOSU (.....TL)*		
	T1	T2
ÜRETİM MALİYETİ		
-Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderler		
-Direkt işçilik Giderleri		
-Genel Üretim Giderleri		
D-Yarı Mamul Kullanımı		
-Dönem Başı Stok(+)		
-Dönem Sonu Stok(-)		
ÜRETİLEN MAMUL MALİYETİ		
E-Mamul Stoklarında Değişim		
-Dönem Başı Stok(+)		
-Dönem Sonu Stok(-)		
SATILAN MAMUL MALİYETİ		
TİCARİ FAALİYET		
-Dönem Başı Ticari Mallar Stoku(+)		
-Dönem İçi Alışlar(+)		
-Dönem Sonu Ticari Mallar(-)		
-SATILAN TİCARİ MALLAR MALİYETİ		
-SATILAN HİZMET MALİYETİ		
SATIŞLARIN MALİYETİ (I+II+III)		

Kaynak: (1 sıra no.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği).

Gelir tablosu ile sunulan satışların maliyeti tablosu ek finansal tablo içerisinde yer alsa da sunduğu bilgiler bakımından temel finansal tablolar kadar önemlidir. İşletmeler belli bir dönem sonunda gelir tablosunu düzenlediklerinde satışların maliyeti tablosunu da gelir tablosunun eki olarak düzenlemekle mükelleflerdir (Yener 2009: 85-87).

1.1.1.2.2. Fon Akım Tablosu

Net değer esasına göre düzenlenen fon akım tablosu; işletmenin tüm mali kaynaklarını nasıl ürettiğini, bu kaynakları nasıl kullandığını belirtir. Fon akım tablosu diğer finansal tabloların göstermekte yetersiz kaldığı, işletmenin yıl içinde fon üretme gücünü ve bu gücü nasıl kullandığını ortaya koyar. (Akça 2018: 13; Akgüç 1995: 296).

Bu tablonun ortaya koyduğu fon kaynakları ve kullanımları birbirine eşit olmaları zorunludur. Aktif hesaplardaki azalmalar ve pasif hesaplardaki artmalar fon kaynakları olarak ifade edilirken, aktif hesaplardaki artmalar ve pasif hesaplardaki azalmalar fon kullanımı olarak ifade edilir (Bektöre, Çömlekçi ve Sözbilir 2013: 170). Bu kuraldan hareketle işletmenin önceki dönem ve cari dönem bilançoların karşılaştırılması suretiyle elde edilecek artış ve azalışlara göre fon akım tablosu düzenlenir (Gücenme 2005: 213).

Fon akım tablosunu oluşturan fon kaynakları (fon girişleri) ve fon kullanımları (fon çıkışları) Tablo 1.8’de gösterilmiştir (Demir ve Alpan 2012: 140).

Tablo 1.8: Fon Kaynak ve Fon Kullanımlarının Yapısı

FON KAYNAKLARI	FON KULLANIMLARI
Pasif Hesap Gruplarında Artmalar	Pasif Hesap Gruplarında Azalmalar
- KVKYK’da artma	- KVKYK’da azalma
- UVYK’da artma	- UVYK’da azalma
- Öz kaynaklarda artma	- Öz kaynaklarda azalma
Aktif Hesap Gruplarında Azalmalar	Aktif Hesap Gruplarında Artmalar
- Dönen varlıklarda azalma	- Dönen varlıklarda artma
- Duran varlıklarda azalma	- Duran varlıklarda artma

Kaynak: (Demir ve Alpan 2012: 140).

İşletmenin faaliyet döneminde oluşan tüm kaynaklarını mutlak rakamlar ile okumak güç olduğu için, her kaynak kaleminin dikey yüzdeleri alınır. Böylelikle kaynak kaleminin yekün içindeki payını görmek ve bunu yorumlamak daha basit hale gelir (Gücenme 2005: 214).

Fon akım tablosu, bir işletmenin belirli bir dönem başından itibaren dönem sonuna kadar sağladığı finansal kaynakları, sağladığı bu kaynakların nerelerde kullanıldığını ve analiz edilen dönemdeki yatırım ile finansman faaliyetleri hakkında bilgiler verir. Fon akım tablosunu analiz eden analistler ya da çıkar grupları doğru bir şekilde yorum yapabilmeleri için fon akım tablosunda bulunan kalemler hakkında detaylı bilgiye sahip olmaları gerekir (Sevim 2009: 60).

Fon akım tablosunu düzenleme kurallarını sıralamak gerekirse (Akgüç 1995: 301).

- Fon akım tablosu temel mali tablolar ile sunulmalıdır,
- Fon akım tablosu tertip edilirken fon kavramının hangi manada kullanıldığı belirtilmelidir,
- İşletmenin fon yaratma gücünü görmek için, olağan faaliyetlerden sağlanan fonlar ile bu faaliyetlerden kaynaklanan fon kullanımları diğer fon kaynak ve kullanımlardan ayrı olarak belirtilmelidir,

- İşletmenin olağandışı işlemlerinden sağladığı fonlar ile kullandığı fonlar yüksek ise tabloda ayrıca gösterilmelidir,
- Varlığın bir başka varlık, kaynağın bir başka kaynak ile değiştirilmesi ile ortaya çıkan mali işlemler tabloda gösterilmelidir,
- İşletmenin yaptığı yatırım ve finansman ile ilgili tüm işlemler tabloda gösterilmelidir,
- Fon akım tablosunun daha açık bir şekilde sunulması için brüt değişimler hesaplanmalı ve tabloda gösterilmelidir,

İşletmenin karını etkileyen ancak herhangi bir nakit hareket gerektirmeyen kalemler de tabloda açıklanmalıdır.

Fon akım tablosunun düzenlenmesi için birtakım bilgilerin bilinmesi gerekmektedir. Bu bilgiler (Akgüç 1995: 302).

- Cari döneme ait gelir tablosu,
- Cari dönem ve önceki dönem ayrıntılı bilanço,
- Önceki hesap dönemine ait kar dağıtım tablosu,
- Hesap dönemi amortisman ve tükenme payları hakkında bilgi.

Edinilen bu bilgiler seçilirken, aynı muhasebe politikalarının olması, muhasebe politikalarında değişikliğe gidilmişse bu değişikliklerin bilanço dipnotlarında açıklanmış olması ve eşit uzunluktaki dönemlere ilişkin bilgilerin olması gerekmektedir.

Fon akım tablosunun tebliğde yer alan görünümü Tablo 1.9'da sunulmuştur (Akgüç 1995: 304).

Tablo 1.9'da yer alan T1 önceki dönemi T2 cari dönemi ifade etmektedir.

Tablo 1.9. Fon Akım Tablosu

FON AKIM TABLOSU (.....TL)*		
	T1	T2
A-FON KAYNAKLARI		
-Faaliyetlerden Sağlanan Kaynaklar		
Olağan Kâr		
Amortismanlar(+)		
Fon Çıkışı Gerektirmeyen Diğer Giderler(+)		
Fon Girişi Sağlamayan Gelirler(-)		
-Olağandışı Faal. Sağ. Kaynaklar		
Olağandışı Kâr		
Fon Çıkışı Gerektirmeyen Diğer Giderler(+)		
Fon Girişi Sağlamayan Gelirler(-)		
Dönen Varlıklar Tut. Azalışlar		
Duran Varlıklar Tut. Azalışlar		
-Uzun Vad. Yab. Kay. Art. (Borç ve Gider Kar. Kap.)		
Kısa Vadeli Yabancı Kay. Artışlar		
(Borç ve Gider Karşılıklarını Kapsamaz.)		
Sermaye Artırımı (Nakit Kar. veya Dış. getirilen diğer)		
Hisse Senetleri İhraç Primleri		
B-FON KULLANIMLARI		
-Faaliyetlerle ilgili Kullanımlar		
Olağan Zarar		
Amortismanlar(+)		
Fon Çıkışı Gerekt. Diğer Giderler(+)		
Fon Girişi Sağlamayan Diğer Gelirler(-)		
-Olağandışı Faal. İlgili Kullanımlar		
Olağan Dışı Zarar		
Fon Çıkışı Gerektirmeyen Giderler(+)		
Fon Girişi Sağlamayan Gelirler(-)		
-Ödenen Vergi ve Benzerleri		
(Bir önceki dönem kârından ödenen/		
-Ödenen Temettüleri		
Bir Önceki Dönem Kârından Ödenen		
Yedeklerden Dağıtılan		
-Dönen Varlık, tutarındaki Artışlar		
-Duran Var. Tut. Artışlar (Yeniden Değ. Kapsamaz.)		
Kısa Vad. Yab. Kayn. Azalışlar		
Uzun Vad. Yab. Kayn. Azalışlar		
Sermayede ki Azalışlar		

Kaynak: (1 sıra no.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği)

Fon akım tablosu yıllık raporlarda tertiplenmesi gerekir. İşletmenin fon yaratma gücünün nasıl olduğu, gelecek için fon ihtiyacının olup olmadığı ve ihtiyacı varsa bu fonu öz kaynaklarla mı yoksa yabancı kaynaklarla mı sağlayacağı, işletme

zararda fakat varlıklarında artış var ise bu artışın nasıl elde edildiği ve işletmenin finansman anlamında izlediği politika hakkında bilgi verir (Yener 2009: 88).

1.1.1.2.3. Nakit Akım Tablosu (Para Akım Tablosu)

Para akım tablosu olarak da adlandırılan nakit akım tablosu; bir hesap dönemine ilişkin işletme faaliyetleri, yatırım ve finansman faaliyetleri çerçevesinde oluşan para ve para benzerlerindeki değişimleri gösteren tablodur (Akgüç 1995: 277).

Nakit akım tablosu, ilgili dönemde işletmenin nakit akışlarını göstermek amacı ile hazırlanır ve dönemin dönen varlıklar grubu içerisinde yer alan likit kalemlerdeki değişimi artış veya azalış biçiminde gösterir. Böylelikle işletmenin gelecekteki tahsilat ve ödemelerin tespitinde önemli rol oynar (Bektöre, Çömlekçi ve Sözbilir 2013: 231).

Nakit akım tablosu işletmenin likit varlıkları nasıl yarattığı ve bunları nasıl kullandığını gösterir (Gücenme ve Poroy Arsoy 2006: 67). İşletmelerin faaliyet alanlarına göre düzenlenen bu tablo, işletmenin likit varlıklarının durumunu ve karlılık düzeyini gösterir. Ayrıca işletmenin bir dönem boyunca para giriş ve çıkışları hakkında bilgi verir (Uyguntürk ve Vargün 2018: 709-710).

Nakit akım tablosundaki nakit kavramı yalnızca işletmenin hazır değerlerini kapsar. İşletmenin kasasında bulunan yerli ve yabancı paralar, banka hesabında bulunan nakit ve nakit benzeri varlıklar ile işletmenin almış olduğu çekler de hazır değerler içerisine girmektedir. Nakit akım tablosu bir dönem içerisindeki nakit girişleri ve çıkışlarını, nakitlerinde oluşan değişimleri gösterir. Tablonun hazırlanırken işletmenin dönem başı ve dönem sonu ayrıntılı bilançosundan, ilgili dönemin gelir tablosundan ve kar dağıtım tablosundan faydalanılır (Sevim 2009: 72).

Nakit akım tablosunun tebliğde yer alan görünümü Tablo 1.10'da sunulmuştur (Akgüç 1995: 293).

Tablo 1.10'da yer alan T1 geçmiş dönemi T2 ise cari dönemi ifade etmektedir.

Tablo 1.10. Nakit Akım Tablosu

NAKİT AKIM TABLOSU (.....TL)		
	T1	T2
A-DÖNEM BAŞI NAKİT MEVCUDU		
B-DÖNEM İÇİ NAKİT GİRİŞLERİ		
-Satışlardan Elde Edilen Nakit		
Net Satışlar		
Ticari Alacaklardaki Azalışlar		
Ticari Alacaklardaki Artışlar(-)		
-Diğer Faal. Olağ. Gelir ve Kârlardan Dolayı Sağ.		
-Olağandışı Gelir ve Kârlardan Sağ. Nakit		
-Kısa Vad. Yab. Kay. Artış. Sağ. Nakit		
Menkul Kıy. İhraçlarından		
Alınan Krediler		
Diğer Artışlar		
-Uzun Vad. Yab. Kay. Art. Sağl. Nakit		
Menkul Kıy. İhr.		
Alınan Krediler		
Diğer Artışlar		
-Sermaye Art. Sağ. Nakit		
-Hisse Sen. İhraç Prim. Sağ. Nakit		
-Diğer Nakit Girişleri		
C-DÖNEM İÇİ NAKİT ÇIKIŞLARI		
-Mal. Kay. Nakit Çık.		
Satışların Maliyeti		
Stoklardaki Artışlar		
Ticari Borçlardaki (Alım. Kay.) Az.		
Ticari Borçlardaki (Alım. Kay. (Art.(-)		
Amort. ve Nakit Çıkışı Ger. Gid.(-)		
Stoklardaki Azalışlar(-)		
-Faal. Gid. İlişkin Nakit Çık.		
Araş. ve Gel. Gid.		
Pazar. Satış ve Dağ. Gid.		
Genel Yönetim Giderleri		
Amor. ve Nakit Çıkışı Gerekt. Diğer Gid.(-)		
-Diğer Faal. Olağan Gider ve Zarar. İliş. Nakit		
Diğer Faal. İlgili Olağan Gider ve Zararlar		
Amortisman ve Nakit Çıkışı Gerekt. Diğer Gider		
-Finansman Gid. Dolayı Nakit Çık.		
-Olağanüstü Gider ve Zararlar		
Amortisman ve Nakit Çıkışı Gerektirmeyen Diğ. Gid.		
-Duran Varlık Yatırımlarına İlişkin Nakit Çıkışları		
-Kısa Vad.Yab. Kay. Ödemeleri (Alımlarla İlgili Olm.)		
Menkul Kıy. Anapara Ödemeleri		
Alınan Krediler Anapara Ödemeleri		
Diğer Ödemeler		
-Uzun Vad. Yab. Kay. Ödem. (Atımlarla İlgili Olmayan)		
Menkul Kıym. Anapara Ödemeleri		
Alınan Krediler Anapara Ödemeleri		
Diğer Ödemeler		
-Ödenen Vergi ve Benzerleri		
-Ödenen Temettüleri		
-Diğer Nakit Çıkışları		
D-DÖNEM SONU NAKİT MEVCUDU (A-B-C)		
E-NAKİT ARTIŞ VEYA AZALIŞ (B-C)		

Kaynak: (1 sıra no.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği).

Para akım tablosunun düzenlenmesi için iki yıla ait dönem başı ve dönem sonu bilanço ile son yıla ait gelir tablosu ve ikinci yıla ait nakit hareketlerine gerek olmayan işlemler ile ilgili bilgilerin bilinmesi gerekmektedir (Gücenme 2000: 169).

1.1.1.2.4. Kâr Dağıtım Tablosu

Bu tablo, işletmenin sermaye hesabında bulunan, elde edilen dönem kârının nasıl dağıtıldığını belirtir. Amacı ise; işletmenin faaliyet sonucunda elde ettiği dönem kârı ve bu kârdan ödenmesi gereken vergi yükümlülüklerin, kâr yedekleri hesabına ayrılan yedeklerin, işletme ortaklarına dağıtılacak kâr paylarının açık bir şekilde gösterilmesi ve işletmenin hisse başına kâr ve temettünün hesaplanmasıdır (Sevim 2009: 54).

Kâr dağıtım tablosu, işletme ortaklarına, yöneticilerine ve işletme ile ilgili taraflara kâr dağıtımıyla ilgili doneler vermek amacı ile bilhassa sermaye şirketlerinin düzenlediği tablodur. İşletmenin kâr dağıtım tablosuna bakarak yatırım yapmayı planlayan tasarruf sahipleri, işletmenin kâr dağıtım politikasını yıllar itibariyle karşılaştırma yaparak fikir edinebilmelerini ve yatırım konusunda karar vermeleri açısından kolaylık sağlar (Akgüç 1995: 213; Demir ve Alpan 2012: 165).

Bu tablonun belirli düzenleme ilkeleri bulunmaktadır. Bunlar (Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 1992: 29);

- İşletmenin dönemde elde edilen kardan yapılan dağıtım ile yedeklerden yapılan dağıtım, ayrı olmak koşulu ile düzenlenmesi gerekir,
- İşletmenin ödemesi gereken vergiler ve yasal yükümlülükler, paydaşlara ödenmesi gereken 1'nci ve 2'nci temettüler, yasa gereği ayrılan 1'nci ve 2'nci tertip yasal yedekler ile statü yedekleri, şirket genel kurul kararıyla ayrılan olağanüstü yedekler ve kardan ayrılan özel fonlar açık bir şekilde gösterilmelidir,
- Dönem karının dağıtımı sırasında imtiyazlı payların bulunması durumunda imtiyazlı ve adi hisse senetlerine ödenen kar payları tabloda ayrı olarak gösterilmelidir,

Katılma intifa senedi, kara iştirakli tahvil ile kar ve zarar ortaklığı belgesi ihraç edilmesinden dolayı bu senet sahiplerine mevzuata uygun olarak ödenen paylar tabloda ayrı olarak gösterilmelidir.

Kar dağıtım tablosunun tebliğde yer alan görünüm Tablo 1.11'de sunulmuştur (Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 1992: 29).

Tablo 1.11’de yer alan T1 önceki dönemi T2 ise cari dönemi ifade etmektedir.

Tablo 1.11: Kâr Dağıtım Tablosu

KÂR DAĞITIM TABLOSU (.....TL)		
	T1	T2
A-DÖNEM KÂRININ DAĞITIMI		
-Dönem Kârı		
-Ödenecek Vergi ve Yasal Yük(-)		
Kurumlar Vergisi (Gelir Vergisi)		
Gelir Vergisi Kesintisi		
Diğer Vergi ve Yasal Yük.		
NET DÖNEM KÂRI		
Geçmiş Dönemler Zararı(-)		
-I. Tertip Yasal Yedek Akçe(-)		
-İşl. Bırakılması ve Tasarrufu Zor. Yasıl Fonlar(-)		
-DAĞITILABİLİR NET DÖNEM KÂRI		
-Ort. Birinci Temettü(-)		
Adi Hisse senedi Sah.		
imtiyazlı Hisse Senedi Sah.		
-Personele Temettü(-)		
-Yön. Kur. Temettü(-)		
-Ort. İkinci Temettü(-)		
Adi Hisse Senedi Sah.		
imtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine		
-İkinci Tertip Yasıl Yed. Ak.(-)		
-Statü Yedekleri(-)		
-Olağandışı Yed. (Dağı. Kârlar)		
-Diğer Yedekler		
-Özel Fonlar		
B-YEDEKLERDEN DAĞITIM		
Dağıtılan Yedekler		
-II. Tertip Yasal Yed.(-)		
-Ortaklara Pay(-)		
-Adi Hisse Senedi Sah.		
-İmtiyazlı Hisse Sen. Sah.		
-Personele Pay(-)		
-Yön. Kur. Pay(-)		
C-HİSSE BAŞINA KÂR		
Adi Hisse Sen. Sah. (TL %)		
İmtiyazlı Hisse Sen. Sah. (TL %)		
D-HİSSE BAŞINA TEMETTÜ		
Adi Hisse Sen. Sah. (TL %)		
İmtiyazlı Hisse Sen. Sah. (TL %)		

Kaynak: (1 sıra no.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği).

Kâr dağıtım tablosu düzenlenirken birtakım kanun ve kararların bilinmesi gerekir. Genelleme yapıldığında vergi kanunları (KVK ve GVK), Türk Ticaret Kanunu (TTK), Şirket Ana Sözleşmesi ve şirket halka arz olmuş anonim ortaklık ise Sermaye Piyasası Kanunu(SerPK) göz önünde bulundurulmalıdır(Cebeci 2014: 14).

1.1.1.2.5. Öz Kaynaklar Değişim Tablosu

Finansal durum tablosu ve gelir tablosundan faydalanılarak hazırlanan, belli dönemde öz kaynaklarda meydana gelen değişimleri gösteren tablodur (Ataman 1997: 476).

Öz kaynaklar değişim tablosunun hazırlanma amacı ise; işletmelerin dönem içerisinde kaynaklarında oluşan değişimleri bir bütün halinde gösterilmesini sağlamaktır (Sevim 2009: 58). Bu tablo sayesinde işletme ortaklarınca yapılan ek yatırımlar görülebilir. Keza kaynak arttırımı, fon kalemlerinde ve kâr kalemlerinde oluşan değişimler de görülebilir (Karapınar ve Ayıkoğlu Zaif 2012: 105).

İşletmenin bir hesap dönemi içerisinde kâr ya da zarar ettiğini gelir tablosu yardımıyla görülmesi mümkünken, oluşan kâr ya da zarar diğer işlemlerden teşekkül etmiş olabilir. Bu nedenle gelir tablosu öz kaynak kalemlerinde oluşan değişimleri aktarmada yeterli olmayabilir. Gelir tablosundan ve bilançodan yararlanılarak işletmeye ait öz kaynaklarda meydana gelen değişimler toplu olarak öz kaynaklar değişim tablosunda yer almaktadır (Akgüç 1995: 247).

Öz kaynaklar değişim tablosunun düzenlenme kuralları(Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 1992: 31);

- Öz kaynaklar değişim tablosu cari ve önceki dönem verilerini kapsayacak şekilde sunulmalıdır,
- İlgili dönemde, kalemlerde oluşan artışları, azalışları ve dönem sonunda kalan tutarları ayrı olacak biçimde göstererek sunulmalıdır.

Öz kaynaklar değişim tablosunun tebliğde yer alan görünüm Tablo 1.12’de sunulmuştur (Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 1992: 31).

Tablo 1.12. Öz Kaynaklar Değişim Tablosu

Öz kaynak kalemleri hareketleri	Ödenmiş sermaye	Sermaye yedekleri					Kar yedekleri							
		Hisse senedi ih.pir.	Hisse senedi ipt.kar	Yeniden değ.art.	İşt.yeniden değ.art.	Diğer	Yasal yedekler	Statü yedek	O.üstü yedekler	Ö. fonlar	Diğer	G.yıl.karları (zararları)	D.net karı (zararı)	Ö.kaynak toplamı
Önceki Dönem														
Kar Dağıtımı Temettü Yed.aktarılan														
Hisse Senedi İh.Pir.														
Ödenmiş Ser.Artışı Nakten Y.değ.Artışlardan														
Y.Değ.Değ.Art.Net														
Dönem Net Karı														
Cari Dönem														
Kar Dağıtımı Temettü Yed.aktarılan														
Hisse Senedi İh.Pir.														
Ödenmiş Ser.Artışı Nakten Y.değ.Artışlardan														
Y.Değ.Değ.Art.Net														
Dönem Net Karı														

Kaynak: (1 sıra no.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği)

Öz kaynaklar değişim tablosu önceki dönem verileri ile cari dönem verilerini kapsayacak bir şekilde hazırlanmalıdır. Her bir kalemin dönem başında oluşan tutarları ile dönem içerisinde oluşan değişimleri ve dönem sonunda oluşan tutarları tek tek gösterilmelidir (Sevim 2009: 58).

1.1.1.2.6. Net İşletme Sermayesi Değişim Tablosu

İşletmelerin belli bir hesap dönemlerini kapsayan, net işletme sermayelerinde diğer bir ifadeyle net çalışma sermayelerinde oluşan artmalar, azalmalar ve bu hareketlerin sebeplerini gösteren tablodur (Sevim 2009: 69). Tablo hazırlanırken

dönen varlıklar ve kısa vadeli yabancı kaynaklar kalemlerindeki artmalara veya azalmalara bakılarak hazırlanır (Çabuk ve Lazol 2013: 80).

Kısa vadeli yabancı kaynak toplamının dönen varlıklar toplamından çıkartılmasıyla net çalışma sermayesi bulunur. Böylelikle dönen varlık toplamında oluşan bir artma ve kısa vadeli yabancı kaynak toplamında bir azalma var ise net çalışma sermayesi artmış olacaktır. Dönen varlık toplamında oluşan bir azalma ve kısa vadeli yabancı kaynak toplamında bir artma söz konusu ise net çalışma sermayesi azalmış olacaktır (Akgüç 1995: 255).

Net işletme sermayesi değişim tablosunu iki bölüm olarak incelemek mümkündür. Birinci bölümünde ilgili hesap dönemine ait dönen varlık kalemlerindeki ve kısa vadeli yabancı kaynak kalemlerindeki değişimler tespit edilerek net çalışma sermayesindeki artış veya azalışlar hesaplanmalıdır. İkinci bölümde ise bu artış veya azalışların nedenleri açıklanmaktadır (Dabbağoglu ve Dursun 2009: 54).

Net işletme sermayesi değişim tablosu ile işletme sermayesini yeterli ya da yetersiz olarak değerlendirmek ve yorum yapmak mümkün olmayabilir. Tablonun karşılaştırmalı bilançolar ve likidite oranları ile desteklenmesi gerekir. Bu sayede net işletme sermayesinde oluşan artış veya azalışların açıkça görünmesine ve daha sağlıklı bir şekilde yorumlanmasına olarak sağlar (Sevim 2009: 70).

1.1.2. Finansal Tablo Düzenleme İlkeleri

Temel finansal tabloların düzenlenmesinde işletmelerin bu ilkelere uyması esas kılınmıştır. Bu ilkeler bilanço ve gelir tablosu ilkeleri olarak iki gruba ayrılmıştır. Bilanço düzenlenirken uyulması gereken ilkeler de üç bölüme ayrılmıştır (Güzel 2015: 33).

1.1.2.1. Bilanço İlkeleri

Bilançodan istenilen bilgilerin elde edilmesi ve ihtiyaç sahiplerinin amaçlarını karşılaması için muhasebe sürecinin tam ve doğru bir şekilde yürütülmesine bağlıdır. Muhasebe düzeninde yaşanan olumsuzluklar, muhasebe kayıt yönteminde oluşan yetersizlikler ve bilgilerin doğru olarak temin edilememesi bilanço aleyhine bir durum olacaktır. Ancak bilançonun aleyhine olan durumlar düzelse de bilançonun tam ve doğru düzenlenmesi için yeterli olmaz. İşletmenin belli bir tarihteki finansal durumunu

gerçeğe uygun olarak tam ve eksiksiz olacak biçimde hazırlanması gerekir. Bu nedenle bilanço düzenlenirken belirli ilkelere uyulması zorunlu kılınmıştır (Gürbüz vd. 2011: 115-116).

İşletmelerin bilanço düzenlemesine ilişkin ilkeler 26 Aralık 1992 tarih ve 21447 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 1 sıra no.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde üç bölüme ayrılmıştır(Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 1992:10).

1.1.2.1.1. Varlıklara İlişkin İlkeler

Bilançonun aktifinde bulunan varlıklara ilişkin on ilke düzenlenmiştir. Bunlar (Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 1992: 10);

- İşletmelerde bir yıl veya bir yıldan daha kısa zamanda nakde çevrilebilecek nakit ve nakit benzeri varlıklar, bilançoda dönen varlıklar grubu içerisinde sunulmalıdır,
- İşletmede bir yıldan daha uzun sürede nakde dönüşebilecek nakit ve nakit benzeri varlıklar, bilançoda duran varlıklar grubu içerisinde sunulur. Dönem bitiminde bu grup içerisinde bulunan hesap kalemlerinden bir yılın altına düşen varlıklar dönen varlıklar grubundaki ilgili hesap kalemine devredilir,
- Varlıkların, bilanço tarihinde gerçekteki değerinin gösterilmesi amacıyla varlıklarda oluşacak değer düşüklüğü için karşılık ayrılması gerekir,
- Vadesi gelmemiş fakat önceden ödemesi yapılmış giderler ile ilgili dönem içerisinde tahakkuk etmiş ancak ileriki dönemlerde tahsilatı yapılacak gelirler tespit edilip kayıt yapılmalı ve mali durum tablosunda sunulmalıdır,
- Varlıklar grubu içerisinde yer alan alacak senetleri dönem sonunda gerçek bir şekilde değerlendirilmesi için reeskont hesaplama işlemi yapılması gerekir,
- Duran varlıklar içerisinde bulunan maddi olan olmayan varlıklara ilişkin amortisman tutarları hesaplanmalı, bilançoda sunulmalıdır,
- Duran varlıklar grubunda bulunan özel tükenmeye tabi varlıklar için her hesap dönemi için hesaplanan tükenme paylarının toplamaları bilançoda sunulmalıdır,
- Bilançonun aktifinde bulunan dönen ve duran varlıklarda yer alan alacaklar kalemi, menkul kıymetler kalemi ve bağlı menkul kıymetler kalemi ile diğer ilgili hesap kalemlerinden işletmenin sermaye ve yönetim açısından sorumlu

olduğu paydaşlara, personele, iştiraklere ve bağlı ortaklıklara ait tutarlar ayrı olacak şekilde gösterilmelidir,

- Tutarları hiçbir şekilde belirlenemeyen alacaklar için tahakkuk işlemi gerşekleştirilmez. Bu tip alacaklar bilanço dipnotunda veya ekinde açık bir şekilde gösterilmelidir,
- Bilanço kapsamına girmeyen teminatlar, verilen rehin ve ipotekler bilanço dipnotunda veya ekinde açık bir şekilde gösterilmelidir.

1.1.2.1.2. Yabancı Kaynaklara İlişkin İlkeler

Bilançonun pasifinde bulunan vadeleri kısa ve uzun olan yabancı kaynaklara ilişkin altı ilke düzenlenmiştir. Bunlar (Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 1992: 11);

- İşletmelerin ilgili kişi ya da kuruluşlara, vadelerine göre bir yıl ve bir yılı aşmayan borçlarının ve taahhütlerinin izlendiği hesap bilançoda kısa vadeli yabancı kaynaklar grubunda sunulur,
- İşletmelerin ilgili kişi ya da kuruluşlara, vadesi bir yıldan uzun borçların izlendiği hesap bilançoda uzun vadeli yabancı kaynaklarda sunulmaktadır. Fakat hesap dönemi bu grupta yer alan borçların ödeme süreleri bir yıl ve altına düştüğü takdirde kısa vadeli borç olarak görülmeli ve ilgili hesap kalemine alınmalıdır,
- Tutarları hiçbir şekilde belirlenemeyen veya durum itibariyle tartışma yaratacak olanları da kapsayacak şekilde, işletmelerin belirlenen ve tutar olarak gerşeğe özgü olacak şekilde tahmin edilen tüm yabancı kaynakları tespit edilerek kayda geşirilmeli ve bilançoda sunulmalıdır,
- Vadesi gelecek dönemleri kapsayan fakat öncesinde tahsilatı gerşekleşen hasılat ile ilgili dönem içerisinde tahakkuk etmiş ancak ileriki dönemler içerisinde ödemesi yapılması gereken giderler de tespit edilerek kayda alınmalı, bilançoda sunulmalıdır,
- Yabancı kaynaklar içerisinde bulunan borç senetleri bilanço tarihi itibariyle gerçek değer ile değerlendirilmeli ve reeskont işlemleri yapılarak bilançoda sunulmalıdır,

- Yabancı kaynaklar grubunda bulunan borçlar alınmış olan avanslar ve ilgili hesap kalemlerinde işletmenin sermaye ve yönetim açısında sorumluluğu bulunduğu paydaşlara, çalışanlara, iştiraklere ve bağlı ortaklıklara ait olan tutarlar ayrı olarak gösterilmelidir.

1.1.2.1.3. Öz Kaynaklara İlişkin İlkeler

Bilançonun pasifinde bulunan öz kaynaklarla alakalı beş ilke düzenlenmiştir. Bunlar (Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 1992: 12);

- İşletme sahibinin veya paydaşlarının sahiplik veya ortaklık sıfatıyla işletme üzerinde bulunan imtiyazları öz kaynakları oluşturmaktadır,
- Ödenmiş sermaye kalemi bilançonun içerisinde gösterilirken, öz sermayenin nitelikleri çeşitli pay sahiplerine bölünmüş ise, öz sermaye hesapları tüm grubun haklarını yansıtacak şekilde bilanço dipnot kısmında belirtilmelidir,
- İşletmenin paydaşlarının ortaya koydukları sermayenin süregelmesi icap eder. Nedeninin önemine bakılmaksızın ortaya çıkan zararlarda ya da öz kaynaklarda meydana gelen azalmalarda dönemsel yaklaşılmalı ve kümülatif olacak şekilde kayda alınmalıdır,
- Öz kaynakların net olarak belirlenip sunulması için geçmiş yıllarda oluşan zararları ile dönemde gerçekleşen zararı indirilecek kalemler şeklinde görülür,
- Kar yedeklerini oluşturan kalemler ve öz kaynakları oluşturan kalemler hariç, sermaye yedeklerini kapsayan kalemler gelir unsuru teşkil etse dahi gelir tablosunda gösterilmemelidir.

1.1.2.2. Gelir Tablosu İlkeleri

Bu tabloyu kapsayan ilkeler de bilançoda olduğu gibi gerçeğe uygun, tam ve eksiksiz bir şekilde hazırlanması gerekir. Bu tablolardan yararlanan kişi ya da çıkar grupları, düzenlenen tabloların gerçeğe uygun ve güvenilir olmasını arzu eder. Bu sebeple gelir tablosu da düzenlenirken birtakım ilkelere uyulması zorunlu hale getirilmiştir (Güzel 2015: 38).

İşletmelerin gelir tablosu düzenlemesine ilişkin dokuz ilke düzenlenmiştir. Bunlar (Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, 1992:9);

- Henüz gerçekleşmesi olmamış olan satışlar ve bu satışlara bağlı meydana gelen gelir ve karlar gerçekleşmiş gibi gösterilmemesi gerekir. Ayrıca gerçekleşen satışlar gerçek tutarından eksik ve/veya fazla gösterilmemelidir,
- Belirli bir dönemde satışlardan elde edilen gelirler ile bunların sonucunda oluşan maliyet ve giderler birbirine karıştırılmamalıdır,
- Özel tükenmeye tabi olan varlıklar ile maddi olan ve olmayan duran varlıklar için hesaplanan amortisman ve yıpranma payları uygun bir şekilde dağıtılmalıdır,
- Maliyetler, gider grupları arasında uygun olacak biçimde paylaştırılmalıdır,
- Olağanüstü nitelikte olan karlar ve zararlar hangi dönem oluştuysa o dönem içerisinde tahakkuk gerçekleştirilmeli, ancak nitelik bakımından farklı olduğu için ayrı olacak şekilde sunulmalıdır,
- Oluşan tüm kar ve/veya zararlar, geçmiş dönemlerde düzenlenen finansal tablolarda iyileştirme gerektirecek büyüklükteyse, bu büyüklükler haricinde olanlar, ilgili dönemde gelir tablosunda sunulmalıdır,
- Karşılık hesapları, maksadının dışında kullanılmamalıdır. Yani oluşan karı azaltacak ya da bunu başka bir döneme aktaracak işlemlerden kaçınılmalıdır,
- Dönem sonunda yapılan değerlemelerde değişiklik yapılması durumunda ve değişiklikle birlikte ortaya çıkan sonuçlar açık bir şekilde gösterilmesi gerekmektedir,
- Bilançonun düzenleme gününde ortaya çıkan ve belirsizlikte olan olayların ileride var olup olmamasına bağlı hususları tabir eden, gerçek değerleri makul olacak bir şekilde tahmin edilen giderler veya zararlar tahakkuk ettirilip gelir tablosuna yansıtılacaktır.

1.1.3. Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri

Finansal tablolar ile sunulan donelerin tablo kullanıcılarının menfaatine olması, bu tabloların nitelik olarak birtakım özelliklerinin olduğunu göstermektedir. Dört niteliksel özelliği içerisinde bulundurmasından dolayı bilgiler daha güvenilir hale gelmektedir. Finansal tablolarda bulunması gereken dört temel özellik şöyledir (Kayıkçıoğlu 2019: 11-12):

- **Anlaşılabilirlik:** Finansal tablolardaki bilgilerin doğru, samimi ve kullanıcılar tarafından tam olarak anlaşılabilir olması gerekir. Kullanıcıların işletmenin faaliyetleri ve faaliyet kolu hakkında bilgi sahibi olduğu ve finansal tablolarda yer alan kalemlerden anladığı farz edilir. Fakat bazı kullanıcılar anlamakta zorlandığı kompleks gelen bilgileri tablo dışında bırakabilir. Lakin fayda sağlayacak her bilgi finansal tabloda yer almalı ve dışlanmamalıdır.

- **İhtiyaca Uygunluk:** Finansal tablo kullanıcıları hata içermeyen bilgiler ile karar verirken bu bilgilerin ihtiyaca uygun olması gerekir. Yani işletmenin bugünkü durumu geçmişteki durumu ile karşılaştırılıyorsa ya da aynı endüstri kolunda faaliyet gösteren bir işletmenin durumu ile başka işletmenin durumu karşılaştırma yapılabiliriyorsa ve geçmişteki olaylar doğrulanabiliyorsa bilgi ihtiyaca uygun demektir. Bir başka ifadeyle, bir bilgi finansal tablo kullanıcılarının kararını değiştirme kabiliyeti taşıyorsa o bilgi ihtiyaca uygun demektir.

- **Güvenilirlik:** Finansal tabloda sunulan bilgi mühim hata ve yanlışlık içermiyorsa ve tablo kullanıcılarına fayda sağlıyorsa bilginin güvenilir olduğundan söz edilebilir. Aynı zamanda bilginin güvenilir olabilmesi için bazı özellikler taşıması gerekir. Bunlar; Güvenilirlik ve doğru gösterim, güvenilirlik ve özün önceliği, güvenilirlik ve tarafsız olmak, güvenilirlik ve ihtiyatlılık, güvenilirlik ve tam açıklama gibi özellikler ile bilgi desteklenmelidir. Desteklenen bu bilgiler finansal tablo aracılığı ile kullanıcıların bilgisine sunulmalıdır.

- **Karşılaştırılabilirlik:** Finansal tablo kullanıcıların belirli bir zaman içerisinde işletmenin finansal durumunda, performansında ve nakit akışlarında ortaya çıkan değişimlerin izlenebilmesi için finansal tabloların karşılaştırma olanakları olmalıdır. Bu çerçevede finansal tablo kullanıcıları kendi işletmesini bir başka işletme ile karşılaştırarak finansal durum ve performanslarını değerlendirmelerine yardımcı olur.

Finansal tablolarda yer alan bilgilerin doğru bir şekilde yansıtılması, niteliksel özellikler ile uygun muhasebe standartları kullanıldığında elde edilir.

1.1.4. Finansal Tablo (Finansal Bilgi) Kullanıcıları

Bir işletmenin faaliyette bulunabilme kapasitesi ve işletmenin performansı ile ilgilenen çeşitli gruplar bulunmaktadır. Bu gruplar ihtiyaçları doğrultusunda muhasebe

sisteminin ürettiği bilgilerden yararlanmaktadır. Finansal bilgi kullanıcıları ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır (Yaman 2008: 21-22):

- **Yatırımcı ve Ortaklar:** İşletmeye yatırım yaparak sermaye temin eden tasarruf sahipleri yaptıkları bu yatırımdan kazanç sağlamayı hedefler. Yatırımdan elde edilen sermaye paylarını satma veya elde tutma ve işletmenin temettü ödeme gücünü saptamak için ihtiyaçlarını karşılayacak bilgileri finansal(mali) tablolar aracılığıyla temin ederler. Aynı şekilde işletme ortakları da işletmeye sermaye koyarak ve risk alarak kazanç sağlamayı hedefler. Dolayısıyla ortaklar da hedeflerinin ne yönlü hareket ettiğini bu tablolar ile değerlendirirler.

- **Yöneticiler:** Genellikle sermaye şirketleri ortaklardan ziyade Chief Executive Officer (CEO) diye de tabir ettiğimiz profesyonel yöneticiler aracılığı ile yönetilmektedir. Yöneticiler stratejileri hazırlarken ve planlama yaparken geçmişe dönük verilerden de yararlanır. Böylece yöneticiler işletme prosedürlerini hazırlarken gerekli bilgileri muhasebe sisteminin oluşturduğu finansal raporlardan elde ederler.

- **Çalışanlar:** Bir işletmede çalışanlar, verdikleri emek karşılığında birtakım ücret ve sosyal haklar kazanır. Çalışanlar kazandıkları ücret ve diğer yasal hakları işletmenin ödeyebilecek düzeyde olup olmadığını tespit etmek için finansal tablolardan yararlanır.

- **Müşteriler:** Mal ve hizmet alma talebinde bulunan müşteriler, işletmenin bu talebi karşılayacak üretim hacmi olup olmadığını ve süreklilik arz edip etmediğini anlamak için finansal tablolardan faydalanırlar.

- **Satıcılar ve Tedarikçiler:** İşletmeye mal ve hizmet satmak isteyenler, mal ve hizmet karşılığında alacaklarının emniyetinde olup olmadığını belirlemek için finansal tablolarda yer alan bilgilere ihtiyaç duyarlar.

- **Kredi Kuruluşları:** İşletmeler faaliyetlerini sürdürülebilir düzeyde devam ettirirken bazen öz kaynakları yetersiz olabilir. Faaliyet alanları genişledikçe daha fazla kaynak ve finansmana ihtiyaç duyulabilir. Bu tip durumlarda işletme kredi kuruluşlarından kredi kullanır. İşletmeye kredi veren kuruluşlar fonlarının geri dönüşümünü sağlamak veya alacaklarının tahsil edilip edilememe durumunu görmek için finansal tablolar önemli bilgi kaynağıdır.

- **Toplum:** Toplumda genellikle halka açık anonim ortaklıkların kârlılık durumları ve devlete karşı sorumlulukları hakkında bilgi edinme ihtiyacı çıkabilir. Bu ihtiyacı karşılamak için işletmelerin finansal bilgilerinden yararlanır.

- **Devlet:** Devletin kamu giderlerini karşılamak için başvurduğu yöntem hiç kuşkusuz vergidir. Devlet ödenen ve ödenecek olan vergilerin belirlenmesinde, kamu denetim faaliyetlerinin uygulanmasında ve birçok karar almada finansal tablolardan yararlanır.

1.1.5. Finansal Tabloların İş Hayatındaki Önemi

Bir işletmenin finansal tablo analizine başlamadan önce finansal tabloların doğru ve gerçeği yansıtması oldukça önemlidir. Çoğu zaman halka arz olmuş şirketler faaliyet sonuçlarını belirli aralıklar ile kamuyu aydınlatmakla mükelleflerdir. Bunu muhasebe sisteminin işlevi olan finansal tablolar ile gerçekleştirirler (Örerler 2005: 2).

Gelişme ve büyüme potansiyeline sahip işletmelerin üretim kapasitelerini arttırmaları için bazı maliyetlere katlanmaları gerekmektedir. İşletmeler bu tip kararları alırken muhasebe sisteminin sunduğu nitel ve nicel bilgilerden yararlanır. İşletme içi tablo kullanıcıları gerekli olan bu bilgileri finansal tablolar yardımıyla alırlar. Tabloların yalnızca işletme içi değil işletme dışı kullanıcılar için de önemli olduğunu söylemek daha doğru olacaktır. İşletmelerin devamlı büyüme trendi içinde olması ve sürdürülebilir rekabet koşullarında faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için finansal tablolar işletmeler için zorunlu bir araç haline gelmiştir (Ağırbaş 2014: 69; Ceylan ve Korkmaz 2015: 35).

Finansal tablo kullanıcıların, elde edecekleri temettü gelirini, fon akışını tahmin etmelerini, alacakların geri dönüşümünü ve birçok ihtiyacın giderilmesinde finansal tablolar çok önemli bir yere sahiptir (Akgüç 1995: 5).

1.2. Finansal Tablolar Analizi

Finansal tablolar analizi bir işletmenin varlıklarını nasıl finanse ettiğini görmek ve faaliyet sonuçlarını yıllar itibarıyla karşılaştırma yaparak geleceğe dair tahminlerde bulunabilmesi için çeşitli analiz yöntemlerini kullanarak değerlendirilmesi ve yorumlanmasıdır (Güçenme 2000: 3).

Finansal analizin manidar sonuçlara ulaşması için analizi gerçekleştiren kişi ya da kuruluşun işletme faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Analizi ihtiyaçlara uygun olacak şekilde ve bölümlere ayırarak da değerlendirme yapmak mümkündür (Koç Yalkın 1981: 56). Böylece kalemler arası ilişkiyi ortaya koyarak işletme kârlılığı ve verimliliği hakkında daha iyi sonuçlar elde edilebilir (Akatay, Çatı ve Yücel 2015: 45).

1.2.1. Finansal Tablolar Analizinin Amacı

Genel olarak bir işletmenin kaynak yapısını, faaliyetlerini, bulunduğu endüstri kolundaki hedeflerini tespit etmek ve finansal tabloları geçmiş yıllar ile karşılaştırma yaparak geleceğe dair finansal durum performansı hakkında tahminlerde bulunma amacı taşımaktadır (Özyürek ve Erdoğan 2011: 230).

Finansal analiz, işletmelerin ve tablo kullanıcılarının işletme ile ilgili alacakları kararların temelini oluşturma, verimlilik ve büyüme potansiyelini saptama, işletmenin kaynak ihtiyacını tedarik etme ve işletmenin finansal durumunu ölçme amacıyla da yapılmaktadır (Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 1992: 3).

Finansal analiz ile işletmenin yıllar itibariyle göstermiş olduğu performansı da belirlenmektedir. Nitekim finansal tablolar ihtiyaçlara karşılık verecek şekilde hazırlandığından dolayı güvenilir, anlaşılabilir ve dönemler itibariyle karşılaştırılabilir olma amaçları da taşımaktadır (Yener 2009: 106-107).

1.2.2. Finansal Analizin Başarısını Etkileyen Faktörler

Finansal tabloda yer alan rakamlara, çeşitli analiz yöntemlerini kullanarak ulaşılan sonuçlar yorumlanırken sadece finansal tabloda yer alan bilgiler ile yorumlamak yerine, ilgili işletmenin diğer özellikleri hakkında bilgi sahibi olmak, yapılan analizi pozitif yönde etkileyecektir (Gücenme 2005: 20-21).

İşletmenin faaliyetleriyle ilgili olmayan fakat işletmenin faaliyetlerini ve finansal yapısını etkileyen birçok faktör vardır. İşletmenin içinde bulunduğu ülke ve sektörde ortaya çıkan konjonktür dalgalanmalar, enflasyonist ve deflasyonist faktörler işletmenin finansal yapısını etkileyebilir. Keza bu faktörlere ekonomik krizler de örnek gösterilebilir. Ekonomiye bağlı olarak işletmeler olumlu ya da olumsuz yönde sonuçlar

gösterebilir. Bu nedenle analistler finansal tablo verilerini yorumlarken işletme ile ilgisi olmayan bu faktörleri de dikkate almalı ve dışlamamalıdır (Akgüç 1995: 3-4).

1.2.3. Finansal Tablolar Analiz Türleri

Finansal analiz; analizi yapanın kimliğine göre, içeriğine(kapsamına) göre ve yapılış amacına göre üç'e ayrılmaktadır (Sevim 2009: 6).

1.2.3.1. Analizi Yapanın Kimliğine Göre Finansal Analiz

Analizi yapanın kimliğine göre finansal analiz kendi içinde iç ve dış analiz olmak üzere iki kola ayrılır (Sevim 2009: 8).

- **İç Analiz:** Bir işletmenin finansal tabloları işletme ortakları, yöneticileri, işletmenin iç denetçisi ve muhasebecisi tarafından analiz edilip yorumlanıyorsa bu iç analiz türüne girmektedir. İç analizde işletme ile ilgili her türlü belge ve vesikalara daha kolay ulaşılabilir.

İç analiz genellikle işletme içi planlamalar oluşturmak için yapılır ve nesnel davranışlardan çok öznel davranışların daha baskın olduğu söylenebilir (Çabuk ve Lazol 2013: 156-157).

- **Dış Analiz:** İşletme içi kullanıcılardan ziyade, işletme dışı kişi ya da kuruluşların yaptığı analiz türüdür. Potansiyel yatırımcılar, kredi veren kuruluşlar, tasarruf sahipleri vb. işletme dışı kişi ya da kuruluşlara örnek gösterilebilir (Sevim 2009: 8).

1.2.3.2. İçeriğine (Kapsamına) Göre Finansal Analiz

İçeriğine (kapsamına) göre finansal analiz, statik ve dinamik analiz olarak iki kola ayrılır (Sevim 2009: 8).

- **Statik Analiz:** Bir işletmenin ilgili dönemine ait bilanço veya gelir tablosunda bulunan kalemlerin kendi aralarındaki ilişkinin analizidir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere ilgili dönem yani bir hesap dönemine ilişkin verilerin kendi aralarındaki analizi olduğu için işletmenin hali hazırdaki finansal durumunu ve faaliyetlerinden kaynaklanan sonuçları göstermektedir. Bir hesap dönemine ait veriler olduğundan dolayı analiz sonuçları başka dönemler ile karşılaştırma yapılamaz. Çünkü analiz

sonuçları işletmenin cari yılı ait finansal durumu ve faaliyet sonuçlarını gösterir(Çabuk ve Lazol 2013:152).

Statik analiz yapılırken finansal analiz yöntemleri içerisinde yer alan dikey yüzdeler analizi e oran analiz yöntemlerinden yararlanılır. Böylelikle işletmenin varlık ve finansal yapısının görünümü hakkında bilgi edinilebilir. Statik analiz, dinamik analize geçilmeden önce yapılır. Statik analiz ile tespit edilen hata ya da kusurların maliyeti, dinamik analiz ile tespit edilen hata ve kusurların maliyetinden daha az olacaktır (Sevim 2009: 8; Çabuk ve Lazol 2013:152-153).

- **Dinamik Analiz:** Bir işletmenin cari dönemine ait finansal tablo verilerini geçmiş dönem verileriyle karşılaştırarak işletmenin yıllar itibariyle göstermiş olduğu değişiklikleri gösteren analizdir. Bu analiz yapılırken mukayeseli(karşılaştırmalı) tablolar, oranlar yöntemi ve dikey yüzdeler analiz yöntemlerinden faydalanılır (Kocaçınar 2004: 50-51).

Dinamik analiz, işletmenin cari hesap dönemine ait finansal tablo kalemlerini geçmiş yıllar ile karşılaştırma yaparak işletmenin finansal durumunda oluşan değişimin olumlu ya da olumsuz yönlerin görülmesini sağlar (Çabuk ve Lazol 2013:153). Dönemler itibariyle karşılaştırma yapıldığı için statik analize nazaran dinamik analiz daha üstündür. Ancak finansal analiz yapılırken statik ve dinamik analizin birlikte kullanılması gerekir. Bu iki analizde işletmenin kârlılık, verimlilik vb. sonuçlarını görmek için gereklidir (Sevim 2009: 8).

1.2.3.3. Yapılış Amacına Göre Finansal Analiz

Yapılış amacına göre finansal analiz; yönetim, kredi ve yatırım analizleri olmak üzere üç gruba ayrılır (Sevim 2009: 6-7).

- **Yönetim Analizi:** İşletme yöneticilerinin işletme için alacağı kararları belirlemek ve strateji oluşturmak için yapılan analizdir. Bu analiz sayesinde işletmenin faaliyetlerinde başarılı veya başarısız olup olmadığı belirlenir ve alınacak kararlar doğrultusunda işletme yönetimine ışık tutar (Çabuk ve Lazol 2013: 154).

Yönetim analizi, işletmenin başarısını ölçmek, önceden belirlenen hedeflerin olumlu veya olumsuz sonuçlarını görmek ve işletme faaliyetlerinin etkin bir biçimde yürütülmesine yardımcı olmak amacıyla yapılır (Akgüç 1995: 13).

İşletme içerisinde yapılan yönetim analizinde, içeriğine göre finansal analiz türlerinden olan statik ve dinamik analizden, tüm finansal tablo ve vesikalardan yararlanılır. Böylelikle hem işletme içi bölümlerin verimlilik, kapasite kullanımı, kârlılık, üretim maliyetleri vb. gibi durumlar değerlendirilirken hem de kendi işletmelerini aynı sektörde faaliyet gösteren diğer işletmeler ile karşılaştırma yaparak sektör içerisindeki konumunu değerlendirme imkanı sağlar (Çabuk ve Lazol 2013: 154-155).

- **Kredi Analizi:** İşletmenin borç ödeme gücünü tespit etmek amacıyla ilgili kişi veya kuruluşların yaptığı analiz türüdür (Can 2019: 24).

İşletmeye kredi veren kuruluşlar, alacaklarının emniyette olup olmadığını, bir başka ifadeyle işletmenin borçlarını ödeyebilme kabiliyetinin olup olmadığını analiz eder. Bu sebeple kredi analizi işletmeye borç verecek gruplar için oldukça önemlidir (Sevim 2009: 7).

Kredi analizinde işletme bilançosunun aktif tarafında yer alan dönen varlıklar ili pasif tarafta yer alan kısa vadeli yabancı kaynaklar arasındaki etkileşim önem arz etmektedir. Finansal tablolar ve bunların analizi yardımıyla bilanço hesapları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek kredi analizi için oldukça değerlidir. Buna ek olarak gelir tablosunda yer alan doneler de analize dahil edilerek işletmenin devir hızları ve kârlılığı da değerlendirilebilir (Çabuk ve Lazol 2013: 155).

İşletmeye kredi verecek kuruluşlar ya da işletmeye vadeli mal satışı yapan tedarikçilerin amaçları farklılık gösterse de yaptıkları veya yapacakları kredi analizi birbirine benzerlik göstermektedir. Çünkü iki taraf da alacaklarının tahsil edilip edilememesi durumuyla ilgilenir.

- **Yatırım Analizi:** İşletmeye yatırım yaparak sermaye temin etmek isteyen veya işletme ortakları tarafından yapılan analiz türüdür. İşletmenin gelir tablosu yardımıyla belirlenen kârlılık durumu, yatırım kararları açısından önemli bir yere sahiptir (Yener 2009: 110).

Yatırım analizi fayda-maliyet çerçevesinde yapılmalıdır. İşletmeye yapılan yatırımdan beklenen getirinin sermaye maliyetini finanse edip etmeme durumu analiz edilir (Can 2009: 24).

Bir işletmeye ortak olacaklar ya da hisse senetlerini almayı düşünenler, işletmenin finansal yapısını, yaptıkları veya yapacakları yatırımdan doğacak olan getiriye ve bu yatırımın doğruluk derecesini yatırım analizi yaparak tespit ederler. Güvenilir ve doğru bilgiler içeren finansal tablolar yardımıyla yapılan yatırım analizleri sermaye piyasasının gelişmesine katkı sağlamaktadır (Çabuk ve Lazol 2013: 156).

1.3. Finansal Tablolar Analiz Yöntemleri

İşletme ile ilgili kişiler veya kuruluşlar işletmelerin finansal performanslarını, finansal yapısını ve faaliyet sonuçlarını görmek, değerlendirmek ve yorumlarda bulunabilmek için finansal analiz yöntemlerine başvururlar. Her bir analiz yöntemi birbirini tamamlayıcı niteliğindedir. Finansal tablolar analiz yöntemlerini bölümlendirmek mümkündür (Karapınar ve Ayıkoğlu Zaif 2013: 71);

- Karşılaştırmalı (Mukayeseli) Tablolar Analizi
- Dikey (Yüzde) Yöntemi İle Analiz
- Trend (Eğilim) Yöntemi İle Analiz
- Oranlar Yöntemi İle Analiz

1.3.1. Karşılaştırmalı (Mukayeseli) Tablolar Analizi

Karşılaştırmalı tablolar analizi, işletmenin birbirini takip eden en az iki dönemine ilişkin finansal tabloları karşılaştırmak suretiyle ve ulaşılan sonuçların zaman içerisinde göstermiş olduğu değişimleri belirlemek amacıyla yapılan finansal analiz yöntemidir (Özyürek ve Erdoğan 2011: 231).

Bir işletmenin doğru değerlendirme yapılabilmesi için ilgili dönemlere ilişkin finansal tablo kalemlerinde oluşan değişmelerin gözlemlenmesi gerekir. Bu nedenle işletmenin en az iki hesap dönemine ait finansal tablolarında yer alan kalemler karşılaştırılır. İşletme dönemler itibarıyla sadece kendi faaliyetlerinde meydana gelen değişimleri değerlendirdiği için karşılaştırmalı tablolar analizine yatay analiz de denmektedir ve en az iki dönemi kapsadığı için dinamik bir yapıya sahiptir (Karadeniz vd., 2016: 635-636).

İşletmenin süreklilik kavramı gereği işletme ömrü belirli bir zamana ya da süreye bağlı değildir. Bunun için işletme, faaliyetlerini yıllar itibariyle karşılaştırarak oluşan değişimleri ve bu değişimlerin nedenlerini sebep-sonuç ilişkisi içerisinde belirleyerek hareket etmesi daha sağlıklı değerlendirme yapmalarını sağlayacaktır (Çaldağ 2006: 251).

Karşılaştırmalı finansal tablolar analizi ile işletmenin hem cari dönem verilerini hem de geçmiş dönem verilerini yıllar itibariyle değerlendirerek gelecek yıllar için işletmenin durumu hakkında tahminde bulunulabilir (Özolgün 2017: 57).

İşletmenin iki veya daha fazla dönemine ilişkin yapılan bu analizde, mevcut dönem ile geçmiş dönem karşılaştırılarak dönemler itibariyle oluşan artış veya azalışlar hem parasal hem yüzdesel olarak gösterilir. Ancak analiz ikiden fazla yılı içeriyorsa baz alınacak yıl iki farklı şekilde olabilir. Buradaki ölçüt, ya ilk yıl baz alınarak bütün mukayeseler bu yıl dikkate alınarak yapılabilir ya da her yıl kendinden bir önceki yıl ile karşılaştırma yapılarak analiz gerçekleştirilebilir (Okka 2015: 151).

Bu analiz ile finansal tabloların analizi gerçekleştirilirken dönemlerin eşit uzunlukta ve aynı zaman aralığında olması gerekir. Eşit uzunlukta ve aynı zaman aralığında olmasından kasıt; işletmenin cari dönem finansal tabloları kaç dönemi kapsıyorsa baz alınacak yıldaki finansal tablolar da aynı dönemi kapsamalıdır. Bir örnek ile açıklamak gerekirse, bir işletmenin finansal tablosu ilk iki dönemi kapsıyorsa karşılaştırma yapılırken ya bir önceki yılın ilk iki dönemi ile ya da ilk yılın ilk iki dönemi ile karşılaştırma yapılmalıdır. Finansal tablo verileri karşılaştırma yapılırken enflasyon düzeltilmesi yapılarak karşılaştırılmalıdır. Aksi halde yapılacak olan karşılaştırmalar sağlıklı sonuçlar vermeyecektir (Berk 1995: 32).

Yatay analiz, işletmelerin yaygın olarak kullandığı analiz yöntemidir. Hesaplamalar yapıldıktan sonra işletme performansı değerlendirilir. Kalemler arasında olumsuzluk görülürse gerekli stratejiler belirlenerek tedbirler alınır (Çabuk ve Lazol 2013:160).

Bu yöntem ile finansal tablolar analiz edilirken ikinci yıl ve birinci yıl verileri arasında oluşan mutlak farkın birinci yıla oranlanıp yüz ile çarpılmasıyla hesaplanır (Karapınar ve Ayıkoğlu Zaif 2012: 151).

$$\frac{(\text{İkinci Yıl Tutarı} - \text{birinci Yıl Tutarı})}{\text{Birinci Yıl Tutarı}} \times 100 = (\pm)\%$$

Karşılaştırmalı finansal tablolar analiz yönteminin bilanço üzerindeki değişimlere dair örnek, Tablo 1.13’de sunulmuştur.

Tablo 1.13: Karşılaştırmalı Finansal Tablolar Analizi Bilanço Örneği

Bilanço Hesapları	(Önceki Yıl) T1	(Cari Yıl) T2	Tutar (₺)	Oran (%)
Dönen Varlıklar	30.000	54.000	24.000	80
Duran Varlıklar	70.000	84.000	14.000	20
AKTİF TOPLAM	100.000	138.000	38.000	38
KVYK	40.000	68.000	28.000	70
UVYK	10.000	5.000	(5.000)	(50)
Öz Kaynaklar	50.000	65.000	15.000	30
PASİF TOPLAM	100.000	138.000	38.000	38

Baz Alınan Yıl: T1

Kaynak: (Çabuk ve Lazol 2013: 162).

Bilanço üzerinden yapılan bu analiz yönteminden sonra artışlar ve azalışlar yorumlanmaktadır.

Karşılaştırmalı finansal analiz yönteminin gelir tablosu üzerindeki değişimlere dair örnek, Tablo 1.14’de sunulmuştur.

Tablo 1.14: Karşılaştırmalı Finansal Tablolar Analizi Gelir Tablosu Örneği

Gelir Tablosu Hesapları	(Önceki Yıl) T1	(Cari Yıl) T2	Tutar (₺)	Oran (%)
Brüt Satışlar	38.000,00	53.000,00	15.000,00	39,48
Satış İndirimleri(-)	2.300,00	3.500,00	1.200,00	52,18
Net Satışlar	35.700,00	49.500,00	13.800,00	38,66
Satışların Maliyeti(-)	13.000,00	14.500,00	1.500,00	11,54
Brüt Satış Kârı	22.700,00	35.000,00	13.300,00	58,59
Faaliyet Giderleri (-)	1.100,00	1.700,00	600,00	54,55
Faaliyet Kârı	21.600,00	33.300,00	11.700,00	54,17
Diğer Faal. Olağ. Gelir ve Kârlar	1.300,00	1.900,00	600,00	46,16
Diğer Faal. Olağ. Gider ve Zararlar(-)	400,00	700,00	300,00	75,00
Finansman Giderleri(-)	150,00	220,00	70,00	46,67
Olağan Kâr	22.350,00	34.280,00	11.930,00	53,38
Olağandışı Gelir ve Kârlar	2.500,00	4.000,00	1.500,00	60,00
Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	2.800,00	3.300,00	500,00	17,86
Dönem Kârı	22.050,00	34.980,00	12.930,00	58,64
Dönem Kârı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler Karşılığı (-)	4.400,00	7.000,00	2.600,00	59,09
Dönem Net Kârı	17.650,00	27.980,00	10.330,00	58,53

Kaynak: (Çabuk ve Lazol 2013: 163).

Gelir tablosu üzerinden yapılan karşılaştırmalı finansal tablo analiz yönteminden sonra da oluşan değişimler yorumlanmalı ve olumsuzluklar varsa önlemleri alınmalıdır.

1.3.2. Dikey (Yüzde) Yöntemi İle Analiz

Bir işletmenin finansal tablolarındaki kalemlerin mensup olduğu grubun genel toplamına ve grup toplamına oranlanmasına dikey (yüzde) analiz denilmektedir. Bu analiz işletmenin finansal durumunu ve faaliyetlerinden doğan sonuçları görmek amacıyla yapılmaktadır (Sarıkale 2016: 29).

Dikey analiz yöntemi ile analizde, statik ve dinamik özellik görülebilir. Çünkü hem işletmenin bir hesap dönemine ilişkin finansal tabloların analizi yapılabileceği gibi hem de yüzde analizi yapılmış birkaç hesap döneminin finansal tabloları karşılaştırılabilir (Akdoğan ve Tanker 2010: 589).

Bu yöntem ile analiz yapılırken finansal tablolarda yer alan kalemler yüzde olarak ifade edilir. Böylelikle finansal tabloları anlamak daha basit hale indirgenir (Gücenme 2000: 104). Çünkü finansal tabloda yer alan kalemler mutlak rakamlardan oluştuğu için kendi aralarında ve işletmelerin diğer işletmeler ile karşılaştırılma imkanı zor olacaktır (Karapınar ve Ayıkoğlu Zaif 2012: 145).

İşletmenin bilançosu bu yöntem ile analiz edilirken bilanço genel toplamı yüz olarak kabul edilir ve her bir kalemin yüzdesel oranları hesaplanır. Buna ilave olarak aktif ve pasifte yer alan hesap gruplarının da dikey analizi yapılabilir. Böylece hesaplanacak kalemin içinde bulunduğu hesap grubu yüz olarak kabul edilir ve grup içerisinde yer alan kalemler hesap grubu toplamına oranlanır (Atmaca 2010: 43).

Bilançoda yer alan aktif/pasif toplamına ve hesap grubu toplamına göre dikey (yüzde) değerleri belirtilen formüller ile hesaplanması gerekir (Demir ve Alpan 2012:104).

$$\text{Bilanço Toplamına Göre \%} = \frac{\text{Bilanço Kaleminin Mutlak Değeri}}{\text{Aktif (Pasif) Toplam}} \times 100$$

$$\text{Grup Toplamına Göre \%} = \frac{\text{Gruptaki Kalemin Mutlak Değeri}}{\text{Grup Toplamı}} \times 100$$

Hesap yapılacak kalemin içerisinde herhangi bir indirim var ise analiz yapılırken ilgili kalemin gerçek değeri üzerinden hesaplama yapılmalıdır.

Bilançoda yer alan hesap gruplarından öz kaynaklar içerisinde yer alan dönem net zararı kaleminin bilanço toplamına ve grup toplamına olan oranı belirlenir ve bulunan yüzde, parantez içerisinde belirtilir (Demir ve Alpan 2012: 104).

Bu yöntem ile analizin bilançolarda nasıl yapılması gerektiğini gösteren örnek Tablo 1.15’de belirtilmiştir

Tablo 1.15: Dikey (Yüzde) Analizi Bilanço Örneği

AKTİF	T1	Grup Toplamına Göre (%)	Genel Toplamına Göre (%)
Hazır Değerler	60.000	57,14	27,27
Ticari Alacaklar	15.000	14,28	6,82
Stoklar (Net)	30.000	28,58	13,64
Dönen Varlıklar Toplamı	105.000	100	47,73
Ticari Alacaklar	35.000	30,43	15,91
Diğer Alacaklar	25.000	21,74	11,36
Maddi Duran Varlıklar	55.000	47,83	25
Duran Varlıklar Toplamı	115.000	100	52,27
AKTİF TOPLAM	220.000		100
PASİF	T1	Grup Toplamına Göre (%)	Genel Toplamına Göre (%)
Mali Borçlar	20.000	57,14	9,09
Ticari Borçlar	10.000	28,57	4,54
Diğer Borçlar	5.000	14,29	2,27
KVYK Toplamı	35.000	100	15,90
Mali Borçlar	22.000	55	10
Ticari Borçlar	7.000	17,50	3,18
Diğer Borçlar	11.000	27,50	5
UVYK Toplamı	40.000	100	18,18
Ödenmiş Sermaye	85.000	58,62	38,64
Sermaye Yedekleri	32.000	22,07	14,55
Dönem Net Kârı	28.000	19,31	12,73
Öz Kaynaklar Toplamı	145.000	100	65,92
PASİF TOPLAM	220.000		100

*Tabloda enflasyon düzeltilmesi yapıldığı varsayılmıştır.

Kaynak: (Çabuk ve Lazol 2013: 190).

Döneme ait bilançoda bulunan veriler yüzdesel olarak hesaplandıktan sonra rapor halinde getirilip yorumlanarak analiz gerçekleştirilir.

Gelir tablosunun bu yöntem ile analizi yapılırken net satışlar grup toplamı yüz olarak belirlenir ve gelir tablosunda yer alan diğer kalemler net satışlara oranlanır (Çabuk 2013: 61).

Dikey analiz yönteminin gelir tablosunda nasıl yapılması gerektiğini gösteren örnek Tablo 1.16’da belirtilmiştir.

Tablo 1.16: Dikey (Yüzde) Analizi Gelir Tablosu Örneği

Gelir Tablosu Kalemleri	T1	Dikey Yüzdeleri (%)
Brüt Satışlar	380.000	104,70
Satış İndirimleri (-)	(17.000)	4,70
Net Satışlar	363.000	100
Satışların Maliyeti (-)	(140.000)	38,60
BRÜT SATIŞ KÂRI	223.000	61,50
Faaliyet Giderleri (-)	(43.000)	11,90
FAALİYET KÂRI	180.000	49,60
Diğer Faal. Gelir ve Kârlar	70.000	19,30
Diğer Faal. Gider ve Zararlar (-)	(10.000)	2,80
Finansman Giderleri (-)	(16.000)	4,40
OLAĞAN KÂR	224.000	61,70
Olağandışı Gelir ve Kârlar	7.000	2
Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	(5.000)	1,40
DÖNEM KÂRI	226.000	62,30
Ödenecek Vergi ve Diğ.Yasal Yükümlülükler (-)	(44.000)	12,20
DÖNEM NET KÂRI	182.000	50,20

Kaynak: (Çabuk ve Lazol 2013: 195).

Gelir tablosunda kalemler yüzdesel olarak hesaplanmakta ve raporlanıp yorumlanmaktadır.

Finansal tablo kalemleri dikey analiz yöntemi ile değerlendirme yapılırken yalnızca bulunduğu hesap dönemine ait veriler ile değil aynı zamanda işletmenin geçmiş dönem verileri de dikkate alınmalı ve yorumlanmalıdır (Bülüş vd., 2017: 66).

1.3.3. Trend (Eğilim) Yöntemi İle Analiz

Finansal tablolarda bulunan tüm kalemlerin yıllar itibariyle gösterdikleri eğilimlerin incelenmesi ve yorumlanmasıyla yapılan analiz yöntemidir. Bu analizin amacı; mukayeseli analiz yöntemi ve yüzde analiz yöntemine göre daha çok yılı içerisine alarak tablolarda bulunan kalemlerin eğilim yüzdeleri göstermektir (Sevim 2009: 154).

Trend yöntemi ile analiz, işletmenin kendi politikalarını ve bu politikaların sonuçlarını yıllar itibariyle karşılaştırarak tablo kalemlerinde yer alan verilerin zaman içerisinde gösterdikleri eğilimleri ortaya koyar. Bu nedenle dinamik bir yapıya sahiptir (Demir ve Alpan 2012: 124).

Bu analiz yönteminde işletmenin birbirini takip eden yıllara ilişkin finansal tablo kalemlerinde oluşan artış veya azalışlar dikey analiz yönteminde olduğu gibi yüzde olarak analiz edilir. Ancak yapılan analizin sağlıklı ve verimli olabilmesi için

en az üç yılın ya da daha fazla yılların verilerine bakarak değerlendirme yapılmalıdır (Çabuk ve Lazol 2013: 169).

Eğilim yüzdeleri analizi, işletmenin yıllar itibariyle mali tablo kalemlerinde meydana gelen değişimleri gösterdiği gibi aynı zamanda da içinde bulunduğu sektörle de karşılaştırma yapma imkânı sağlar. Yani işletmenin indeksi ile içinde bulunduğu sektörün indeksi mukayese edilir (Bülüş vd., 2017: 66).

Analiz yapılırken ilk etapta bir baz yıl seçilmelidir. Baz yıl seçilirken işletmenin en güçlü olduğu ya da en zayıf olduğu yıl değil, olağanüstü durumlar olmayan normal bir baz yılı seçilmelidir. Aksi takdirde yapılan analiz yararlı olmayacaktır (Cebeci 2014: 20).

Trend yüzdeleri hesaplanırken her açıdan kabul görülen bir yıl seçilmelidir. Bu hesaplama yapılırken iki farklı yöntem kullanmak mümkündür. Birinci yöntem; işletmenin analiz edilecek yıllardan ilk yıl baz yılı olarak seçilir ve analize dahil edilen diğer yılların eğilimleri ilk yıla göre hesaplanır. Finansal tabloda bulunan ve baz yılı olarak seçilen yıldaki her bir kalem değeri yüz olarak belirlenir ve diğer yıllardaki tablo kalemleri baz yılına oranlanır. Çıkan sonuçları daha kolay yorumlamak için küsürat veren kalemler verdikleri küsürata göre tamsayıya yuvarlanır (Topak 2010: 193).

İkinci yöntem; her yıl kendinden bir önceki yılı baz alarak eğilimlerin hesaplanmasıdır. Birinci yöntemde olduğu gibi baz alınan yılın bütün kalemleri yüz olarak kabul edilir ve her yıl kendinden bir önce gelen yıla oranlanır. Bulunan sonuçlar yüzün üzerindeyse ilgili kalemin bir önceki yılın kalemine göre artışı ifade ettiği, yüzün altındaysa azalışı ifade ettiği söylenebilir (Demir ve Alpan 2012: 124).

Trend analizi belirtilen formül aracılığı ile hesaplanır (Topak 2010: 194).

$$Eğilim Yüzdeleri = \frac{\text{İlgili Yıldaki Hesap Tutarı}}{\text{İlgili Kalemin Baz Yıldaki Tutarı}} \times 100$$

Tüm finansal tablo kalemleri için eğilimlerin hesaplanması zorunlu değildir. Birbiri arasında ilişki kurulamayan ve önemlilik derecesi zayıf kalemlerin hesaplanmasına gerek yoktur. Aralarında anlamlı ilişkiler kurulan kalemlerin trend

yüzdeleri hesaplanır. Ancak Trend yüzdeleri analizinin bütün finansal tablolar için hazırlanması mümkündür (Demir ve Alpan 2012: 125).

Temel finansal tablolarda daha yaygın kullanılmasından dolayı bilanço ve gelir tablosu için baz yıla göre örnek şemalar ele alınmıştır.

Tablo 1.17 ve Tablo 1.18’de, birbirini takip eden T1, T2, ve T3 yıllarına ait bilanço ve gelir tablosu grupları ele alınmış, eğilim yüzdeleri birinci yöntem olan baz yıla göre hesaplanmıştır.

İlk yıl olan T1 baz yılı olarak kabul edilmiş ve sonraki yıllar ilk yıla oranlanarak sonuçlar yazılmıştır.

Tablo 1.17: Baz Yılına Göre Trend Yüzdeleri Bilanço Örneği

Grup Adı	Yıllar			Eğilim (%)		
	T1	T2	T3	T1	T2/T1	T3/T1
Dönen Varlıklar	20.000	27.000	38.000	100	135	190
Duran Varlıklar	60.000	50.000	56.000	100	83	93
AKTİF TOPLAM	80.000	77.000	94.000	100	96	117
KVYK	30.000	31.000	42.000	100	103	140
UVYK	15.000	9.000	7.000	100	60	47
Öz Kaynaklar	35.000	37.000	45.000	100	106	129
PASİF TOPLAM	80.000	77.000	94.000	100	96	117

*Baz Alınan Yıl: T1

Kaynak: (Çabuk ve Lazol 2013: 171).

Tablo 1.18: Baz Yılına Göre Trend Yüzdeleri Gelir Tablosu Örneği

Grup Adı	Yıllar			Eğilim(%)		
	T1	T2	T3	T1	T2/T1	T3/T1
Brüt Satışlar	113.000	122.000	132.000	100	108	117
Satış İndirimleri(-)	(3.000)	(5.000)	(7.000)	100	167	233
Net Satışlar	110.000	117.000	125.000	100	106	114
Satışların Maliyeti(-)	(75.000)	(80.000)	(86.000)	100	107	115
BRÜT SATIŞ KÂRI	35.000	37.000	39.000	100	105	111
Faaliyet Giderler(-)	(5.000)	(6.000)	(7.000)	100	120	140
FAALİYET KÂRI	30.000	31.000	32.000	100	103	107
Diğer Faaliyetlerden Gelir ve Kârlar	17.000	21.000	27.000	100	124	159
Diğer Faaliyetlerden Gider ve Zararlar(-)	(2.000)	(1.000)	(3.000)	100	50	150
Finansman Giderleri(-)	(6.000)	(5.000)	(8.000)	100	83	133
OLAĞAN KÂR	39.000	46.000	48.000	100	118	123
Olağandışı Gelir ve Kârlar	3.000	6.000	4.000	100	200	133
Olağandışı Gider ve Zararlar(-)	(5.000)	(4.000)	(1.000)	100	80	20
DÖNEM KÂRI	37.000	48.000	51.000	100	130	138
Ödenecek Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler(-)	(6.000)	(8.000)	(9.000)	100	134	150
DÖNEM NET KÂRI	31.000	40.000	42.000	100	129	135

*Baz Alınan Yıl: T1

Kaynak: (Çabuk ve Lazol 2013: 180).

Trend (eğilim) yüzdeleri yönteminde finansal tablo kalemlerinin zaman içerisinde göstermiş oldukları eğilimler karşılaştırılıp yorumlanırken belirli bir sırayı takip etmesi gerekir (Bektöre, Çömlekçi ve Sözbilir 2013: 135).

- Finansal tablolarda bulunan her bir kalemin eğilim yüzdeleri belirlenir.
- Belirlenen kalemlerin eğilim yüzdeleri arasındaki değişimler tespit edilir.
- Birbiriyle ilişkili olan kalemlerin etkileşimi incelenir.
- İncelenen kalemlerin arasındaki etkileşimin, işletmenin finansal durumunu ve faaliyet sonuçlarını nasıl etkilediği saptanır.
- Kalemler arası etkileşimin işletmeyi gelecekte nasıl etkileyeceği yönünde tahminde bulunulur.

1.3.4. Oranlar Yöntemi İle Analiz (Oran Analizi)

İşletmelerin temel finansal tablolarında yer alan verileri inceleyerek işletmenin finansal performansı hakkında karar almak tam olarak doğru olmayacaktır. İşletme performansının belirlenmesi ve değerlendirilmesi için bu tablolarda yer alan verilerin analiz edilmesiyle mümkündür (Gapenski 2005: 531).

Bir işletmenin ilgili hesap dönemine ait finansal(mali) tablolarında bulunan kalemler arasındaki ilişkiyi rakamsal olarak analiz edilmesi ve yorumlanmasına oran analizi denir. Oran analizi ile finansal tablo kalemleri arasında birçok ilişki kurulabilir. Burada en önemli husus ihtiyaca uygun kalemler arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Kalemler arasındaki ilişki oran veya yüzde olarak belirlenebilir (Bektöre, Çömlekçi ve Sözbilir 2013: 149).

İşletme içi ve işletme dışı tablo kullanıcılarının en çok yararlandıkları yöntem oran analizidir. Bu yöntem ile analiz gerçekleştiren kullanıcılar, ilgili işletmenin mali durumu, borç ödeme gücü, varlıkların verimliliği, kârlılık ve kaynak kullanımı hakkında faydalı bilgiler elde ederler. Oran analizi, işletmelerin kendi içinde ya da diğer işletmeler ile birbirlerini karşılaştırma yapma ve işletme dışında bulunan analistlere amaca uygun değerlendirme yapma imkânı sağlar. Değerlendirmeler yıllık da yapılabilirken yıllar itibariyle de yapılabilir. Bu nedenle statik ve dinamik bir yapıya sahiptir (Besley ve Brigham 2005: 454; Ceylan ve Korkmaz 2008: 46).

Oran analiziyle finansal tablo kalemlerinin hesaplanması tek başına bir anlam ifade etmez. Önemli olan kalemler arasındaki hesaplanan oranlar değil, bu oranların işletme amaçları doğrultusunda değerlendirilmesi ve yorumlanabilmesidir (Yenisu 2019: 24). İşletmenin durumu değerlendirilirken tek bir orandan yola çıkarak yapılan yorumlar çok doğru olmayacağından dolayı farklı oranlar ile de desteklenmesi gerekmektedir. Finansal tablolarda görünmeyen fakat işletmenin karşılaştığı veya karşılaşılabileceği riskler de göz önüne alınmalıdır (Aslan 2018: 351).

Bir işletmenin oran analizi ile incelenen finansal tabloları; işletme ortaklarına, yöneticilerine, yatırımcılarına, kredi kurumlarına ve işletme dışındaki çıkar gruplarına birtakım konular hakkında bilgi üretir. Bu bilgiler (Demir ve Alpan 2012:74);

- İşletmenin borç ödeme kabiliyeti,
- İşletme varlıklarının finansmanı için yabancı kaynak kullanım derecesi,
- Aktiflerin verimliliği,
- İşletme varlıklarının yeterli düzeyde olup olmadığı,
- İşletmeler arası rekabet gücünün tespiti,
- Cari ve önceki dönem sonuçlarından yola çıkarak geleceğe yönelik tahmin oluşturmak.

Oran analizinde, analizi yapan kişi ya da kuruluşların bilmeleri gereken birtakım sınırlamalar mevcuttur. Bu sınırlamalar (Bektöre, Çömlekçi ve Sözbilir 2013: 150);

- Finansal tabloda yer alan veriler eksiksiz ve bir bütün olarak toplanması gerekir.
- İşletmelerin aynı muhasebe yöntemini kullanmamalarından dolayı faaliyet gösterdikleri endüstri aynı da olsa işletmeler arası karşılaştırma imkanı kaybolur.
- Fiyatlar genel seviyesinde oluşan artış veya azalışlar.
- İşletmenin finansal tabloları önceki dönem faaliyetlerine dayandırılarak analiz edilmesi ve tahminde bulunulmasından dolayı analizi gerçekleştiren kişi ya da kuruluşun bu çerçevede hareket etmesi gerekir.

Finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılamak ve beklentilerine yardımcı olmak amacıyla oranları sınıflandırmak mümkündür (Çabuk ve Lazol 2013: 202).

- Likidite Oranları
- Finansal Yapı (Kaldıraç) Oranları
- Varlık Kullanım (Faaliyet) Oranları
- Kârlılık oranları
- Borsa (Piyasa) Performans Oranları

1.3.4.1. Likidite Oranları

Bir işletmenin borçlarını ödeyebilme kabiliyetini görmek ve net çalışma sermayesini belirlemek maksadıyla kullanılan oranlardır (Usta 2008: 111; Akgüç 1995: 346).

Likidite oranları, işletmenin bilançosunda yer alan dönen varlıklar grubu ile kısa vadeli yabancı kaynaklar grubu arasındaki etkileşimi belirlemeye çalışır. Bu oranlar işletmenin net işletme sermayesinin gündelik faaliyetlerini karşılamak için yeterli düzeyde olup olmadığını belirlemek ve vadesi bir yıldan kısa borçlarını ödeyebilme kabiliyetini ölçmek için kullanıldığından dolayı, dönen varlıklar ile kısa vadeli yabancı kaynaklarla ilişkilendirilir (Sevim 2009: 164-165).

Likidite oranları sayesinde birtakım soruların yanıtlarını elde etmek mümkündür (Demir ve Alpan 2012: 75).

- İşletme nakitlerini elde etmek için ne kadar süreye katlanabilir?
- İşletmenin finansal durumu kötüye gittiğinde likit varlıklarını nasıl muhafaza edebilir?
- İşletme vadesi bir yıldan kısa borçlarını finanse edebilir mi?
- İşletmenin net çalışma sermayesi yeterli midir?

İşletmenin kısa vadeli borç ödeme gücünü göstermek amacıyla kullanılan birtakım temel oranlar mevcuttur. Bu oranlar (Cebeci 2014: 23):

- Cari Oran,
- Asit test (likidite) oranı,
- Nakit Oran,

- Net İşletme Sermayesinin Satışlara Oran'ıdır.

1.3.4.1.1. Cari Oran

Bir işletmenin dönen varlıklar toplamı ile kısa vadeli yabancı kaynaklar toplamı arasındaki ilişkiyi gösteren orandır. Diğer bir ifadeyle işletmenin likit varlıklarının kısa vadeli borçları karşılama performansının analiz edilme işlemidir (Topak 2010: 218).

Bu oran, işletmenin vadesi kısa olan borçlarına karşılık olarak ne kadar dönen varlık sahibi olduğunu belirler. Yani, bilanço tarihinde elde bulunan likit varlıkların dönem içerisinde ödenecek olan borçları karşılama düzeyini gösterir. Tablo kullanıcıları tarafından en sık kullanılan orandır (Topak 2010: 218).

$$Cari\ Oran = \frac{Dönen\ Varlıklar}{KVYK}$$

İşletmenin cari oranı net işletme sermayesinin ne kadar yeterli düzeyde olup olmadığı hakkında bilgi sunmaktadır. İşletmenin kısa vadeli borç ödemedeki güçlük çekmemesi için dönen varlıklar toplamının kısa vadeli borçlardan yüksek olması gerekmektedir. Keza net işletme sermayesinin de işletmenin faaliyetlerini sürdürebilecek düzeyde olması arzu edilir. Net işletme sermayesi bulunmasında kullanılan formül(Usta, 2008:111);

$$Net\ İşletme\ Sermayesi = Dönen\ Varlıklar - KVYK$$

Cari oranın 2 olması genel anlamda uygun görülmektedir. Bu bakımdan işletmenin 1 liralık vadesi kısa borcuna karşılık 2 liralık dönen varlıkları olduğu anlamını taşır. Cari oranın bu düzeyde olması genelde işletme için olumlu yorumlansa da işletmenin içinde bulunduğu sektöre ve ülke ekonomisine göre de değişiklik gösterebilir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından varlıkların nakit değerlerinin düşük olması, kredi veren kuruluşların kısa vadeli kredi kullandırması ve işletmelerin sermaye ihtiyacı olması gibi sebeplerden dolayı bu oranın 1.5 ile 2 arasında olması yeterli görülebilir. Bu oranın 1'in altına düşmesi demek işletme dönen varlıkları ile vadesi kısa borçlarını ödeyemez duruma düştüğü demektir (Karapınar ve Ayıkoğlu Zaif 2012: 170).

İşletmeye kredi veren kuruluşlar için cari oranın yüksek seviyede olması pozitif olarak görülmektedir. Fakat oranın yüksek seviyede olması işletmenin borç ödeme sıkıntısının olmadığı anlamına gelmeyeceği gibi, oranın düşük olması da işletmenin borç ödemede sıkıntı yaşayacağı anlamına gelmeyebilir. Bundan dolayı sadece cari orana bakarak yorum yapmak sağlıklı değildir. Değerlendirme yapılırken işletmenin içinde bulunduğu ülke ekonomisi, sektör yapısı ve dönen varlıklar grubu ile kısa vadeli yabancı kaynaklar grubunda yer alan kalemlerin ağırlığı da dikkate alınarak diğer oranlar ile desteklenerek değerlendirme yapılmalıdır (Gücenme 2000: 107-108).

İşletme yöneticileri ve potansiyel yatırımcılar açısından bakıldığında cari oranın kabul görülen ölçütten yüksek olması pek olumlu görülmemektedir. Çünkü nakit ve nakit benzeri varlıkların elde tutulması verimliliği ve kârlılığı etkileyeceği düşünülmektedir (Akgüç, 1995: 347-353).

Cari oran hesaplaması yapıldıktan sonra işletmenin dönen varlıklar ve kısa vadeli yabancı kaynaklar grubunda bulunan kalemlerin ağırlıkları da incelenmelidir. Kısa vadeli yabancı kaynaklar grubu incelenirken daha çok vade yapısı, dönen varlıklar grubu incelenirken daha çok stokların ve alacakların dağılımı dikkate alınmalıdır (Topak 2010: 220).

1.3.4.1.2. Asit Test (Likidite) Oranı

Ekonominin durağan olduğu dönemlerde stokların nakite çevrilmeleri uzun zaman alacağından dolayı stoklar kaleminde artış meydana gelecektir. Stoklardaki bu artışın dönen varlıklar toplamını da arttıracığından ve cari oran hesaplaması yanıltıcı sonuçlar vereceğinden dolayı dönen varlıklar toplamından stoklar kalemi düşülüp kısa vadeli yabancı kaynaklara bölünerek hesaplanan bu orana asit test (likidite) oranı denmektedir. Başka bir ifadeyle dönen varlıklar grubunda yer alan ve daha hızlı paraya çevrilebilme kabiliyeti olan hazır değerler, menkul kıymetler ve ticari alacaklar kalemlerinin toplam değerinin kısa vadeli yabancı kaynaklara oranlanması demektir (Akyüz vd., 2013: 86-87).

Piyasada satışların azalmasından kaynaklı elde bulunan stokların artması ve paraya dönüşme süresinin uzamasından dolayı stoklar kalemi hesaplamaya dahil edilmeyerek dönen varlıkların kısa vadeli borçları karşılama derecesini belirlemek için

asit test oranı hesaplanır. Bu oran belirtilen formüller aracılığı ile hesaplamak mümkündür(Demir, Alpan 2012: 78-79).

$$Asit\ Test\ Oranı = \frac{Dönen\ Varlıklar - Stoklar}{KVYK}$$

veya

$$Asit\ Test\ Oranı = \frac{Hazır\ değerler + Menkul\ Kıymetler + Ticari\ Alacaklar}{KVYK}$$

Asit test oranı bütün sektörler için geçerli olmamakla birlikte genellikle 1 olması yeteri düzeyde görülebilmektedir. Oranın 1'in altına düşmemesi demek işletmenin vadesi kısa borçlarını nakit ve nakit benzeri varlıklar ile ödeme gücünün olduğunu gösterir. Ancak bu oran değerlendirme yapılırken cari oranda olduğu gibi işletmenin bulunduğu sektöre göre değişiklik gösterebilir (Çabuk ve Lazol 2012: 205).

İşletmenin likidite durumu analizinde asit test oranı cari oranı tamamlayıcı niteliktedir ve oranlamalar sonucunda yorum yapmayı kolaylaştırır.

1.3.4.1.3. Nakit Oran

Bir işletmenin, alacaklarının tahsilinde zorlanması ve stokların paraya dönüşmesi zaman almasından dolayı işletmenin elinde bulunan diğer nakit ve nakit benzeri varlıkların vadesi kısa borç ödeme kabiliyetini gösteren orandır (Kurt 2017: 28).

Nakit oran, ekonomide herhangi bir daralmadan kaynaklı işletmelerin fon girişinin ve stokların paraya dönüşmesi zaman almasından dolayı, işletmenin kısa vadeli borçları ödeme gücünü görmek için nakit orana bakılır. Bu oran likidite durum analizinde kullanılan diğer oranlara göre daha duyarlıdır (Akyüz vd., 2013: 87).

Finansal tablo analistleri, işletmenin likiditesini nakit oran yardımıyla da analiz etmeleri mümkündür. Çünkü bir işletmenin dönen varlıklarında bulunan likit kalemleri hazır değerler ve menkul kıymetleridir. Bu çerçevede nakit orana disponibilite oranı da denmektedir (Sevim 2009: 166).

$$Nakit\ Oran = \frac{Hazır\ Değerler + Menkul\ Kıymetler}{KVYK}$$

Nakit oranının 0,20 olması genel olarak kabul edilmekle birlikte bu ölçütün altına düşmesi durumunda işletme kısa dönem borçlarını ödemekte zorlanacağı anlamına gelmektedir. Fakat bu oran işletme içi analistler için kabul edilebilir düzeyde orandır. Kredi veren kuruluşlar açısından bakıldığında bu oranın 1 e yakın değerinde olması istenmektedir. Oranın 1 olması durumunda ise işletme vadesi kısa borçlarının tümünü hazır değerler ve/veya menkul kıymetler ile ödeyeceği anlamına gelmektedir. Bu genel olarak işletme için olumsuz bir durum olarak nitelendirilmektedir. Çünkü kârlılık ve likidite arasında zıt yönlü bir bağlantı olduğundan işletme, elinde paraya hızla dönüşecek varlıkları bulundurduğunda verimliliği ve kârlılığı olumsuz yönde etkileyecektir (Topak 2010: 223; Çabuk ve Lazol 2012: 206).

1.3.4.1.4. Likidite Analizi İle İlgili Diğer Oranlar

İşletmenin likidite durum analizinde açıklanan üç temel oranı destekleyen diğer oranlar (Çabuk ve Lazol 2013: 206-207);

- **Stokların Net İşletme Sermayesine Oranı:** İşletme elinde bulundurduğu sermayesini ne derecede stoklara ayırdığını gösteren orandır ve stokların net işletme sermayesine bölünmesiyle elde edilir. Bu oran ile çıkan sonuçlar yüzde olarak ifade edilir. Sonucun yüksek ya da düşük çıkması yorumda bulunma açısından yetersizdir. Stok ve alacak devir hızlarına bakarak yorum yapmak gerekir (Çabuk ve Lazol 2013: 206).

- **Net İşletme Sermayesinin Faaliyetlerden Sağlanan Fona Oranı:** Net işletme(çalışma) sermayesinin işletmenin faaliyetlerinden doğan fonlar ile kaç kez karşılandığını gösteren orandır. Net işletme sermayesinin faaliyetlerden sağlanan fona bölünmesiyle elde edilir. İşletme faaliyetlerinden doğan kaynaklar ile net işletme sermayesini karşılayıp ve duran varlıkla grubuna da yardımcı olduğu takdirde olumlu yorumlanabilir (Çabuk ve Lazol 2013: 207).

- **Faaliyet Sonucu Yaratılan Fonların Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklara Oranı:** İşletmenin faaliyeti sonucunda oluşan kaynakların kısa vadeli yabancı kaynakları karşılama derecesini ölçmek için kullanılan orandır. Faaliyet sonucunda oluşturulan fonların kısa vadeli yabancı kaynaklara bölünmesiyle bulunur. İşletmenin likidite durum analizi yapılırken kullanılan oranlar ile birlikte bu oranları destekleyici

faydalı bilgiler de olmalıdır. Bu sayede daha iyi değerlendirme ve yorum yapılabilir (Çabuk ve Lazol 2013: 207).

1.3.4.2. Finansal Yapı (Kaldıraç) Oranları

İşletme fon ihtiyaçlarını bilançonun pasif tarafında yer alan hesap gruplarından sağlamaktadır. Dolayısıyla finansal yapı oranları bir işletmenin yabancı kaynakları ve öz kaynakları, varlıkların ne kadarını karşıladığını görmek amacıyla yapılan oranlardır. Kaldıraç oranları olarak da bilinen bu oranlar sayesinde pasif tarafta yer alan kaynakların, aktif tarafta yer alan varlıkların finansmanında nasıl dağılım izlediği ve yabancı kaynaklar ile öz kaynaklar arasındaki ilişki görülmektedir (Ceylan ve Korkmaz 2015: 53).

Finansal yapı oranları, işletmenin zarar etmesi, varlıklarında yaşanan değer düşüklüğü ve borçlarını zamanında ödeyebilme kabiliyeti hakkında bilgi sağlar. İşletmeye kredi vermek isteyen kuruluşlar için de büyük öneme sahiptir. İşletmenin öz kaynaklarının pasif toplam içindeki oranının yüksek olması borç veren taraf için olumlu karşılanmaktadır. Diğer bir durum ise yabancı kaynakların pasif toplam içindeki oranının yüksek olmasıdır. Böyle bir durumda işletmenin borç yükünün fazla olduğu söylenebilir (Çabuk ve Lazol 2013: 208).

Bu oranlar, yabancı kaynaklar ile öz kaynaklar ve borçların toplamı ile varlıklar arasındaki ilişkiden ortaya çıkmaktadır. Yabancı kaynaklar ile öz kaynaklar arasında oluşan ilişkiler, işletme finansmanında kullanılan yabancı kaynak durumu ile öz kaynakların kredi veren kuruluşlar için olumlu olup olmadığı belirlenir. Toplam borçlar ile varlıklar arasında oluşan ilişki ise, ilgili işletmenin borç ödeme gücü hakkında birtakım emareler verir (Sevim 2009: 167).

Finansal yapı oraları ile ilgili birçok oran bulunmaktadır. Yaygın olarak kullanılan oranların açıklamaları detaylı bir şekilde belirtilmiştir (Akgüç 1995: 357).

1.3.4.2.1. Kaldıraç (Borçlanma) Oranı

Kaldıraç oranı, işletme varlıklarının ne kadarı yabancı kaynaklar ile finanse ettiğini açıklar. Yabancı kaynak oranı olarak da adlandırılan bu oranın yüksek olması durumunda borç veren kişi ya da kuruluş açısından olumsuz bir görünüm oluştururken, işletme içi analistler açısından daha az sermaye ile daha fazla kaynak kullanımına

imkân yarattığı için olumlu görünüm teşkil eder. Kaldıraç oranı, bilançonun pasifinde yer alan KVK ve UVK toplamlarının pasif veya aktif toplamına oranlanması ile elde edilir (Akgüç 1995: 360-361).

$$\text{Kaldıraç Oranı} = \frac{\text{KVK} + \text{UVK}}{\text{Pasif (Aktif) Toplam}} \times 100$$

İşletme varlıklarının bir kısmını borçlanma yoluna giderek finanse etmek isterse kaldıraç oranından faydalanır ve varlıkların ne kadarlık kısmı yabancı kaynaklar ile desteklendiğini yüzde olarak gösterir. Bu oranın normal ekonomik şartlarda %50 olması uygunken, enflasyon dönemlerinde borçlanma yoluna gidildiği için oranın %60'larda olması da uygun görülebilir. Oranın yüksek çıkması borç riskini ortaya çıkartır ve işletmenin riziko olarak finanse olduğu anlamına gelir. Enflasyon dikkate alınmak suretiyle kaldıraç oranının değerlendirilmesine ilişkin genel olarak kabul görmüş standart ölçüt; gelişmekte olan ülkeler için %50 civarı olması, gelişmekte olan ülkeler için %60 ve üstü olması uygundur (Sevim 2009: 168).

1.3.4.2.2. Öz Kaynak Oranı

Bu oran, işletme sahip olduğu varlıkların ne kadarını öz kaynaklardan yani işletmede pay sahipleri ya da işletme sahipleri tarafından karşılandığını yüzde olarak açıklar. Kaldıraç oranı öz kaynak oranını tamamlayıcı nitelikte olduğu için değerlendirme yapılırken sadece öz kaynak oranına veya sadece yabancı kaynak oranına ya da her ikisine birden bakarak değerlendirme yapmak mümkündür. Çünkü öz kaynak oranı yabancı kaynak oranını %100'e tamamladığı için yorum yaparken her iki oranı da, sadece bir oranı da kullanmak yeterli olacaktır. Öz kaynak oranı, bilançonun pasifinde bulunan öz kaynakların pasif(aktif) toplamına oranlanmasıyla elde edilir (Çabuk ve Lazol 2013: 209).

$$\text{Öz Kaynak Oranı} = \frac{\text{Öz Kaynaklar}}{\text{Pasif (Aktif) Toplam}} \times 100$$

Öz kaynak oranının %50 olması normal görülebilir. Fakat enflasyonun yükselmesi durumunda işletmenin bilanço yapısını değiştireceği için bu oranın %40 ile %30 civarında olması olağan karşılanabilir. Enflasyon döneminde ortaya çıkan bu değişim işletmenin faaliyetlerini az sermaye ve çok borçla sürdürdüğü, riskin fazla olduğu şeklinde yorumlanabilir. Oranın gereğinden yüksek çıkması işletmenin

finansman ihtiyacının büyük bir bölümünü öz kaynaklar ile karşıladığını gösterir ki bu da işletmenin beklenmedik güçlükler karşısında yeterli düzeyde olduğunu açıklar. Borç verenler açısından bu oranın yüksek olması işletmenin borçlarını ödemede sıkıntıya düşmeyeceği anlamına gelmektedir (Akgüç 1995: 361-362).

1.3.4.2.3. Borçlanma Katsayısı Oranı

Borçlanma katsayısı oranı, bir işletmenin öz kaynakları ile yabancı kaynakları toplamı arasındaki bağlantıyı açıklar. Bir başka ifadeyle işletmenin öz kaynaklarından yüzde kaç kadar borçlandığını ifade eder. Bu oran KVK ve UVK toplamının öz kaynaklara bölünmesiyle elde edilir (Araç 2005: 101).

$$\text{Borçlanma Katsayısı Oranı} = \frac{\text{KVK} + \text{UVK}}{\text{Öz Kaynaklar}}$$

Bu oranın 1 civarında çıkması uygundur. Çünkü işletmeye borç verenler açısından alacaklarının emniyetinde olduğuna dair güvence teşkil eder. İşletmenin olağandışı bir durum yaşaması halinde öz kaynakların kısa ve uzun vadeli borçları karşılamada yeterli olduğunun göstergesidir. Oranın 1'in üzerine çıkmasında ise işletmeye borç veren tarafların işletme sahip ve ortaklarından sağlanan fonlardan daha fazla olduğu görülür. Makul olan bu oranın küçülmesi ve işletmenin herhangi bir kriz veya ekonomik durgunlukta daha az zararla atlatmasıdır (Çetiner 2010: 153-154).

1.3.4.2.4. Kısa Vadeli Yabancı Kaynak Oranı

Bu oran, işletme varlıklarının finansmanı için ne kadar vadesi kısa yabancı kaynak kullandığını gösteren orandır ve pasif içinde kısa vadeli yabancı kaynakların ağırlığını gösterir. Bu oran kısa vadeli yabancı kaynak toplamının pasif(aktif) toplama bölünmesiyle bulunur (Çabuk ve Lazol 2013: 211).

$$\text{KVK Oranı} = \frac{\text{KVK Toplamı}}{\text{Pasif (Aktif) Toplamı}}$$

Bu oranın 1/3 seviyesinde olması uygundur. Enflasyon yaşanan dönemde oranın gereğinden fazla yüksek olması durumunda işletme varlıklarını daha çok kısa vadeli yabancı kaynaklar ile finanse ettiğini ve borç ödeme riskinin olduğunu gösterir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde borç verenlerin sınırlı olması ve sermaye yapısının tam anlamıyla gelişme göstermemiş olmasından dolayı bu oran 1/3

seviyesini aşarak %50 civarına gelmektedir. Bu nedenle işletme duran varlıklarının finansmanını kısa vadeli yabancı kaynaklar ile değil uzun vadeli yabancı kaynaklar ile finanse etmelidir. İşletme eğer duran varlıklarını finanse etmek için kısa vadeli borçlanmaya giderse net işletme sermayesi negatif görünecektir. Borçların geri ödeme zamanı geldiğinde nakit ve benzeri varlıklarını gerçek değerinin altında elden çıkarmak zorunda kalacaktır (Karasioğlu ve Eren 2011: 168; Çabuk ve Lazol 2013: 211-212).

1.3.4.2.5. Uzun Vadeli Yabancı Kaynak Oranı

Bu oran, işletme varlıklarının ne kadarının uzun vadeli yabancı kaynaklardan karşıladığını ve pasif içinde uzun vadeli yabancı kaynakların ağırlığını gösteren orandır. Uzun vadeli yabancı kaynaklar toplamının pasif(aktif) toplamına bölünmesiyle elde edilir (Akgüç 1995: 364).

$$UVYK \text{ Oranı} = \frac{\text{UVYK Toplamı}}{\text{Pasif (Aktif) Toplamı}}$$

Öz kaynakların ve kısa vadeli yabancı kaynakların oranına bakıldığında bu oranın 1/6 civarında olması uygundur. Ancak kısa vadeli yabancı kaynak oranında azalma söz konusu olduğunda bu oranın yükselmesi kabul görülebilir. Aksi bir durumda orandaki bu yükseliş öz kaynak oranını azaltmaya yönelik ise kabul görülmesi olanaksızdır. Gelişmekte olan ülkelerde uzun vadeli borç sağlama imkânı kısıtlı olduğundan dolayı finansal durum tablosunda uzun vadeli yabancı kaynakların daha göreceli olduğu söylenebilir (Çabuk ve Lazol 2013: 212).

1.3.4.2.6. Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı

Duran varlıkların finanse edilmesinde öz kaynaklardan ne derecede faydalandığını gösteren orandır. Duran varlıkların öz kaynaklara bölünmesiyle elde edilir (Cebeci 2014: 28).

$$\text{Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı} = \frac{\text{Duran Varlıklar Toplamı}}{\text{Öz Kaynaklar Toplamı}}$$

Duran varlıkların öz kaynaklara oranı 1'den küçük ise; öz kaynakların fazla olduğu anlamına gelir ve duran varlıkların tamamı öz kaynaklar ile karşılandığı görülür. Oran 1'den büyük olduğunda ise; duran varlıkların fazla olduğu anlamına

gelir ve öz kaynaklar duran varlıkların finansmanında yetersiz olduğu görülür. Böyle bir durumda duran varlıkların bir kısmının borç ile karşılandığı söylenebilir (Topak 2010: 285).

1.3.4.2.7. Duran Varlıkların Sürekli (Devamlı) Sermayeye Oranı

Duran varlıkların ne kadarının devamlı sermayeden karşılandığını gösteren orandır. Yani öz kaynaklar ve vadesi uzun borçlar toplamı duran varlıklar toplamının yüzde kaçını finanse ettiğini gösterir. Duran varlıkların devamlı sermayeye bölünmesiyle elde edilir (Cebeci 2014: 28).

$$\text{Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı} = \frac{\text{Duran Varlıklar Toplamı}}{\text{Devamlı Sermaye}}$$

Bu oran 1'den küçük çıktığında; işletmenin devamlı(sürekli) sermayesi yüksek olacağından dolayı duran varlıkların tamamı öz kaynaklardan ve uzun vadeli yabancı kaynaklar toplamından finanse edilmiş olduğu görülür. Oran 1'den büyük çıktığında ise; işletmenin devamlı(sürekli) sermayesi düşük olacağından dolayı duran varlıkların bir kısmı öz kaynaklar ve vadesi uzun yabancı borçlar ile finanse edilmiş, bir kısmı için kısa vadeli borç kullanmış olduğu görülür (Topak 2010: 185-186).

1.3.4.2.8. Yabancı Kaynaklar Vade Yapısı Oranı

Toplam borçlar içerisinde vadesi kısa borçların ne kadarlık paya sahip olduğunu gösteren orandır. Kısa vadeli yabancı kaynakların toplamının toplam yabancı kaynaklara bölünmesiyle elde edilir (Çabuk ve Lazol 2013: 212).

$$\text{Yabancı Kaynaklar Vade Yapısı Oranı} = \frac{\text{KVYK Toplamı}}{\text{Toplam Yabancı Kaynaklar}}$$

Yabancı kaynaklar yapısını belirlemeye yönelik yapılan bu hesaplama genel olarak 2/3 civarında olması uygundur (Çabuk ve Lazol 2013: 213).

1.3.4.3. Varlık Kullanım (Faaliyet) Oranları

Bilançonun aktif tarafında bulunan varlıkların işletme faaliyetlerinde ne kadar etkin ve verimli kullandığını gösteren oranlardır. Faaliyet ve devir hızları olarak da bilinen bu oranlar temel finansal tablolarda bulunan kalemler arasındaki ilişkiyi ortaya koyar ve işletme performansını görmek amacıyla kullanılır (Gücenme 2005: 192; Brigham Houston 2009: 86).

Varlık kullanım oranları, bir işletmenin varlıkları ve kaynakları arasındaki ilişkiyi ölçmek ve işletmenin yükümlülüklerini tespit etmek amacıyla da kullanılır. Bu oranların yüksek olması işletmenin yararına olarak yorumlanabilir (Demir ve Alban 2012: 85; Gücenme 2005: 193).

Faaliyet oranları devir hızları yardımıyla analiz edilmektedir. Oranlar genel olarak net satışlara göre belirlenmekte ve işletmenin faaliyetlerini sürdürebilmesi için varlıklarını ne derece etkin kullandığını göstermektedir (Topak 2010: 243).

Varlık kullanım oranları ile ilgili birçok oran bulunmaktadır. Uygulamada daha yaygın olarak kullanılan oranlar;

1.3.4.3.1. Stok Devir Hızı Oranı

Bu oran, satışlar ile stoklar arasındaki bağlantıyı ve stokların paraya dönüşme hızını gösteren orandır (Akyüz vd., 2013: 87).

İşletmeler faaliyet alanına göre elinde bulunan stoklarda farklılıklar görülebilir. Bu ayrım ticari ve üretim(sinai) işletmeleri olarak sınıflandırılabilir. Ticari işletmelerde tek bir stok devir hızı bulunurken, üretim işletmelerinde hammadde, yarı mamul ve mamul stok devir hızları bulunmaktadır. Üretim ve ticari işletmeler için stok devir hızları formüller yardımıyla hesaplanmaktadır (Gücenme 2005: 194).

Ticari işletmelerde stok devir hızı oranı:

$$\text{Stok Devir Hızı Oranı} = \frac{\text{Satılan Malın Maliyeti}}{\text{Ortalama Stoklar}}$$

Ortalama stoklar, dönem başı stoklar ile dönem sonu stokların toplanıp ikiye bölünmesiyle elde edilir.

Üretim işletmelerinde stok devir hızı oranları:

$$\text{Hammadde Stok Devir Hızı Oranı} = \frac{\text{İmalata Verilen Hammadde Maliyeti}}{\text{Ortalama Hammadde Stoku}}$$

$$\text{Yarı Mamul Stok Devir Hızı Oranı} = \frac{\text{İmal Edilen Malın Maliyeti}}{\text{Ortalama Yarı Mamul Stoku}}$$

$$\text{Mamul Stok Devir Hızı Oranı} = \frac{\text{Satılan Malın Maliyeti}}{\text{Ortalama Mamul Stoku}}$$

İşletme verimliliği ve kârlılığı bakımından bu oranın yüksek çıkması işletme lehine bir sonuçtur. Yüksek stok devir hızı olan işletme stoklarına daha az sermaye bağlamış ve rekabet ortamında daha fazla güce sahip anlamına gelmektedir. Çünkü malın fiyatını düşürüp talebi yükselterek satışlarını arttırabilir ve satış hacmini büyütebilir. Malın fiyatının azalması kâr marjını düşürse de totalde kârını yükseltebilir. Böylelikle tüketicilerin taleplerinin değişmesi ya da malların depoda bozulmaya uğrama riskleri azaltır. Ancak işletme iyi bir stok planlaması yapmalıdır. Aksi takdirde ilgili mala olan taleplerin karşılanmasında sıkıntıya düşebilir (Sevim 2009: 173; Gücenme 2005:194).

Stok devir hızı ile cari oran arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Stok devir hızının sürekli yükselmesi işletmenin daha düşük cari oranla faaliyetini sürdüreceği anlamına gelmektedir. Stok devir hızı oranının düşük çıkması durumunda işletme stoklarının paraya dönüşmesi zaman alacağından dolayı malın fiyatı düştüğünde işletme zarara uğrama riskiyle karşı karşıya kalacaktır. Keza stokta kalma süresi uzadıkça malların fiziki özellikleri bozulacak veya bozulmaya uğrayacaktır. İşletmenin fiyat rekabetindeki başarısı düşecektir. Böylece kârlılık ve verimlilik olumsuz yönde etkilenecektir (Aydın vd., 2010: 114-115).

Üretim işletmelerinde stok devir hızları değerlendirilirken özellikle hammadde ve mamul stok devir hızı oranlarına bakılmalıdır. Hammadde stokunu ile mamul stokunu etkileyen faktörler ve mamul stokunun değerlendirilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar (Gücenme 2005:114-115; Sevim 2009: 174):

Hammadde stok miktarını etkileyen faktörler:

- Satışların gidişatına göre gelecek yıllar için satış tahmini,
- Hammaddenin tedarik edilememesi ve üretimin aksamaya uğrama olasılığı,
- Yüklü miktarda alınan hammadde ile tasarruf edilmesi,
- Stokları saklama maliyeti,
- Alınacak olan hammadde fiyatlarıyla ilgili tahminler ve dönemsel üretim.

Fiyat artışı beklentisiyle stoklara yatırım yapılması sonucu dönem sonunda stokların yüksek değerde gözükmesi durumunda stok devir hızının düşük olarak hesaplanması gerekir.

Mamul stok devir hızlarının değerlendirilmesinde dikkat edilecek hususlar:

- Satışların hacmi,
- Satış fiyatları
- Satış için yapılan organizasyonun işleyişi
- Mamulün türü ve dayanıklılığı
- İstekler doğrultusunda üretimin belirlenmesi ve taleplerin dönemsel olarak değişim göstermesi.

Hammadde fiyatlarındaki artış ve azalış karşısında işletme bu dalgalanmalardan korunmak için iyi bir stok politikası izlemeli ve gerekli miktarda stok bulundurmalıdır (Gücenme 2005: 115).

1.3.4.3.2. Stok Değişim Süresi

Stok devir hızının yıl içinde kaç kez devrettiğini belirtir. Yani stokların kaç gün beklediğini veya stokların kaç günde bir kendini yenilediğini gösterir. Hesaplama yapıldıktan sonra stok değişim süresini hesaplamak mümkündür. Stok devir hızı yükseldikçe değişim süresi gün olarak azalacak, stok devir hızı düştükçe değişim süresi gün olarak artacaktır. Bu yüzden stok devir hızını tamamlayıcı niteliktedir (Çabuk ve Lazol 2013: 219).

$$\text{Stok Değişim Süresi} = \frac{360}{\text{Stok Devir Hızı}}$$

Stok değişim süresinin azalması, işletme stoklarını daha hızlı paraya çevirdiğinin ve stoklarını daha planlı bir şekilde yürüttüğünün göstergesidir.

1.3.4.3.3. Alacak Devir Hızı Oranı

Bu oran, senetli ve senetsiz satışlar sonucu oluşan alacakların yıl içerisinde kaç defa tahsil edildiğini gösteren orandır. İşletmenin net satışları ile faaliyetlerinden doğan ticari alacakları arasındaki ilişkiyi ve işletmenin likidite durumunu gösterir (Akgüç 1995: 380).

Bu oran bir yıl içinde oluşan ticari alacakların kaç katı kadar satış gerçekleştirildiğini gösterir. Ticari alacakların dolaşım kabiliyetini gösteren alacak devir hızı (Topak 2010: 249).

$$\text{Alacak Devir Hızı Oran} = \frac{\text{Kredili Net Satışlar}}{\text{Ortalama Ticari Alacaklar}}$$

Ortalama ticari alacaklar ise; dönem başı ve dönem sonu ticari alacak toplamının yarısıdır.

Bu oranının yüksek çıkması, işletme alacaklarını daha kısa zamanda tahsil edeceğinden dolayı olumlu karşılanır. Daha az sermayenin alacaklara bağlanmasıyla işletmenin likiditesine pozitif olarak yansımaktır. Alacak devir hızı yüksek olan işletmenin kredili alacaklarının vadeleri nispi olarak daha kısa olduğu da görülmektedir. Oranın düşük olmasında ise, işletme alacaklarını tahsil etmede zorluk çeker. İşletmeler arası rekabet gücü azalır ve alacakları şüpheli hale düşer. Bu yüzden alacak devir hızı oranının yüksek olması arzu edilir (Akgüç 1995: 380-381; Ercan ve Ban 2014: 42).

Bu oranın hesaplanmasında kredili olarak gerçekleşen satışlar tam anlamıyla bilinmediğinde ise kredili satışlar yerine net satışlar ile hesaplama yapılır.

1.3.4.3.4. Alacakların Ortalama Tahsil Süresi

Bu süre, stokların satılıp ve satılan stoklardan gelen paranın tahsil edilmesine kadar ortalama kaç gün geçtiğini gösterir. Yani ticari alacakların dönem içerisinde ortalama olarak kaç günde bir paraya dönüştüğünü gösterir. Alacakların ortalama tahsilat süresinin hesaplanmasında kullanılan formül (Çabuk ve Lazol 2013: 218).

$$\text{Alacakların Ortalama Tahsil Süresi} = \frac{360}{\text{Alacak Devir Hızı}}$$

veya

$$\text{Alacakların Ortalama Tahsil Süresi} = \frac{\text{Ticari Alacaklar}}{\text{Ortalama Günlük Net Satışlar}}$$

Hesaplama yapıldıktan sonra alacakların ortalama tahsilat süresinin hesaplanması gerekir. Alacak devir hızı yükseldikçe tahsil süresi gün olarak azalacak, devir hızı düştükçe tahsilat süresi gün olarak artış gösterecektir. Bu sürenin düşmesi, işletme alacaklarını daha kısa zamanda tahsil edeceği anlamına gelir. Kısa zamanda tahsil edilen alacaklar işletme likiditesini de arttıracığından dolayı işletme lehine bir durumdur. Tahsilat süresinin yükselmesi durumunda ise, işletme ticari alacaklarını

tahsil etmede sıkıntı yaşadığını, likiditesinin düşük olduğunu ve alacaklarının şüpheli hale geldiğini gösterir(Akgüç, 1995:381).

1.3.4.3.5. Aktif Devir Hızı Oranı

Bu oran, işletme mevcut varlıklarının kaç katı kadar satış yaptığını ölçen orandır. Bu oran özellikle işletmeye borç veren taraflara birçok emareler verir. Varlık devir hızı olarak da bilinen bu oranının hesaplanmasında kullanılacak formül (Çabuk ve Lazol 2013:219).

$$Aktif Devir Hızı = \frac{Net Satışlar}{Aktif Toplam}$$

Bu oranın yüksek düzeyde çıkması işletme için olumlu bir durumdur. Kârın satışlara oranlanmasıyla elde edilen kâr marjı düşük olsa bile işletme yeterli ölçüde öz sermaye kârlılığı elde eder. Ancak net satışların da aktif toplamın da enflasyondan etkilenme oranları farklı olabilir. Şöyle ki net satışların enflasyondan etkilenme oranları daha yüksekken, aktif toplamın etkilenme oranı daha düşüktür. Çünkü aktif toplamın içerisinde duran varlıkların da nispi olarak bir ağırlığı vardır. Duran varlıklar aktif toplam içinde fazla paya sahipse ilgili işletmenin varlık devir hızı daha düşük olacaktır. Bu durum genellikle sanayi işletmeleri için geçerli olmakla birlikte diğer kollarında faaliyet gösteren işletmeler için farklılık gösterebilir. Oranın düşük olması durumunda ise, işletmenin kârlılık durumu olumsuz etkilenecektir. Bu durumda işletme daha fazla kâr marjı ile çalışacaktır (Büker, Aşıkoğlu ve Sevil 2007: 105).

1.3.4.3.6. Öz Kaynak Devir Hızı Oranı

Bu oran, işletmenin pasifinde bulunan öz kaynakları ne düzeyde verimli bir şekilde yararlanıldığını ölçen orandır (Akyüz, Genç ve Erdem 2013: 88).

Öz sermaye devir hızı olarak da bilinen bu oran, net satışların ortalama öz kaynaklara bölünmesiyle hesaplanır. Ortalama öz kaynaklar ise; dönem başı öz kaynaklar ile dönem sonu öz kaynaklar toplamalarının yarısını ifade eder(Çabuk, Lazol 2013:223).

$$Öz Kaynak Devir Hızı Oranı = \frac{Net Satışlar}{Ortalama Öz Kaynaklar}$$

Oranın yüksek veya düşük çıkması birtakım yorumları ortaya çıkarsa da öz kaynaklar devir hızı konusunda kabul görmüş standart bir oran yoktur. Dolayısıyla işletmenin öz kaynak devir hızı oranının işletme açısından yeterli düzeyde olup olmadığını; geçmiş dönem oranlar ve aynı faaliyet alanındaki işletmeler ile mukayese etmek gerekir (Çabuk ve Lazol 2013: 233).

Bu oranının çok yüksek seviyede olması; işletme faaliyetlerinde öz kaynaklarını etkin bir şekilde kullandığını ve bu faaliyetlerini borçlanarak finansa ettiğini açıklar. Oranın düşük olması; işletme faaliyetlerinde öz kaynaklarını etkin bir biçimde kullanmadığını ve faaliyetlerinde daha çok öz kaynağa sahip olduğunu açıklar. Oranın düşük ya da yüksek çıkması değerlendirilirken diğer oranlara da bakılmalı ve yararlanılmalıdır (Akyüz, Genç ve Erdem 2013: 88; Çabuk ve Lazol 2013: 233).

1.3.4.4. Karlılık Oranları

İşletme içi ve işletme dışı finansal tablo kullanıcılarının aldıkları kararlar ve yaptıkları stratejiler sonucunda amaçları kar elde edebilmektir. Keza kar, bir işletmenin faaliyetlerinden elde edilen gelir ile giderler arasında oluşan farktır. Dolayısıyla karlılık oranları da işletmenin faaliyetlerinden kaynaklanan ve yeterli düzeyde kar elde edilip edilmediğini ya da işletmenin ne düzeyde etkin ve verimli yönetildiğine dair bilgiler veren oranlardır (Gapenski 2005: 532; Weaver 2012: 62).

İşletmelerin ve yatırım yapan tasarruf sahiplerinin temel amacı kar elde etmektir. Oluşacak olan karın tatmin edecek ve işletmenin sürekliliğini sağlayacak düzeyde olması gerekmektedir. Bu sebeple karlılık oranları işletmenin performansını ve varlıkların verimliliğini ölçerek kar sağlayıp sağlamadığı hakkında bilgi verir. Yatırımcılar ve kredi kuruluşları işletmenin verimliliğini ve performansını değerlendirirken karlılık oranlarına bakmalıdır (Tekin 2017: 51).

Bu çalışmada karlılık oranları sekiz başlık kapsamında ele alınmıştır (Çabuk ve Lazol 2013: 222).

1.3.4.4.1. Dönem Net Karının Öz Kaynaklara Oranı

Bu oran, işletme sahipleri ya da ortakları aracılığıyla elde edilen sermayenin her birimine karşılık gelen kar payını gösterir (Cebeci, 2014:34). Mali verimlilik olarak

da bilinmektedir ve dönem net karının öz kaynaklara oranlanması ile elde edilir (Çabuk ve Lazol 2013: 224).

$$\text{Dönem Net Karının Öz Kaynaklara Oranı} = \frac{\text{Dönem Net Karı}}{\text{Öz Kaynaklar}}$$

Oranın yeterli olup olmadığına bakmak için öz sermayenin alternatif kullanımlarına bakılması gerekmektedir. Bu oranın yüksek olması arzu edilir. Bu oran işletmenin öz kaynak karlılık düzeyini gösterir. oran üzerinde enflasyon etkisinin olması muhtemeldir. Çünkü dönem net karı ile öz kaynaklar enflasyondan aynı derecede etkilenmeyebilir. Dönem net karı direkt olarak etkilenirken, öz kaynaklar göreceli olarak daha statik bir yapıya sahip olduğu için enflasyondan daha az etkilenebilir. Böyle bir durumda dönem net karının öz kaynaklara oranı büyüme trendine girebilirken, işletme sermaye arttırımına gittiğinde ise bu oran küçülme trendi gösterebilir (Çabuk ve Lazol 2013: 224).

1.3.4.4.2. Dönem Karının Öz Kaynaklara Oranı

Bu oran, vergi oranlarında oluşan değişiklikleri de dikkate alır. Çünkü vergi oranlarında oluşan değişimler dönem net karı tutarını da değiştirir. Böylelikle bu oran vergi oranlarından kaynaklanan hataların önüne geçilmesinde yardımcı olur. Dönem karının öz kaynaklara bölünmesiyle elde edilir (Cebeci 2014: 34; Çabuk ve Lazol 2013: 225).

$$\text{Dönem Karının Öz Kaynaklara Oranı} = \frac{\text{Dönem Karı}}{\text{Öz Kaynaklar}}$$

1.3.4.4.3. Brüt Satış Karı Oranı

Satışlardan elde edilmiş olan brüt karının net satışlara bölünmesiyle elde edilen bu oran, işletmenin satışlarında elde etmiş olduğu karlılık seviyesini temsil eder. Diğer bir ifadeyle net satışların yüzde kaçı kadarının brüt kar olarak işletmede bulunduğunu ifade eder (Topak 2010: 320).

$$\text{Brüt Satış Karı Oranı} = \frac{\text{Brüt Satış Karı}}{\text{Net Satışlar}}$$

Brüt kar marjı olarak da bilinen bu oranın artış göstermesi, satışlar içerisinde satılan malın maliyetinin azalış eğiliminde olduğunu gösterir. Oranın azalış göstermesi, satışlar içerisinde satılan malın maliyetinin artış eğiliminde olduğunu gösterir. Bu oranın artış içerisinde olması olumlu görünse de kabul görmüş standart bir oran yoktur. Bulunan oran, önceki dönem oranları ile aynı sektörel kolda faaliyette bulunan işletmelerin oranları ve bulundukları sektör ortalamalarıyla mukayese edilmelidir (Topak 2010: 320).

1.3.4.4. Faaliyet Karı Oranı

Faaliyet kar marjı olarak da bilinen bu oran, işletmenin ana faaliyetleri sonucunda ne kadar başarılı ve ne ölçüde kar elde ettiğini açıklar (Çabuk ve Lazol 2013:226).

$$\text{Faaliyet Karı Oranı} = \frac{\text{Faaliyet Karı}}{\text{Net Satışlar}}$$

Faaliyet karı oranını yüksek çıkması veya yükselmesi işletme için olumlu yorumlanmakla birlikte, işletmenin ana faaliyetinde başarılı ve karlı olduğunu gösterir. Oranın düşük olması veya düşmesi durumunda ise, işletme için olumsuz yorumlanır ve işletmenin karlılığının düştüğünü gösterir. Fakat oranın işletme için olumlu olup olmadığını geçmiş dönemlerdeki oranlar benzer işletmelerin oranları ile karşılaştırılmalı ve dönemler itibariyle gösterdikleri değişim yüzdeleri izlenmelidir (Akgüç 1995: 396).

1.3.4.5. Olağan Kar Oranı

Bu oran, işletmenin diğer faaliyetleri sonucunda elde ettiği karın yeteri düzeyde olup olmadığı hakkında bilgi verirken, diğer olağan nitelikli faaliyetlerinden kaynaklanan gelir, gider ve finansman giderlerinin karlılığı nasıl etkilediğini de gösterir. Olağan karın net satışlara bölünmesiyle bulunur (Topak 2010: 320-321; Cebeci 2014: 35).

$$\text{Olağan Kar Oranı} = \frac{\text{Olağan Kar}}{\text{Net Satışlar}}$$

$$\text{Olağan Kar Oranı} = \frac{\text{Olağan Kar}}{\text{Net Satışlar}}$$

1.3.4.4.6. Dönem Karı Oranı

Bu oran, işletmenin dönem boyunca gerçekleştirmiş olduğu bütün faaliyetlerinden kaynaklanan vergi öncesi karın yeterli ölçüde olup olmadığını gösterir. Dönem karının (vergi öncesi kar) net satışlara bölünmesiyle elde edilir (Çabuk ve Lazol 2013: 226-227).

$$\text{Dönem Karı Oranı} = \frac{\text{Dönem Karı}}{\text{Net Satışlar}}$$

Dönem karı oranının yüksek çıkması işletme için olumlu yorumlanır. Oran hakkında değerlendirme yapılırken ilgili yıl oranı geçmiş yıl oranları ve aynı sektör içinde bulunan işletmelerin oranları ile mukayese edilmelidir (Çabuk ve Lazol 2013: 226-227).

1.3.4.4.7. Dönem Net Karı Oranı

Bu oran, işletmenin gerçekleştirmiş olduğu bütün faaliyetlerinden kaynaklanan ve dönem vergisi sonrası oluşan kar hakkında bilgi verir. Bu oran, işletmenin aldığı kararları ve faaliyetlerinin verimliliğini gösterir. Dönem net karının net satışlara bölünmesiyle elde edilir (Tekin 2017: 52).

$$\text{Dönem Net Karı Oranı} = \frac{\text{Dönem Net Karı}}{\text{Net Satışlar}}$$

Dönem net karı oranının yüksek çıkması, işletmenin faaliyetlerinde verimlilik düzeyinin yüksek olduğunu belirtir. Dönem net karı ile net satışlar enflasyondan benzer olarak etkilenmesinden dolayı bu oran üzerinde enflasyonun etkisi oldukça azdır (Çabuk ve Lazol 2013: 227).

1.3.4.4.8. Aktif Karlılık Oranı

Bu oran, bir işletmenin varlıklarını ne derecede karlı bir şekilde kullandığını tespit etmek için kullanılan orandır. Bu oran, vergi ve faiz öncesi kar ile vergi ve faiz sonrası kar olarak iki farklı biçimde hesaplanabilir. Fakat vergi ve faiz işletmenin kontrolü dışında olması ya da işletmelerin benzer oranda etkilenmemesinden dolayı kar olarak vergi öncesi karın kullanılması daha yararlı olur. Böylelikle işletmelerin mukayese edilmesi daha güvenilir ve sağlıklı olacaktır. Hesaplama dönemi net karı yerine dönem karının kullanımı daha uygundur (Çabuk ve Lazol 2013: 227).

$$\text{Aktif Karlılık Oranı} = \frac{\text{Dönem Karı}}{\text{Aktif Toplam}}$$

1.3.4.5. Borsa (Piyasa) Performans Oranları

Bu oranlar, işletmelerin piyasada gösterdikleri başarının tespiti için kullanılır. Bu oranlar, işletme sahiplerine ve yatırım yapmak isteyen tasarruf sahiplerine işletmenin geçmiş başarısı ve gelecekteki beklentileri üzerine bilgiler sunar. Bir işletmenin varlık ile borç yönetimi iyi, karlılık oranları yüksek ise işletmenin borsa performans oranları da yükselecektir. Borsa performans oranları bu çalışmada beş başlık altında ele alınmıştır (Cebeci 2014: 38; Çabuk ve Lazol 2013: 232).

1.3.4.5.1. Hisse Senedi Başına Kar Oranı

Bu oran, işletmenin vergi ve faiz sonrası karı olan dönem net karından, her bir hisse başına ne ölçüde pay düştüğünü gösterir. Dönem net karın hisse senedi sayısına bölünmesiyle elde edilir (Topak 2010: 324).

$$\text{Hisse Senedi Başına Kar Oranı} = \frac{\text{Dönem Net Karı}}{\text{Hisse Senedi Sayısı}}$$

Hisse senedi başına kar oranının yüksek çıkması, işletme hissedarlarının lehine bir durum olarak görülür. Oranın hesaplanmasında enflasyon etkisi de olabilir. Dönem net karı ile hisse senedi sayısı enflasyondan benzer şekilde etkilenmeyebilir. Dönem net karı enflasyondan direkt olarak etkilenme gösterebilir (Çabuk ve Lazol 2013: 234-235).

1.3.4.5.2. Hisse Senedi Başına Defter Değeri Oranı

Bu oran, öz kaynak miktarının çıkarılan pay senetleri adedine bölünmek suretiyle ve çıkarılan her bir adet pay senedinin muhasebe kayıtlarına uygun olarak hesaplanmasıyla elde edilir (Cebeci 2014: 39).

$$\text{Hisse Senedi Başına Defter Değeri Oranı} = \frac{\text{Öz Kaynaklar}}{\text{Hisse Senedi Sayısı}}$$

1.3.4.5.3. Fiyat – Kazanç Oranı

Bu oran, her bir pay senedi başına elde edilen kazanç ile pay senedinin borsadaki fiyatı arasındaki bağlantıyı tespit eder. Hisse başı piyasa fiyatının hisse başı kara bölünmesiyle elde edilir (Çabuk ve Lazol 2013: 233).

$$Fiyat - Kazanç Oranı = \frac{\text{Hisse Başı Piyasa Fiyatı}}{\text{Hisse Başı Kar}}$$

Oranın yüksek düzeyde olması durumunda pay senedi fiyatının yüksek değerlendirildiği; düşük olmasında ise pay senedi fiyatının düşük değerlendirildiğini gösterir.

1.3.4.5.4. Piyasa Değeri – Defter Değeri Oranı

Bu oran, işletmenin piyasada işlem gören senetlerinin borsa değeri ile öz kaynaklar arasındaki bağlantıyı ölçen orandır. İşletmenin toplam borsa değerinin toplam öz kaynaklara bölünmesiyle elde edilir (Çabuk ve Lazol 2013: 234).

$$Piyasa Değeri - Defter Değeri Oranı = \frac{\text{İşletmenin Toplam Borsa Değeri}}{\text{Öz Kaynaklar Toplamı}}$$

Bu oran yatırımcılara al-sat veya elde tut kararlarında destek olur. Oran büyüdükçe yatırımcıların elinde bulunan hisse senetlerinin satılması; oran küçüldükçe işletmenin hisse senetlerinin alınması anlamına gelir (Gündüzalp Altıngöz 2018: 63).

1.3.4.5.5. Kar Payı Verim Oranı

Hisse senedi başına düşen karın piyasa fiyatına bölünmesiyle hesaplanan bu oran, hisse senedinin kar payı verimliliğini gösterir (Cebeci 2014: 40).

$$Kar Payı Verim Oranı = \frac{\text{Hisse Senedi Başına Kar Payı}}{\text{Hisse Senedi Başına Piyasa Fiyatı}}$$

İKİNCİ BÖLÜM

2. MUHASEBE, MUHASEBENİN TEMEL KAVRAMLARI, MUHASEBE MESLEĞİ VE MUHASEBE MESLEK MENSUPLARI

Muhasebe, işletmelerin mali durumunun ve faaliyet sonuçlarının tetkik edilmesi ve yorumlanmasına imkan verecek şekilde, finansal olaylarına ilişkin kayıtların kural ve ilkeler ışığında tutulması ve finansal/mali tabloların hazırlanmasıyla ilgilenir. Muhasebenin ilgilendiği bu kapsamlı konular için meslek ve/veya meslek mensuplarına ihtiyaç duyulmuştur (Erdoğan ve Dinç 2009: 155).

Çalışmanın bu bölümünde, muhasebenin tanımı, amacı ve temel kavramları açıklanmıştır. İçinde bulunduğumuz dönemde birçok insan tarafından tercih edilen muhasebe mesleği, muhasebe meslek mensupları ve meslek mensubu olabilmek için gereken koşullar hakkında bilgiler verilmiştir.

2.1. Muhasebenin Tanımı ve Amacı

Muhasebe, işletmelerde ortaya çıkan finansal nitelikli olayları düzenli bir şekilde kayıt yaparak sınıflandıran, özetleyip raporlanacak hale getiren ve analiz ederek yorumlanacak hale getiren bilgi sistemidir. Muhasebe yalnızca bilgi sistemi olarak kullanılmamakla beraber bir bilimdir ve uygulama alanları bakımından geniş bir yere sahiptir (Avder ve Özçelik 2016: 2).

Muhasebe genel olarak tüm işletmeler için gerekli bir sistemdir. Faaliyet alanları genişleyen, üretimi artan ve büyüme eğiliminde olan işletmeler için muhasebenin sunduğu bilgilerin önemi giderek artmıştır.

İşletmelerin faaliyet alanlarının farklı veya sektör bazında farklılıklar göstermesinden dolayı muhasebe amaca ve hizmet ettiği gruba göre; genel muhasebe, maliyet muhasebesi ve yönetim muhasebesi olarak üç ana bölüme ayrılmıştır. Bu ana bölümlerde üretilen bilgiler işletme içi ve işletme dışı kişi veya kuruluşları yakından ilgilendirmektedir (Yıldırım 2019: 5).

İşletmelerin finansal yapılarında oluşan değişimleri gösteren muhasebenin amaçları (Avder ve Özçelik 2016: 5):

- İşletmenin aktif ve pasifinde oluşan değişimleri kayıt ederek raporlama ve yorumlama sürecinde faydalı bilgiler oluşturmak,
- İşletme içi bilgi kullanıcılarının alacakları kararlar için zemin oluşturmak,
- İşletme dışı kurum veya çıkar gruplarının alacakları kararlar için ihtiyaca uygun belge ve bilgi sunmak,
- İşletmenin vergi ve diğer yasal yükümlülüklerini yerine getirmesi için gerekli olan belge ve bilgileri sunmak.

2.2. Muhasebenin Temel Kavramları

Muhasebe sürecinde oluşturulan bilgilerin daha doğru ve sistematik olabilmesi için kabul görmüş temel kavramlar dikkate alınmalıdır. Bu temel kavramlar sayesinde muhasebe sürecinde ortaya çıkan bilgiler daha tutarlı ve karşılaştırılabilir hale gelecektir. Muhasebenin temel kavramları, muhasebe sürecinin işleminde oldukça önemlidir. Muhasebenin anayasası olarak da bilinen on iki temel kavram bulunmaktadır (Yıldırım 2019:6).

Sosyal Sorumluluk Kavramı: Finansal tabloların düzenlenmesi, sunulması ve muhasebe sürecinin yürütülmesinde; belli kişi ya da kişi gruplarını değil, tamamını kapsayacak şekilde toplum çıkarlarının gözetilmesi, bilgilerin üretiminde tutarlı, tarafsız ve gerçeğe uygun olması gerektiğini ifade etmektedir (Avder ve Özçelik 2016: 6).

Kişilik Kavramı: İşletmenin sahip ve ortaklarından, personellerinden ve diğer ilgili taraflardan ayrı bir kişiliğinin bulunduğu ve işletmenin muhasebe işlemlerinde yalnızca bu kişiliği kullanması ifade etmektedir (Ataman 1997: 4).

İşletmenin Sürekliliği Kavramı: Bu kavram, işletme ömrünün; işletme sahip ya da sahiplerin, çalışanların ve ilgili kişilerin ömründen bağımsız olduğunu ifade etmektedir. Başka bir deyişle işleme, faaliyetlerini belirli bir zamana bağlı olarak sürdüremeyeceğini ve ömrünün sınırsız olduğunu ifade eder. (Yıldız 2014: 14).

Dönemsellik Kavramı: İşletme ömürlerini belli dönemler halinde ayırarak her dönemi birbirinden tamamen bağımsız olacak bir şekilde saptanması ifade eder (Cemalcılar 2009: 119).

Parayla Ölçme Kavramı: İşletmenin mali nitelikli olay ve işlemlerinde muhasebeye ortak bir para birimi ölçüsüyle aktarılması gerektiğini ifade eder. Ortak para ölçüsü tabiri ülkedeki geçerli olan ulusal para birimidir (Erdoğan 2012: 8).

Maliyet Esası Kavramı: Elde edilen varlıkların ve kaynakların elde edilme esnasında oluşan maliyetlerin esas alınması gerektiğini ifade eder (Kaygusuz 2012: 11).

Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı: İşletmenin muhasebe kayıtlarını yansıtan belgelerin objektif olması, usullere uygun olarak düzenlenmiş olması ve muhasebe yönteminin seçilmesinde tarafsız ve önyargısız davranılmasını ifade etmektedir(Lazol 2017: 10).

Tutarlılık Kavramı: Farklı dönemlere ait finansal tablolar arasındaki ilişki birliğinin sağlanabilmesi amacıyla; muhasebe uygulamaları için seçilmiş olan muhasebe politikalarının, birbirini takip eden dönemlerde değiştirilmeden uygulanmasını ifade etmektedir (Cüre 2015: 18-19).

Tam Açıklama Kavramı: Finansal tablolardan faydalanacak olan kişi ve/veya kurumların doğru karar vermelerini sağlayacak yeterli, anlaşılır ve açık olmasını ifade eder (Burak ve Öztaş 2015: 9).

İhtiyatlılık Kavramı: Bu kavram, işletmenin muhasebe olaylarında daha tedbirli ve ileride karşılaşılabilecek risklerin göz önünde bulundurulması gerekliliğini ifade etmektedir. İhtiyatlılık kavramı gereğince işletmeler gider ve zararlar için karşılıklar ayırır. Ayrıca elde edilen gelirleri ve karları için gerçekleşme süresine dek herhangi bir muhasebe işleminin yapılmayacağı ihtiyatlılık kavramı gereğidir (Tetik 1997: 155).

Önemlilik kavramı: Bu kavram, bir hesap kaleminin veya finansal nitelikli bir olayın göreceli ağırlığı ve değerinin, finansal tablolara dayanılarak yapılacak analizleri ve/veya alınacak hükümleri tesir edecek düzeyde olması gerekliliğini ifade etmektedir.

Finansal nitelikli olayların, önem arz eden hesap kalemlerinin ve diğer konuların finansal tablolarında yer alması, önemlilik kavramı gereğidir(Burak, Öztaş 2015:9).

Özün Önceliği Kavramı: Bu kavram, finansal/mali olayların muhasebeye aktarılmasında ve bunlara ilişkin analizler yapılması esnasında işlemlerin biçimlerinden ziyade özlerinin esas alınması ifade etmektedir. Genel olarak finansal olayların biçim ve özlerine birbirine benzemesine rağmen bazı durumlarda biçim ve özler farklılık gösterebilir. Bu nedenle özün önceliği kavramı esas kılınmıştır(Çakıcı 2002: 74).

2.3. Muhasebe Mesleği

Muhasebe mesleği; devamlı ve kompleks bir şekilde gelişen, toplum ve devlet yararına hizmet eden, mesleki bilgi ve becerileri ile ortaya çıkabilecek sorunları çözen ve sorumluluk taşıyan meslek grubu şeklinde tanımlanabilir.

Meslek grupları, ortaya çıkan veya çıkması muhtemel sorunlar için mesleki bilgi ve deneyimlerini kullanırken muhasebenin anayasası olarak kabul edilen temel kavram ve ilkeler doğrultusunda hareket etmelidir. Bu sayede muhasebe süreci sonunda daha sağlıklı bilgiler ortaya çıkacaktır.

Teknolojik ve ekonomik olarak ortaya çıkan değişimler ile birlikte muhasebe mesleğinin konumu dünya genelinde önem kazanmıştır. Fakat teknoloji ve ekonomide oluşan değişimler ile birlikte muhasebe mesleğinin görev ve mesuliyetleri de değişmiştir. Günümüzde muhasebe mesleği profesyonel bir meslek haline gelmiştir. Muhasebenin meslek olarak görülmesi için birtakım özellikler taşıması gerekir. Bu özellikler (Ayboğa 2003: 330);

- Meslek süregelen bir yenileme ve karmaşık bir yapıyı içeriyorsa,
- Öncelik olarak mali nitelikli bir işlem üzerinde çalışma yapılırken ortaya çıkan sorunlarda mesleki düşünce ve izlenim gerçekleşiyor ise,
- Toplum yararına hizmet sunacak mesleki bir mesuliyet yükleniyorsa ise, muhasebe bir meslek olarak nitelendirilir.

2.4. Muhasebe Meslek Mensupları

İşletmelerin para olarak ifade edilebilen mali nitelikli olayları kaydeden, sınıflandıran, özetleyen, analiz eden, yorumlayan ve muhasebenin tüm fonksiyonlarını kullanan, gerekli bilgi ve donanıma sahip kişi veya kimselere muhasebe meslek mensubu denilmektedir.

Büyüyen ekonomiyle birlikte işletmelerin faaliyet alanları genişlemiş, üretimleri artmıştır. Buna bağlı olarak işletme ile etkileşim içinde olan kişi veya çıkar grupları güvenilir ve tutarlı bilgilere ihtiyaç duymaya başlamıştır. Muhasebenin tüm fonksiyonlarını kullanarak ihtiyaç sahiplerine gerekli bilgileri sunan kişiler muhasebe meslek mensuplarıdır. Anlaşılacağı üzere meslek mensupları yalnız vergi hesaplayan veya mali nitelikli işlemleri kayıt eden kişiler değildir. Kayıt edilen işlemleri analiz ederek işletme sahip ya da sahiplerinin ve diğer ihtiyaç sahiplerinin karar almalarına yardımcı olan kişilerdir.

Tanımlanan muhasebe meslek mensuplarının devlete karşı, topluma karşı, mesleki kurum ya da kuruluşa karşı, mükelleflerine ve kendisine karşı sorumlulukları bulunmakla birlikte aynı zamanda mesleğin verdiği yasalar çerçevesinde hayatlarını idame ettiren kişilerdir(Özyürek 2012: 140).

2.4.1. Muhasebe Meslek Mensubu Olabilmenin Şartları

Kanunda, tüm meslek mensuplarının taşımaları gereken genel ve özel şartlar belirlemiştir. Özel şartlar farklılık gösterse de genel şartlar değişmez niteliktedir ve her bir meslek mensubu için geçerlidir. Bu şartlar (Güzel 2015: 22);

- T.C.yurttaşı olmak,
- Medeni haklardan faydalanmada herhangi bir ehliyetsizliğe sahip olmamak,,
- Kamu haklarından yoksun olmamak,
- Bile isteye işlenmiş olan suçlardan ve Anayasal düzene karşı işlenen suçlardan ötürü mahkum kalmamak,
- Memuriyetten atılmamış olmak,
- Mesleki itibarına yakışmayan durumlarda bulunmamak

2.4.2. Meslek Mensuplarının Sınıflandırılması

26 Temmuz 2008 tarihli resmi gazeteyle gündeme giren 5786 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 3568 sayılı Kanunu'nun bazı maddelerinde değişiklik yapılmıştır. 3568 sayılı Kanun içerisinde Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik olarak meslek mensupları üç unvana ayrılırken, 5786 sayılı Kanun ile Serbest Muhasebecilik unvanı kaldırılarak yalnızca Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir olmak üzere iki unvana ayrılmıştır(Kayıkçıoğlu, 2019: 51). Bu çalışmada, meslek mensupları 5786 sayılı Kanundaki şekliyle iki unvan altında ele alınmıştır.

2.4.2.1. Serbest Muhasebeci Mali Müşavir

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ünvanını alabilmek için 3568 sayılı Kanunda belirtilen eğitim, staj ve sınav ile ilgili şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Her bir meslek mensubu için genel şartlar aynı olmakla birlikte özel şartlarda farklılıklar söz konusudur. 3568 sayılı Kanun içinde yer alan Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olmanın özel şartları(Güzel 2015: 23-24);

- Kanunda belirlenen lisans bölümlerinden mezun olmak,
- Staj süresini başarıyla tamamlamış olmak,
- Yapılan staj bitirme sınavında başarılı olmak,
- Bitirme sınavını başarmasıyla birlikte Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ruhsatını almış olmak.

2.4.2.2. Yeminli Mali Müşavir

3568 sayılı Kanun içinde yer alan Yeminli Mali Müşavir olmanın özel şartları(Güzel 2015: 24).

- En az 10 yıl olmak koşulu ile Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik hizmeti vermiş olmak,
- Yapılan Yeminli Mali Müşavirlik sınavını başarıyla geçmek,
- Sınavı başarmasıyla birlikte Yeminli Mali Müşavir ruhsatını almış olmak.

Bu şartlar dışında kanun bazı meslek mensupları için doğrudan Yeminli Mali Müşavir olma hakkı tanımıştır. İlgili kanunlar çerçevesinde vergi inceleme yetkisini

almış olanlar ve bu yetkiyle birlikte kamuda geçen hizmet süreleri ile 3568 sayılı kanun içerisinde yer alan eğitim dallarında öğretim görevlisi olarak görev yapanlar ve bu hizmette geçen süreler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlikte geçen süre olarak sayılır. Ayrıca bu eğitim dallarında profesör unvanı almış meslek mensupları için de sınava girme şartı aranmaz (Güzel 2015: 24-25).

Yeminli Mali Müşavirler ilgili kanunlar gereği defter tutma yetkileri olmamakla birlikte herhangi bir muhasebe bürosunda hissedar olamaz. Kendi Yeminli Mali Müşavirlik bürosunu açabilirler.

Bu mesleğe kabul edilen kişiler Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerden farklı olarak göreve başlamadan önce Asliye Ticaret Mahkemesinde yemin etmek ile mükelleflerdir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ FİNANSAL TABLO ANALİZ YÖNTEMLERİ KULLANIM DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİ: SİVAS İLİ ÖRNEĞİ

Çalışmanın son bölümünde, Sivas ilinde bulunan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlere anket uygulamasıyla ilgili verilere yer verilmiştir. Öncelikle araştırmanın amacı ve kapsamı, evreni, kısıtları ve istatistiksel yöntemlere, daha sonra yapılan çalışma neticesinde ortaya çıkan bulgulara değinilmiştir.

3.1. Literatür Taraması

Muhasebe meslek mensuplarının finansal tablo analiz yöntemlerinin kullanımına ilişkin yapılmış çalışmaların sınırlı olduğu belirlenmiştir. Sivas ilinde faaliyet gösteren Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin finansal tablo analiz yöntemleri kullanım düzeyinin ölçülmesine yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Emsal konu ile ilgili yapılmış olan çalışmalar özet olarak gösterilmiştir.

Singh ve Schmidgall (2001), ABD konaklama sektöründe yöneticilerin mali oranları kullanımı ve mali performansın değerlendirilmesinde hangi oranların sıklıkla kullanıldığı belirlenmek istenmiştir. Çalışma neticesinde; konaklama sektöründe faaliyet gösteren otellerin yöneticileri çok sık olarak kullanmış oldukları mali oranların likidite oranları, karlılık oranları ve bu oranları takiben faaliyet oranları olduğu belirlenmiştir.

Scmidgall ve Defranco (2004), kulüp endüstrisinde mali kıyaslamalar ve kulüplerin hangi oranları sık olarak kullandıkları belirlenmek istenmiştir. Çalışma neticesinde; cari oranın ve borç-öz sermaye oranının sık olarak kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca satışı yapılan yiyecek-içecek maliyetleri ve personel giderleri hesaplamaları da sık olarak kullanıldığı belirlenmiştir.

Karadeniz ve İskenderoğlu (2011) yapmış oldukları çalışmada, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda payları işlem görmekte olan şirketlerin aktif karlılıklarını etkileyen değişkenler araştırılmıştır. Araştırma neticesinde toplam kaldıraç oranının aktif karlılığı olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca Pazar paylarını, net çalışma sermayesi devir hızını ve aktif devir hızını olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Cebeci (2014) yapmış olduğu çalışmada, Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne göre hazırlanan finansal tablolar ile Türkiye Finansal Raporlama Standartları'na göre hazırlanan finansal tablolar analiz yönünden karşılaştırılmıştır. Çalışma bir endüstri işletmesine yapılmış olup, hem TFRS hem de MSUGT göre mukayeseli tablolar analizi, yüzde analizi ve oran analizi ile analiz edilmiştir. TFRS ve MSUGT'ne göre hazırlanan finansal tabloların analizinde farklılıklar görülmüştür. Bu farklılıklar; değerlendirme farklılıkları ve finansal tabloda bulunan kalemlerin sınıflandırılma farklılıkları olarak tespit edilmiştir.

Karadeniz ve Kahiloğulları'nın (2014) yapmış oldukları araştırmada, Akdeniz Bölgesinde turizm belgeli beş yıldızlı otel olarak faaliyet gösteren işletmelerin finansal/mali analizi yapıp yapmadıkları, yapıyorlarsa ne sıklıkla yapıldığı, analiz yapılırken nelere dikkat edildiği ve hangi finansal analiz yöntemlerini daha çok kullandıkları araştırılmıştır. Araştırma ölçeği beş yıldızlı otel işletmelerinin finans ve muhasebe yöneticilerine uygulanarak sonuçlar elde edilmiştir. Elde edilen verilere göre, işletmenin belirlediği hedeflere ve gelecek için nasıl bir plan oluşturulması gerektiğine karar vermek amacıyla finansal analiz yaptıkları ve ölçek uygulanan beş yıldızlı otel işletmelerinin büyük çoğunluğunun finansal tablo analizini aylık olarak yaptıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca ölçek uygulanan otel işletmelerinin büyük bir kısmında finansal tablo analizinden sorumlu kişi veya kişiler yer aldığı ve bu kişi/kişilerin kullandıkları en sık analiz yönteminin Mukayeseli Finansal Tablolar Analizi olduğu görülmüştür. İkincil olarak sık kullanılan analiz yönteminin ise Oranlar Yöntemi ile Analiz olduğu belirlenmiştir.

Ersöz (2017), kamu sektöründe finansal tablo analiz tekniklerinin uygulanabilirliği üzerine yapmış olduğu çalışmada; kullanılan finansal tabloların analize uygun bir yapıya sahip olup olmadığı ve hangi amaçlar için finansal analiz

yapıldığı araştırılmıştır. Araştırma neticesinde; karşılaştırmalı tablolar ve eğilim yüzdeleri analizi kamu kurumlarının finansal görünümü hakkında bilgiler verdiği görülmüştür. Dikey analiz tekniği kamu kurumunun finansal yapısı, nakit ihtiyaçlarının nasıl sağlandığı, finansman kaynaklarının neler olduğu ve nasıl kullanıldığı hakkında bilgiler verdiği görülmüştür. Oran analizi ise kurumun finansal durumu, yapısı, kaynak kullanımları, faaliyet alanındaki verimlilik düzeyi ve borçları ile ilgili bilgiler sağladığı görülmüştür. Araştırma sonucunda finansal tablo analiz tekniklerinin özellikle de oran analizinin önemli katkı sağladığı saptanmıştır.

Dalak vd. (2018) yılında yapmış oldukları çalışmada, Türkiye’de bulunan halka arz olan ve olmayan havayolu yolcu taşımacılığı olarak faaliyet gösteren şirketlerin finansal analiz yapıp yapmadıkları, yapıyorsa hangi finansal analiz yöntemlerinin kullanıldığı ve analiz sürecinde nelere dikkat edildiği araştırılmıştır. Araştırma ölçeği iki halka arz olmuş havayolu şirketi ile iki halka arz olmayan havayolu şirketine uygulanmış ve sonuçlar elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre anket uygulanan dört havayolu şirketinin de en az bir finansal analiz yönteminden yararlandığı saptanmıştır. Finansal analiz yöntemlerinin kullanım sıklığı açısından halka arz olan havayolu şirketlerinin daha duyarlı olduğu saptanmıştır. Finansal oran grupları açısından incelendiğinde ankete katılan dört havayolu şirketinin önem dereceleri birbirleriyle benzerlikler ve farklılıklar görülmüştür. Ankete katılan ve halka arz olan A şirketinin nakit oran ve piyasa-defter değeri oranlarını çok sık kullandığı, stok devir hızı ile devir süresi oranlarını hiç kullanmadığı görülmüştür. B şirketi ise brüt kar, net kar ve faaliyet kar marjı oranlarını çok sık kullandığı görülmüştür. Halka arz olmayan C şirketi oranlardan üçer aylık dönemler itibariyle yararlandığı, nakit oran, alacak ve aktif devir hızı, brüt kar marjı oranlarını çok sık kullandığı görülmüştür. D şirketi ise brüt kar marjı, net kar marjı, faaliyet kar marjı ve nakit oranı çok sık kullandığı görülmüştür.

Kayıkçıoğlu (2019), yapmış olduğu çalışmada, Karaman ilinde faaliyette bulunan meslek mensuplarının finansal analizi yapıp yapmadıkları, hangi aralıklarla analiz yaptıkları, finansal tablolar analizi ile aradıkları soruların cevaplarının neler üzerine olduğu, finansal analiz gerçekleştirmeyen meslek mensuplarının analizi neden/niçin gerçekleştirmedikleri araştırılmıştır. Ayrıca meslek mensuplarının demografik özelliklerine bağlı olarak finansal tablo analizi yapmaları arasındaki

bağlantı ve meslek mensuplarının analiz yapması ile müşterilerinin analizi istemeleri arasındaki bağlantı araştırılmıştır. Elde edilen verilere göre, meslek mensuplarının büyük bir kısmının finansal tablo analizi yaptıkları ve analizi üç ayda bir olacak şekilde uyguladıkları gözlemlenmiştir. Müşterilerinin yarısından azı meslek mensuplarından finansal tablo analizi istedikleri ve en çok kullanılan finansal analiz yönteminin Mukayeseli Finansal Tablolar Analizi ve Oranlar Yöntemi ile Analiz olduğu görülmüştür. Meslek mensuplarının, müşterilerinin istekleri üzerine finansal tablolar analizi yaptıkları saptanmıştır.

Literatürde farklı illerde ve sektörlerde finansal tablo analizi ve kullanımıyla ilgili birçok çalışma bulunmaktadır. Fakat finansal tablo analiz yöntemlerinin SMMM'ler tarafından kullanımını konu alan çalışmaların çok kısıtlı olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu çalışma ile literatüre daha fazla katkı sağlanacağı, illerde finansal tablolara dayalı olarak SMMM'ler üzerine çalışma yapmak isteyen araştırmacılara yön göstereceği ve sonuçları karşılaştırma yapmalarına katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

3.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada; Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler'in finansal analizde farkındalıklarını ortaya koymak ve genel olarak finansal analizi yapıp yapmadıklarını, hangi analiz yöntemlerini ne sıklıkla kullandıklarını belirlemek amaçlanmıştır. Sivas ilinde faaliyet gösteren SMMM'lerin finansal/mali analizi kullanıp kullanmadıkları, hangi finansal/mali analiz yöntemlerini daha ağırlıklı kullandıkları ve mükellef işletmelerin analiz istemesi ile SMMM'lerin analiz yapması arasındaki bağlantı belirlenmek istenmiştir.

3.3. Araştırmanın Kapsamı ve Kısıtları

Araştırmanın ana kütlesi Sivas Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'na kayıtlı muhasebe meslek mensuplarını içermektedir. Sivas SMMMO'dan elde edilen bilgiye göre; toplam 356 SMMM, 18 SM ve Ankara odasına bağlı 3 tane YMM bulunmaktadır. 356 SMMM'in 255'i aktif faaliyet gösterirken 101'i pasiftir. Yapılan araştırmada aktif faaliyet gösteren SMMM'lerin bir bölümünün yoğun iş yükü

olduğunu söyleyerek anket doldurmaması ve bazı SMMM'lerden geri dönüş alınamamasından dolayı 163 SMMM'e ulaşılmıştır.

Bağımlı çalışan meslek mensuplarının bir kısmına ulaşılammış, bir kısmına ise ulaşılmış fakat geri dönüş alınamamıştır. Bu sebeple 163 örneklemin tamamını bağımsız çalışan meslek mensupları oluşturmaktadır.

Basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre yeterli olup olmadığına bakıldığında(İslamoğlu ve Alniaçık 2016: 171).

$$Z = \text{Standart Normal Değişken } \%95 \text{ güven aralığında} = 1,96$$

$$N = \text{Evren Büyüklüğü} = 255$$

$$P = \text{Anakütle Oranı} = 0,5 \text{ (Maksimum Hata)}$$

$$Q = 1 - P = 0,50$$

$$E = \text{Kabul Edilebilen Hata Oranı} = 0,05$$

$$n = \frac{Z^2 PQ}{E^2 + \frac{Z^2 PQ}{N}}$$
$$n = \frac{(1,96)^2 \cdot (0,50) \cdot (0,50)}{(0,05)^2 + \frac{(1,96)^2 (0,50) \cdot (0,50)}{255}}$$

$$n = 153,26$$

Basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre yaklaşık 153 örneklem yeterli kabul edilmektedir. Yapılmış olan anket 163 örneklemini kapsadığı için bu sayı yeterli kabul edilebilir.

3.4. Veri Toplama Aracı

Araştırma yöntemi olarak anket tekniği kullanılmıştır. Muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yöntemleri kullanım düzeylerini ölçmek amacı ile analize 163 meslek mensubu dahil edilmiştir. Anket uygulama esnasında bazı meslek mensupları iş yoğunluğundan, bazı meslek mensupları ise büro dışında olduğundan dolayı ankete katılmamıştır. Anket uygulaması yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın verileri Kayıkçıoğlu (2019) tarafından yapılan finansal tablo analiz tekniklerinin Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler tarafından kullanım düzeylerinin incelenmesine yönelik yapılan çalışmada kullanılan anket formu ile elde edilmiştir. Finansal analizi gerçekleştirme amaçları ve önem dereceleri bağlamında değerlendirme ölçeği 9 maddelik 5’li Likert tipi önermelerden ve “Çok Önemsiz=1” ile “Çok Önemli=5” arasında derecelendirilmiştir. Ankette kullanılan ikinci ölçek; finansal analiz yöntemlerinin kullanım sıklığına ait olup 4 maddelik 5’li Likert tipi önermelerden ve “Hiç=1” ile “Çok Sık=5” arasında derecelendirilmiştir. Ankette yer alan diğer önermeler; muhasebe meslek mensuplarının demografik özelliklerini ve finansal anali gerçekleştirmeyen meslek mensuplarının neden/niçin analiz gerçekleştirmediklerini belirlemeye yöneliktir.

3.5. Ölçeğin Güvenilirliğine İlişkin Bulgular

Ölçek güvenilirliğini test etmek amacıyla Cronbach Alpha katsayıları hesaplanmıştır. Hesaplanan katsayılar aynı zamanda ölçek güvenilirliğini de ortaya çıkarmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı ne derece yüksek olursa ölçek içerisinde bulunan maddeler de birbirleriyle o derece anlamlı olacaktır. Cronbach Alpha katsayısının aralıkları ve değerlendirilmesi(Tavşancıl 2002: 29);

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir.

Bu çalışmada görüldüğü üzere finansal analiz düzenleme hedefleri ile önem seviyelerine ilişkin değerlendirilen ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0,86; finansal analiz yöntemlerinin kullanım sıklığına ilişkin ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0,80 olarak tespit edilmiştir.

Cronbach Alpha değerinin “ $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ” arasında olması ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.6. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamına dahil olan 163 SMMM'den elde edilen veriler SPSS 21.0 paket programı yardımıyla analize tabi tutulmuştur. Frekans analizi, faktör analizi, güvenilirlik analizi, korelasyon analizi, yüzde ve Ki-Kare diğer adıyla bağımsızlık testi yardımıyla değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

3.7. Bulgular ve Değerlendirmeler

Tablo 3.1'de araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının demografik özelliklerine göre dağılımı gösterilmiştir.

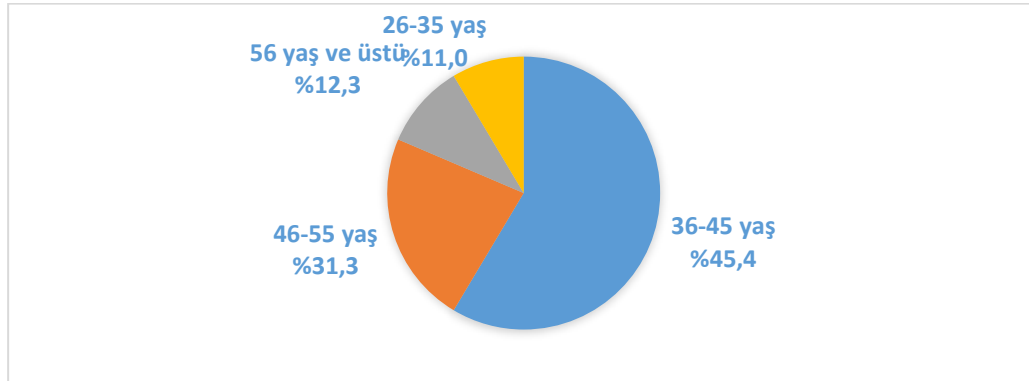
Tablo 3.1: Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri (N=163)

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	37	22,7
	Erkek	126	77,3
	Toplam	163	100
Yaş	26-35 yaş	18	11,0
	36-45 yaş	74	45,4
	46-55 yaş	51	31,3
	56 yaş ve üstü	20	12,3
	Toplam	163	100
Öğrenim durumu	Lisans	135	82,8
	Lisansüstü	28	17,2
	Toplam	163	163
Mesleki tecrübe	10 yıl ve altı	37	22,7
	11-15 yıl	54	33,1
	16-20 yıl	28	17,2
	21 yıl ve üstü	44	27,0
	Toplam	163	100
Mükelleflerin finansal analiz talep etme durumu	Evet	63	38,7
	Hayır	100	61,3
	Toplam	163	100
Mükelleflerin finansal tablolarını analiz etme durumu	Evet	136	83,4
	Hayır	27	16,6
	Toplam	163	163
Finansal analiz yapma sıklığı	Aylık	27	19,9
	Üçer aylık	55	40,4
	Yıllık	54	39,7
	Toplam	136	100

Meslek mensuplarına ait bilgilerin yer aldığı Tablo 3.1 özetlenirse;

- Ankete katılım sağlayan meslek mensuplarının %77,3'ünün erkek olduğu (n=126),
- Ankete katılım sağlayan meslek mensuplarının %45,4'ünün 36-45 yaş aralığında yer aldığı (n=74),
- Ankete katılım sağlayan meslek mensuplarının %82,8'inin lisans mezunu olduğu (n=135),
- Ankete katılım sağlayan meslek mensuplarının %33,1'inin 11-15 yıl aralığında mesleki tecrübeye sahip olduğu (n=54),
- Ankete katılım sağlayan meslek mensuplarının %61,3'ünün mükelleflerinin finansal analiz istemediği (n=100),
- Ankete katılım sağlayan meslek mensuplarının %83,4'ünün mükelleflerinin finansal analizini gerçekleştirdiği (n=136) ve finansal analizi gerçekleştirenlerin %40,4'ünün 3'er aylık dönemler sonunda yaptığı belirlenmiştir.

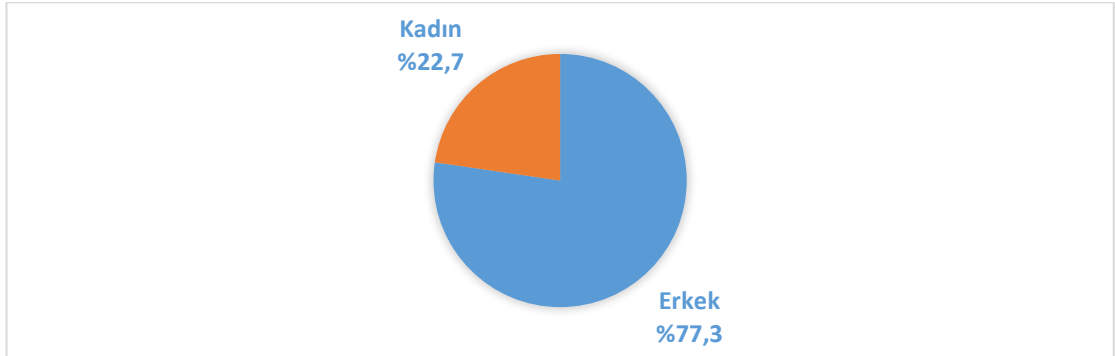
Meslek mensuplarının yaş durumuna göre dağılımları Şekil 3.1'de gösterilmiştir.

Şekil 3.1: Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaş Durumuna Göre Dağılımı

Şekil 3.1'de ankete katılım sağlayan meslek mensuplarının yaş aralıkları gösterilmiştir. Yaş aralıklarına göre ankete katılan meslek mensuplarının %11'i 26-35 yaş aralığında, %45,4'ü 36-45 yaş aralığında, %31,3'ü 46-55 yaş aralığında ve %12,3'ü 56 yaş ve üstü olduğu belirlenmiştir.

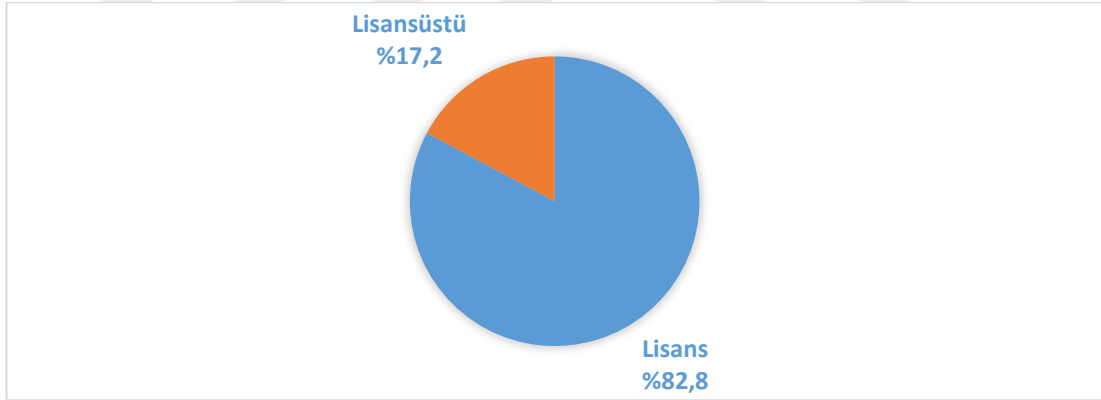
Meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre dağılımları Şekil 3.2’de gösterilmiştir.

Şekil 3.2: Muhasebe Meslek Mensuplarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Şekil 3.2’de ankete katılan meslek mensuplarının cinsiyete göre dağılımları gösterilmiştir. Dağılıma göre ankete katılan meslek mensuplarının %77,3’ü erkek. %22,7’si kadın olarak tespit edilmiştir.

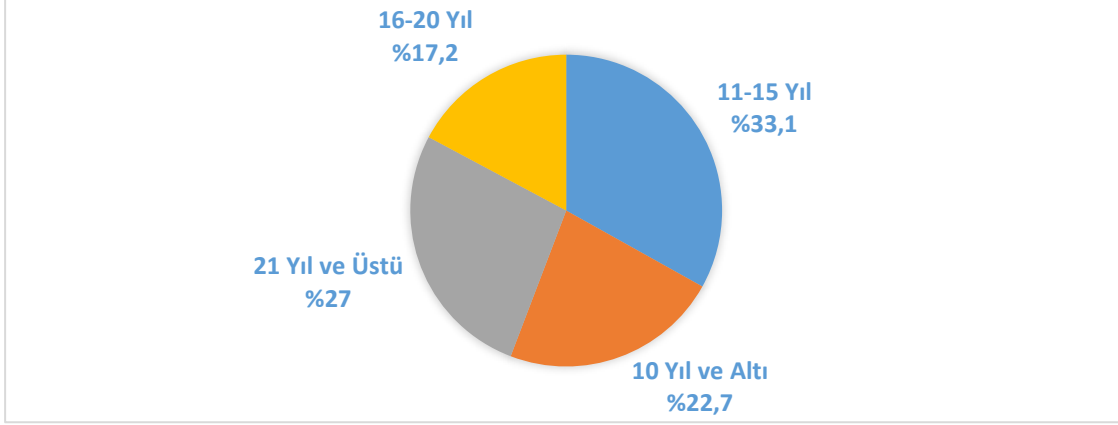
Meslek mensuplarının tahsil seviyelerine ilişkin olarak dağılımları Şekil 3.3’de gösterilmiştir.

Şekil 3.3: Muhasebe Meslek Mensuplarının Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

Şekil 3.3’de ankete katılan meslek mensuplarının eğitim düzeylerine göre dağılımları gösterilmiştir. Dağılıma göre ankete katılan meslek mensuplarının %82,8’i lisans mezunu, %17,2’si lisansüstü mezunu olarak tespit edilmiştir.

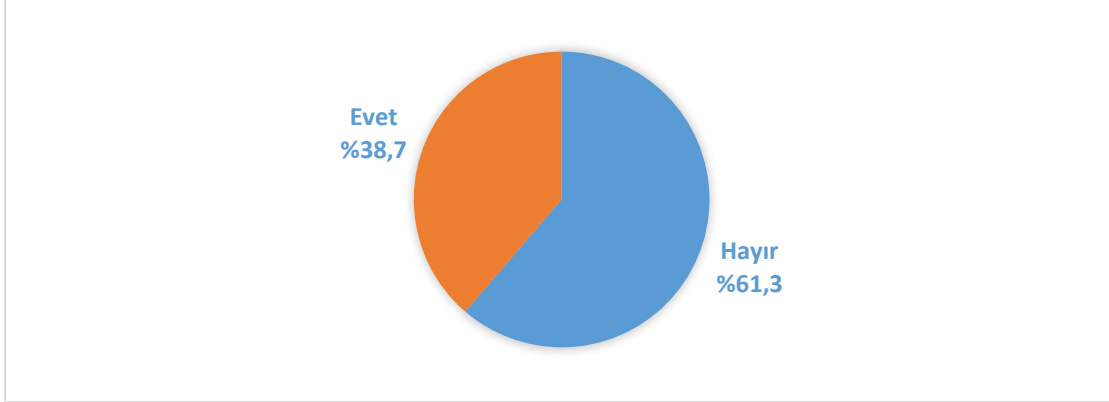
Meslek mensuplarının mesleki tecrübelerine göre dağılımları Şekil 3.4’de gösterilmiştir.

Şekil 3.4: Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Tecrübelerine Göre Dağılımı

Şekil 3.4’de ankete katılan meslek mensuplarının tecrübelerine göre dağılımları gösterilmiştir. Dağılıma göre ankete katılan meslek mensuplarının %22.7’si 10 yıl ve altında, %33,1’i 11-15 yıl aralığının da, %17,2’si 16-20 yıl aralığında ve %27’si 20 yıl ve üstünde mesleki deneyime sahip olduğu tespit edilmiştir.

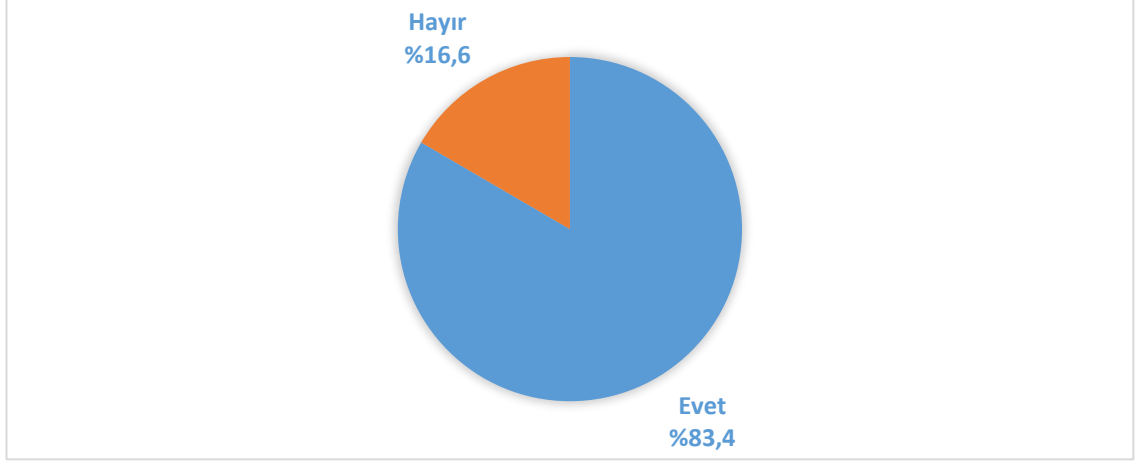
Mükellef işletmelerin meslek mensuplarından finansal analiz talep edip etmeme durumları Şekil 3.5’de gösterilmiştir.

Şekil 3.5: Mükelleflerin Finansal Analiz Talep Edip Etmeme Durumuna Göre Dağılımı

Şekil 3.5’de ankete katılan meslek mensuplarının; mükelleflerin meslek mensuplarından finansal analiz talep edip etmediklerinin dağılımı verilmiştir. Bu dağılıma bakıldığında mükelleflerin %38,7’si finansal analizin yapılmasını isterken, %61,3’ünün ise finansal analize taleplerinin olmadıkları tespit edilmiştir.

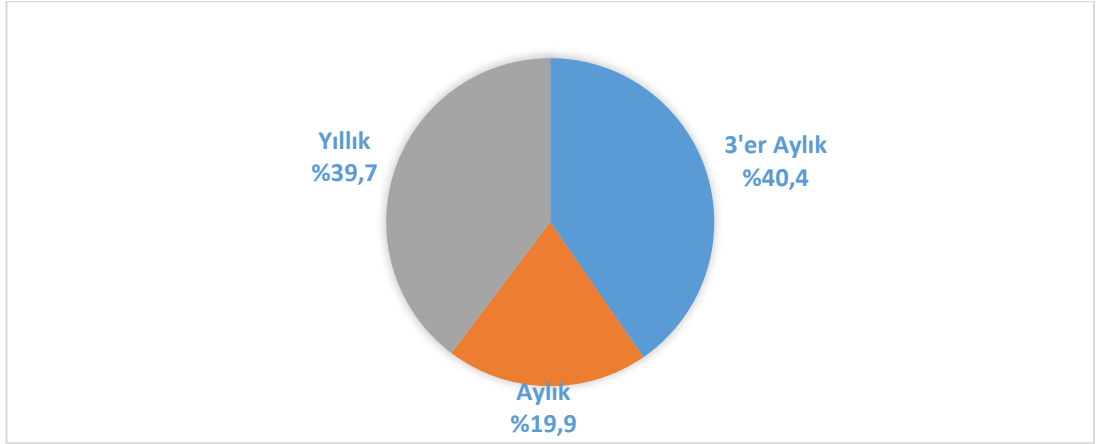
Meslek mensuplarının finansal analiz gerçekleştirme durumlarına göre dağılımları Şekil 3.6’da gösterilmiştir.

Şekil 3.6: Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Durumlarına Göre Dağılımı

Şekil 3.6’da ankete katılan meslek mensuplarının finansal analiz gerçekleştirip gerçekleştirmediklerinin dağılımını göstermektedir. Bu dağılıma göre meslek mensuplarının %83,4’ünün finansal analiz gerçekleştirdikleri, %16,6’sının finansal analiz gerçekleştirmedikleri tespit edilmiştir.

Meslek mensuplarının finansal analiz gerçekleştirme sıklığına göre dağılımları şekil 3.7’de gösterilmiştir.

Şekil 3.7: Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Yapma Sıklığına Göre Dağılımı

Şekil 3.7’de ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının finansal analizi yapma sıklıklarına göre dağılımı gösterilmiştir. Bu dağılıma göre, finansal analiz yaptığını belirten 136 meslek mensubunun %19,9’unun aylık analiz yaptığı,

%40,4'ünün 3'er aylık dönemler halinde yaptığı ve %39,7'sinin yıllar itibariyle finansal analiz gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Anketten elde edilen neticeye göre günlük ve haftalık olarak finansal analiz gerçekleştiren meslek mensubunun olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 3.1'de araştırmaya katılan SMMM'lerin çoğunlukla erkek oldukları, 36-45 yaş aralığında oldukları, lisans mezunu oldukları ve 11-15 yıl mesleki tecrübeye sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca finansal analiz gerçekleştiren SMMM'lerin genellikle üçer aylık dönemler sonunda analiz gerçekleştirdikleri görülmüştür. Geçici vergilerin üçer aylık dönemlerde hazırlanmasının, SMMM'lerin genellikle üçer aylık dönemler itibariyle analiz gerçekleştirmesine neden olduğu yorumunun yapılmadı da mümkün olabilir.

Meslek mensuplarının finansal analizi neden yaptıkları veya neden yaptıklarına dair vermiş oldukları cevaplar Tablo 3.2'de gösterilmiştir.

Tablo 3.2: Muhasebe Meslek Mensuplarının Mükelleflere Finansal Analiz Yaparken Aramış Oldukları Cevaplar (N=136)

Aranan cevaplar	Çok önemli		Önemli		Ne önemli Ne önemsiz		Önemsiz		Çok önemsiz		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Genel olarak işletme faaliyetlerinin başarı derecesini ölçme	111	81,6	25	18,4							136	100
2. İşletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili bilgi edinmek	110	80,9	25	18,4			1	0,7			136	100
3. İşletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili önceki dönemlerle karşılaştırma yapmak	97	71,3	34	25,0	4	2,9	1	0,7			136	100
4. Devam eden işletme faaliyetlerinin her aşamasında doğru ve düzeltici kararlar alınmasını sağlamak	71	52,2	44	32,4	18	13,2	3	2,2			136	100
5. Geleceğe yönelik planlar hazırlama	16	11,8	33	24,3	57	41,9	21	15,4	9	6,6	136	100
6. Ürün ve hizmet türleri ile izlenecek fiyat politikasını belirleme.	9	6,6	34	25,0	56	41,2	21	15,4	16	11,8	136	100
7. İşletme faaliyetlerinin denetim ve değerlendirilmesi	46	33,8	62	45,6	25	18,4	3	2,2			136	100
8. İşletmenin hedeflerine ulaşıp ulaşmadığını saptamak	41	30,1	57	41,9	32	23,5	5	3,7	1	0,7	136	100
9. Diğer işletmelerle karşılaştırma yapmak	3	2,2	30	22,1	46	33,8	20	14,7	37	27,2	136	100

Tablo 3.2’de meslek mensuplarının finansal tablo analizini yaparken hangi soruların cevaplarını aradıkları görülmektedir(n=136). Önem derecelerine göre meslek mensuplarının verdikleri cevaplar ve dağılımları bulunmuştur.

Bu dağılıma göre; finansal analiz yöntemlerini kullanan meslek mensuplarının aradıkları en önemli sorular; %81,6 ile genel olarak işletme faaliyetlerinin başarısını ölçmek için, %80,9 ile işletmenin finansal yapısıyla alakalı ve işletmenin rantabilitesine, karlılık durumuna, likidite durumuna dair doneler elde etmek için, %71,3 ile işletmenin likidite durumu, karlılık durumu, rantabilite ve finansal yapısıyla ilgili elde ettiği doneler yardımıyla geçmiş dönemlerle mukayese yapmak ve %52,2 ile hali hazırda devam etmekte olan işletme faaliyetlerinin tüm aşamalarında doğru kararlar alınmasında yardımcı olmak olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca %45,6 ile “İşletme faaliyetlerinin denetimi ve değerlendirilmesi” ve %41,9 ile “İşletmenin hedefine ulaşp ulaşmadığını saptamak” meslek mensupları için önemli olduğu belirlenmiştir.

Ankette yer alan diğer önermeler ise meslek mensupları için ne önemli ne de önemsiz olduğu görülmüştür.

Meslek Mensuplarının finansal analizi düzenlerken hangi analiz yöntemlerini ne sıklıkla kullandıkları Tablo 3.3’de gösterilmiştir.

Tablo 3.3: Muhasebe Meslek Mensuplarının Mükelleflerine Finansal Analizi Yaparken Kullandıkları Finansal Tablo Analiz Yöntemleri (N=136)

Aranan cevaplar	Çok sık		Sık		Bazen		Nadiren		Hiç		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Karşılaştırmalı finansal tablo analizi	40	29,4	80	58,8	15	11,8					136	100
Dikey analiz			44	32,4	13	9,6	34	25,0	45	33,1	136	100
Trend analizi			28	20,6	27	19,9	30	22,1	51	37,5	136	100
Oran analizi	91	66,9	42	33,1							136	100

Tablo 3.3’de meslek mensupları içerisinde finansal tablo analizi yapanların kullanmış oldukları analiz yöntemlerini hangi sıklıkla kullandıkları belirtilmek istenmiştir.

Buna göre; %58,8'inin Karşılaştırmalı Tablolar Analizini ve %32,4'ünün Dikey Analizi sık olarak kullandığı, %33,1'inin Dikey Analizi ve %37,5'inin Trend Analizini hiç kullanmadığı, %66,9'unun Oran Analizini çok sık olarak kullandığı tespit edilmiştir.

Oran analizi, içerisinde birçok oranı barındırdığı ve kalemler arasındaki ilişkiyi rakamsal olarak ifade edip yorumlanmasını sağladığı için meslek mensupları tarafından çok sık olarak tercih edildiği söylenebilir. Ayrıca karşılaştırmalı tablolar analizini de sık olarak kullanmalarının sebebinin; mükellef işletmenin kendi faaliyetlerinden oluşan değişimleri görmek ve değerlendirmek için kullandıkları söylenebilir.

Meslek mensuplarının hangi amaçla finansal analiz yaptıklarının önem dereceleri ile analiz yöntemlerini hangi sıklıkla kullandıklarına dair hesaplanan korelasyon Tablo 3.4'de gösterilmiştir.

Tablo 3.4: Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçlarının Önem Dereceleri ile Finansal Analiz Yöntemlerinin Kullanım Sıklığının Korelasyonu(N=136)

		Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçlarının Önem Dereceleri	Finansal Analiz Tekniklerinin Kullanım Sıklığı
Finansal Analiz Gerçekleştirme Amaçlarının Önem Dereceleri	Pearson	1	0,512
	Correlation		
	p		0,000
	n	136	136
Finansal Analiz Tekniklerinin Kullanım Sıklığı	Pearson	0,512	1
	Correlation		
	p	0,000	
	n	136	136

Tablo 3.4'de müşavirlerin finansal/mali analiz yapma hedeflerinin önem seviyeleri yükseldikçe finansal/mali analiz yöntemlerinin kullanımının arttığı görülmektedir ve aralarında doğru yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir($r=0,512$; $p<0,05$).

Tablo 3.4'de p değeri %5 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için alternatif hipotez kabul edilmiş olur. Ayrıca Pearson Correlation değeri +1'e yakın olduğu için pozitif yönlüdür.

Buradan hareketle; finansal analiz yapma amaçlarının önem dereceleri ile finansal analiz yöntemlerini kullanım sıklığı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğuna karar verilmiştir.

Meslek mensuplarının mükellef işletmelere neden finansal analiz yapmadıkları Tablo 3.5’de gösterilmiştir.

Tablo 3.5: Muhasebe Meslek Mensuplarının Mükelleflerine Finansal Analiz Yapmamalarının Nedenleri(N=27)

Finansal analiz yapmama nedeni	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Görevim olmadığını düşünüyorum	-	-	-	-	-	-
Finansal analiz konusunda yeterli bilgiye sahip değilim	4	14,8	23	85,2	27	100
Mükelleflerimden finansal analiz konusunda talep olmadığı için yapmıyorum	26	96,3	1	0,7	27	100
İş yoğunluğundan dolayı finansal analiz yapmaya vakit bulamıyorum	15	55,6	12	44,4	27	100
Finansal analiz yapmadan finansal tablolara bakarak işletmenin finansal durumu hakkında bilgi sahibi olurum	10	37,0	17	63,0	27	100
Finansal analiz yapmanın gerekli olmadığını düşünüyorum	-	-	-	-	-	-

Ankete katılar SMMM’lerin finansal/mali analizi neden/niçin yapmadıklarının nedenleri Tablo 3.5’de gösterilmiştir. Finansal analiz gerçekleştirmeyen SMMM’lerin nedenleri arasında en yüksek orana sahip olan (%96,3, n=26) ile mükellef işletmelerin meslek mensuplarından finansal analizin yapılması hakkında bir isteklerinin olmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte (%55,6, n=15) ile işlerin yoğun olmasından ötürü finansal analizi gerçekleştirmeye vakitlerinin olmaması da muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz gerçekleştirmeme nedenleri arasında olduğu görülmüştür.

Ayrıca, finansal analiz yapmanın gerekli olmadığını düşünen meslek mensubunun olmadığı da tespit edilmiştir.

Meslek mensuplarının yaşları ile finansal analizi gerçekleştirmeleri arasındaki mukayese, Tablo 3.6’da gösterilmiştir.

Tablo 3.6: Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Gerçekleştirmelerinin Yaş Grupları İle Mukayese Edilmesi(N=136)

Finansal tablo analizi yapma durumu	Yaş grupları		X ²	sd	p
	45 yaş ve altı (n=92)	46 yaş ve üstü (n=71)			
Evet	N 67 % 72,8	69 97,2	17,202	1	0,000
Hayır	N 25 % 27,2	2 2,8			
Toplam	N 92 % 100	71 100			

Tablo 3.6’de SMMM’lerin finansal/mali analiz gerçekleştirmelerinin yaş gruplarıyla karşılaştırması gösterilmiştir. Ankette yaş grupları 26-35, 36-45, 46-55, 56-65 ve 65’den fazla olarak uygulanmıştır. Ancak analizin daha net bir sonuç vermesi bakımından bu yaş grupları 45 yaş ve altı ve 46 yaş ve üstü olarak birleştirilmiştir. Dolayısıyla 45 yaş ve altı ile 46 yaş ve üstü yaş grubu Tablo 3.6’da karşılaştırılmıştır.

Bu karşılaştırmaya göre meslek mensuplarının finansal/mali analizi gerçekleştirmelerinin yaşları ile anlamlı bir bağlantı olduğu($X^2=17,20$; $p<0,05$); 46 yaş ve üstü yaş grubundaki meslek mensuplarının finansal/mali tablo analizi gerçekleştirme oranının (%97,2), 45 yaş ve altı yaş grubundaki meslek mensuplarının finansal/mali tablo analizi yapma oranına (%72,8) göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.6’da p değerinin %5 anlamlılık düzeyinden küçük olmasından dolayı alternatif hipotez kabul edilmiştir ve pozitif yönlü bir ilişki olduğuna karar verilmiştir. Buradan hareketle, meslek mensuplarının yaşları yükseldikçe finansal tablo analizlerini daha sıklıkla yaptıkları yorumuna ulaşılması mümkündür.

Meslek mensuplarının cinsiyet dağılımları ile finansal analizi gerçekleştirme durumlarının mukayesesi Tablo 3.7’de gösterilmiştir.

Tablo 3.7: Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Gerçekleştirmelerinin Cinsiyet ile Mukayese Edilmesi(N=136)

Finansal tablo analizi yapma durumu		Cinsiyet		X ²	sd	p
		Kadın (n=37)	Erkek (n=126)			
Evet	N	29	107	0,886	1	0,347
	%	78,4	84,9			
Hayır	N	8	19			
	%	21,6	15,1			
Toplam	N	37	126			
	%	100	100			

Tablo 3.7’de SMMM’lerin finansal/mali analiz gerçekleştirmeleri cinsiyet ile mukayese edilmesi belirlenmiştir. Bu belirlemeye göre SMMM’lerin finansal/mali analiz gerçekleştirmeleriyle cinsiyetleri arasında negatif bir bağlantı olduğu saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 3.7’de p değeri %5 anlamlılık düzeyinden yüksek çıktığı için alternatif hipotez reddedilmiş olur. Cinsiyet ile analiz yapma durumu arasında herhangi bir ilişki olmadığına karar verilmiştir.

Cinsiyet ile finansal analiz yapma durumları arasında herhangi bir ilişkinin bulunmaması; kadın ve erkek meslek mensubu ayrımı olmadan finansal tablo analizine önem verildiği sonucuna ulaşılabilir.

Meslek mensuplarının finansal analiz yapmalarının eğitim düzeyleri ile mukayesesi Tablo 3.8’de gösterilmiştir.

Tablo 3.8: Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Gerçekleştirme Durumlarının Eğitim Düzeyi ile Mukayese Edilmesi(N=136)

Finansal tablo analizi yapma durumu		Eğitim Düzeyi		X ²	sd	p
		Lisans (n=135)	Lisansüstü (n=28)			
Evet	N	116	20	3,527	1	0,060
	%	85,9	71,4			
Hayır	N	19	8	3,527	1	0,060
	%	14,1	28,6			
Toplam	N	135	28			
	%	100	100			

Tablo 3.8’de SMMM’ler finansal/mali analiz gerçekleştirme durumlarının eğitim düzeyi ile mukayese edilmiştir.

Bu belirlemeye göre, SMMM’lerin finansal/mali analiz gerçekleştirme durumları ile eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir(p>0,05).

Tablo 3.8’de p değerinin %5 anlamlılık düzeyinden yüksek çıktığı için alternatif hipotez reddedilmiş olur. Eğitim düzeyi ile analiz yapma durumu arasında herhangi bir ilişki olmadığına karar verilmiştir.

Eğitim seviyesi ile finansal analiz yapma durumları arasında herhangi bir bağlantının bulunmaması; meslek mensuplarının eğitim düzeylerinden bağımsız olarak finansal analize önem verdikleri sonucuna ulaşılabilir.

Meslek mensuplarının meslekte kazanmış oldukları tecrübeleri ile finansal analizi gerçekleştirmelerinin mukayese Tablo 3.9’da gösterilmiştir.

Tablo 3.9: Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Gerçekleştirme Durumlarının Mesleki Tecrübeleri ile Mukayese Edilmesi(N=136)

Finansal tablo analizi yapma durumu	Mesleki tecrübe			X ²	sd	p
		10 yıl ve altı (n=37)	11-15 yıl (n=54)	16 yıl ve üstü (n=72)		
Evet	N	22	43	71	27,953	2
	%	59,5	79,6	98,6		
Hayır	N	15	11	1		
	%	40,5	20,4	1,4		
Toplam	N	37	54	72		
	%	100	100	100		

Tablo 3.9’da SMMM’lerin finansal/mali analiz gerçekleştirme durumları ile mesleki tecrübeleri mukayese edilmiştir. Analizin sağlıklı sonuç vermesi açısından, 20 yıl ve üstü yaş grubu bir alt gruba birleştirilmiştir. Veriler dikkate alındığında meslek mensuplarının finansal/mali analiz gerçekleştirme durumları ile meslekte geçen süreleri arasında doğru yönlü bir bağlantı olduğu ($X^2=27,95$; $p<0,05$); 10 yıl ve altı mesleki tecrübesi bulunan muhasebe meslek mensuplarının finansal/mali tablo analizi gerçekleştirme oranının (%59,5), 11-15 yıl mesleki tecrübesi olan muhasebe meslek mensuplarının finansal/mali tablo analizi gerçekleştirme oranının (%79,6) ve 16 yıl ve üstü mesleki tecrübesi olan muhasebe meslek mensuplarının finansal/mali tablo analizi gerçekleştirme oranının %98,6 olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3.9’da p değerinin %5 anlamlılık düzeyinden küçük çıktığı için alternatif hipotez kabul edilmiştir. Böylelikle mesleki tecrübe arttıkça finansal/mali analiz gerçekleştirme durumunun da arttığı tespit edilmiştir.

Meslek mensuplarının finansal analiz yapmalarının mükellef işletmelerden gelen talepler ile mukayesesi Tablo 3.10’da gösterilmiştir.

Tablo 3.10: Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Analiz Gerçekleştirme Durumlarının Mükelleflerinin Finansal Analiz Talep Etme Durumları ile Mukayese Edilmesi(N=136)

		Mükelleflerinin Finansal Analiz Talep Etme Durumları		X ²	sd	p
		Evet (n=63)	Hayır (n=100)			
Finansal tablo analizi yapma durumu	N	63	73	20,387	1	0,000
	%	100,0	73,0			
Evet	N	0	27			
	%	0,0	27,0			
Hayır	N	63	100			
	%	100	100			
Toplam						

Tablo 3.10’de SMMM’lerin finansal/mali analiz gerçekleştirme durumlarının vergi mükelleflerinin finansal/mali analiz talep etme durumları ile mukayese edilmiştir.

Bu mukayese sonucunda analiz gerçekleştirme ve analiz talep etme arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir($X^2=20,39$; $p<0,05$). Mükelleflerin finansal/mali analiz talebi olması durumunda SMMM’lerin finansal/mali analiz yapma oranının (%100,0), mükelleflerin finansal/mali analiz talebi olmaması durumunda SMMM’lerin finansal/mali tablo analizi yapma oranının (%73,0) göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.10’da p değerinin %5 anlamlılık düzeyinden küçük çıktığından dolayı alternatif hipotez kabul edilmiş olur. Buradan hareketle; mükelleflerin analiz talep etmeleri durumunda meslek mensuplarının analize karşılık vererek analiz yaptığı, mükelleflerden finansal analiz talebi gelmediğinde ise çoğu meslek mensubunun işletmenin faaliyetlerindeki başarısını ölçmek için finansal analiz yaptıkları söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Finansal tablolar ve bu tabloların analizi, muhasebenin temel kavramları arasında olan işletmenin sürekliliği açısından oldukça büyük öneme sahiptir. Küçük, orta ve büyük ölçekli işletmelerin ekonominin içerisinde ve rekabet ortamında hayat bulabilmeleri için sağlıklı finansal yatırım planlamaları yapmaları gerekir. Bu planlamaları muhasebe sisteminin üretilen sunduğu doğru ve güvenilir bilgilerden faydalanarak yapmaları gerekir. Muhasebe sisteminin sunduğu mali nitelikli bu bilgiler, işletme içi ve işletme dışı tablo kullanıcılarına finansal tablolar aracılığı ile raporlanır. Bu sayede finansal tablolar, kullanıcılarına karar alma sürecinde aradıkları sorulara yardımcı olur. Genellikle büyük ölçekli işletmelerin bünyesinde muhasebe ve finans birimlerinde gerçekleştirilen finansal tablo analizleri, küçük ve orta ölçekli işletmeler için muhasebe meslek mensupları tarafından gerçekleştirilir. Anlaşılabileceği üzere finansal tabloların analizi yeterince bilgi birikimi gerektirmektedir. Bu nedenle finansal tablolar ve bu tabloların analizinin sağlıklı ve doğru bir şekilde yapılması, tabloyu kullananlar açısından hayati öneme sahiptir.

Finansal tablolar analizi, işletmelerin mali yapısı, gelecekte karşılaşılabilecek riskler ve işletme için yönetim etkinliği gibi birçok konuda doneler ve bilgiler vermektedir. Bilgiyi üreten ve işleyen muhasebenin görevlerinden birisi de; işletmelerde ortaya çıkan olayları dönemler itibarıyla işletme içi ve işletme dışı çıkar gruplarına sunmaktır. Bu çıkar grupları işletmelerin finansal/mali yapısını, karlılığını, elde edecekleri getiriye veya karı, işletmelerin borç ödeme gücünü vb. gibi birçok veriyi bilmeyi arzu ederler. Bu verileri ise finansal tablolar yardımıyla elde ederler.

Finansal nitelikli gerekli belge ve bulguların işletme ile ilgili çıkar gruplarına gönderilmesi, bu belge ve bulguların işlenmesi şüphesiz işletmenin sürekliliği açısından oldukça önemlidir. Finansal nitelikli olayların işlenmesi ve doğru analiz edilmesi finansal tablo kullanıcıları için stratejik öneme sahiptir. Dolayısıyla finansal tablolar ve bu tabloların analizleri uzmanlık gerektirmektedir.

Bu araştırmada, Sivas ilinde aktif faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının finansal analizi gerçekleştirmeleri ile hangi finansal analiz yöntemlerini ne sıklıkla kullandıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Muhasebe meslek mensuplarının

Çalışma durumu ile finansal analiz gerçekleştirme durumları mukayese edilmemiştir. Çünkü ankete katılan 163 muhasebe meslek mensubunun bağımsız çalıştığı belirlenmiştir. Araştırma yapılırken meslek mensuplarına yüz yüze anket uygulaması yapılmış ve anket sonuçları SPSS21.0 paket programı yardımıyla analize tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda ortaya çıkan bilgi ve bulgular şoyledir:

- Analiz sonucunda, muhasebe meslek mensuplarının demografik özelliklerine göre dağılımına bakıldığında; %77,3'ünün erkek ve %45,4'ünün 36-45 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Ayrıca, %82,8'inin lisans mezunu, %33,1'inin 11-15 yıl aralığında meslekte geçen sürelerinin ve ankete katılım sağlayan meslek mensuplarının tamamının bağımsız olarak faaliyet gösterdiği belirlenmiştir.
- Muhasebe meslek mensuplarının hizmet verdiği mükelleflerinin finansal analiz talep edip etmediklerine bakıldığında; muhasebe meslek mensuplarının %61,3'ünün hizmet verdiği mükellefleri finansal analiz talep etmemekle birlikte %38,7'sinin hizmet verdiği mükellefleri finansal analiz talep ettikleri grlmştir. Dolayısıyla finansal analiz talep edenlerin oranı etmeyenlerin oranına göre az olduğu görülmektedir.
- Araştırma katılan muhasebe meslek mensuplarının %83,4'ünün finansal analiz gerçekleştirdiği görülmektedir. Meslek mensuplarının %40,4'ünün finansal analizi 3'er aylık dönemler halinde yaptıkları, %39,7'sinin yıllık olarak yaptıkları ve %19,9'unun aylık olarak gerçekleştirdikleri belirlenmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan 163 muhasebe meslek mensupları içerisinde günlük ve haftalık olacak biçimde analiz gerçekleştiren meslek mensubunun yer almadığı saptanmiştir.
- Meslek mensuplarının mükellef işletmelerine finansal analiz gerçekleştirirken aramış oldukları cevaplar içerisinde en ehemmiyetli sorunun %81,6(n=111) ile mükellef işletmenin faaliyetlerinin başarı derecesini lme olduğu belirlenmiştir. Bu soruyu takiben %80,9(n=110) ile mükellef işletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve finansal yapısı hakkında bilgi sahibi olmak olduğu grlmştir.
- Meslek mensuplarının mükellef işletmelerine finansal analizi gerçekleştirirken yararlanmış oldukları analiz yöntemlerine bakıldığında; %66,9(n=91) ile oran

analizini çok sık kullandıkları belirlenmiştir. %58,8 'inin (n=80) ise karşılaştırmalı tablolar analizini sık olarak kullandıkları görülmektedir.

- Meslek mensuplarının hangi amaçla finansal analiz yaptıklarının önem dereceleri ile analiz yöntemlerini ne sıklıkla kullandıklarına dair hesaplanan korelasyonuna bakıldığında; amaçların önem düzeyleri yükseldikçe analiz yöntemlerinin kullanım sıklığının da yükseldiği ve böylelikle aralarında pozitif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir.
- Muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz gerçekleştirememe nedenlerine bakıldığında; %96,3(n=26) ile finansal analiz için herhangi bir talep olmadığından gerçekleştirilmediği belirlenmiştir. %55,6'nın (n=15) ise iş yükünün fazla olmasından dolayı finansal analiz gerçekleştirmeye vakit olmadığı için analizi gerçekleştirmedikleri görülmektedir.
- Meslek mensuplarının finansal analiz gerçekleştirmemeleri ile yaş gruplarının karşılaştırılmasına bakıldığında; 46 yaş ve üstü muhasebe meslek mensuplarının finansal tablo analizi gerçekleştirme oranının (%97,2), 45 yaş ve altı muhasebe meslek mensuplarının finansal tablo analizi gerçekleştirme oranına (%72,8) göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
- Muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz gerçekleştirme durumlarının cinsiyet ile karşılaştırıldığında; finansal tablo analizi gerçekleştirme durumları ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmüştür.
- Finansal analiz gerçekleştiren meslek mensuplarının eğitim düzeyleri karşılaştırıldığında; finansal tablo analizi gerçekleştirmeleri ile eğitim düzeyleri arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmüştür.
- Meslek mensuplarının finansal analizi gerçekleştirmelerinin meslekte geçen süreleri ile karşılaştırıldığında; mesleki tecrübe arttıkça finansal analiz gerçekleştirme durumlarının da arttığı belirlenmiştir. Bu nedenle finansal analiz gerçekleştirme ile mesleki tecrübe arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.
- Meslek mensuplarının finansal analiz gerçekleştirmeleri ile mükellef işletmelerin analiz istemesi karşılaştırıldığında; meslek mensuplarının analiz gerçekleştirmeleri ile mükellef işletmelerin analiz talep etmeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında elde edilmiş olan anket verileri sonucunda; Sivas ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının ekseriyetle finansal tablo analizi yaptıkları görülmüştür. Mükellef işletmelerin faaliyetlerindeki başarı derecelerini ölçmek amacıyla finansal tablo analizi yaptıkları belirlenmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının daha çok üçer aylık dönemler itibariyle analiz yaptıkları ve oran analizini çok sık kullandıkları görülmüştür. Analiz sonucunda meslek mensuplarının finansal tablo analiz yöntemlerinden karşılaştırmalı tablolar analizini de sık olarak kullandıkları tespit edilmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının analiz yapmalarının mesleki tecrübeleri ve mükellef işletmelerin analiz talep etmeleriyle meslek mensuplarının analiz yapmaları arasında doğru yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Araştırmadan elde edilen bilgi ve bulgular, literatürde daha önceden benzerleri yapılmış çalışmalar ile karşılaştırıldığında; Karadeniz ve Kahiloğulları (2014) yapmış oldukları çalışma arasında farklılıklar görülmüştür. Beş yıldızlı olarak faaliyette bulunan otel işletmelerinde çok sık olarak karşılaştırmalı diğer adıyla mukayeseli tablolar analizi yapıldığı ve sık olarak oran analizi yapıldığı görülmüştür. Çalışma kapsamında muhasebe meslek mensuplarının finansal tablo analiz yöntemlerinden oran analizini çok sık kullandıkları ve sık olarak karşılaştırmalı tablolar analizini kullandıkları tespit edilmiştir. Beş yıldızlı otel işletmelerinde çoğunlukla finansal tablo analizi yapma amaçlarının gelecek için plan oluşturmak, karar vermek olduğu ve finansal tablo analizini aylık olarak yaptıkları görülmüştür. Çalışma kapsamında çoğu meslek mensuplarının finansal tablo analizi yapma amaçlarının genel olarak işletme faaliyetlerinin başarı derecesini ölçmek olduğu ve analizi üçer ay aralıklar itibariyle düzenledikleri saptanmıştır. Dolayısıyla bu iki çalışma arasında farklı doneler gözlemlenmiştir.

Dalak vd. (2018) yapmış oldukları çalışmada, dört havayolu şirketinde genel olarak oran analizi çok sık kullanıldığı görülmüştür. Çalışma kapsamında muhasebe meslek mensuplarının çoğunluğunun da oran analizini çok sık kullandığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar neticesinde iki çalışma birbirleriyle benzer sonuçları içermektedir. Havayolu şirketlerinin finansal analiz yaptıkları ve araştırmaya konu olan havayolu şirketleri en az bir finansal analiz yöntemlerinden yararlandığı görülmüştür. Çalışma kapsamında finansal tablo analizi yapan muhasebe meslek

mensuplarının da en az bir finansal tablo analiz yöntemlerinden yararlandığı tespit edilmiştir. Bu iki çalışma arasında benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Kayıkçıoğlu'nun (2019) yapmış olduğu çalışma ile bu çalışma arasında benzerlik ve farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Karaman ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının çok sık olarak kullandıkları finansal analiz yönteminin karşılaştırmalı tablolar analizi olduğu görülmüştür. Çalışma kapsamında muhasebe meslek mensuplarının çok sık kullandıkları yöntem oran analizi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Karaman ilinde yapılan çalışmada muhasebe meslek mensuplarının finansal tablo analizi yapma amaçlarının işletmelerin likiditeleri, karlılıkları, rantabilitileri ve finansal yapılarıyla alakalı bilgi sağlamak ve geçmiş dönemlerle karşılaştırma yapmak olduğu görülmüştür. Çalışma kapsamında muhasebe meslek mensuplarının finansal analiz yapma amaçlarının genel olarak işletme faaliyetlerinin başarısını ölçmek olduğu tespit edilmiştir. Böylelikle iki çalışma arasında farklı sonuçlar gözlemlenmiştir. Karaman ilinde mükellef işletmelerin finansal analiz talebinde bulunanların oranının az olduğu, analizi üçer aylık dönemler itibariyle yaptıkları, muhasebe meslek mensuplarının finansal tablo anali yapmama nedenlerinin çoğunlukla mükellef işletmelerden talep olmadığından kaynaklandığı görülmüştür. Çalışma kapsamında muhasebe meslek mensuplarının da finansal tablo analizini çoğunlukla üçer aylık dönemler itibariyle yaptıkları ve finansal tablo analizi yapmama nedenlerinin çoğunlukla mükellef işletmelerden talep olmadığı için yapmadıkları tespit edilmiştir. Bu nedenlerden dolayı da iki çalışma arasında benzer sonuçlar gözlemlenmiştir.

Finansal işlemlerin takip edilmesi ve yürütülmesinde önemli bir konuma sahip Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler, finansal/mali bilgileri işleyerek raporlaması mevcut durum ve gelecekte alınacak kararlar için işletmelere ışık tutmaktadır. Böylelikle işletmeler ya da çıkar grupları bu bilgilerden faydalanarak kararlar alır. Bununla birlikte bilgiler ve bulgular noksan veya hatalı işlenmesi durumunda işletmelerin gerçek görünümünün anlaşılması zor bir hal alır. Bu sebeple Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin önemi her geçen gün daha da artmaktadır.

Muhasebe meslek mensupları tarafından yapılan finansal analiz sonuçlarının, mükellef işletmelere aktararak gerekli bilgiler verilmeli ve planlama yapılarak stratejiler oluşturulmalıdır. Böylelikle mükellef işletmeler daha temkinli hareket ederek piyasada faaliyetlerini daha etkin ve verimli sürdürebilirler.

İlerde işletme kuracak olan veya yatırım yapacak olan kişi ya da kişiler için çeşitli etkinlikler düzenlenerek finansal analizin önemi ve faydaları anlatılabilir.

Üniversitelerin ilgili bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler için finansal analizin önemini anlatacak sunumlar veya seminerler düzenlenebilir ve bu açıdan ilgili taraflara ışık tutulabilir.

Literatürde finansal tablo analizi ile ilgili farklı başlıklar çerçevesinde çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Buna karşın Serbest Muhasebeci Mali Müşavirleri konu alan çalışmalar incelendiğinde çok kısıtlı olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın literatüre daha çok katkıda bulunacağı, ilerde finansal tablolara dayalı SMMM'leri konu alan çalışmalara yön vereceği ve yapılan çalışmalar sonucunda karşılaştırma yapılmasına katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Yapılan bu çalışma Sivas ili ile sınırlı tutulmuştur. Çalışmanın farklı illerde faaliyette bulunan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ile yapılarak ya da iki farklı ilde yapıp sonuçları karşılaştırılarak değerlendirme yapılması da mümkün olabilir. Ayrıca, vergi mükelleflerinin finansal analizdeki farkındalıklarını ortaya koyacak çalışmalar yapılarak literatüre katkı sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Acar Vedat ve Öztürk Mahmut (2013). “TMS 1: Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı Kapsamında Hizmet Sektöründe Çeşit Esasına Göre Düzenlenebilecek Gelir Tablosunun İçerik ve Şekil Yönünden İncelenmesi”, *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 6 (3), 15-42.
- Ağırbaş, İsmail (2014). *Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim ve Maliyet Analizi*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- İslamoğlu Hamdi Ahmet ve Alınışık Ümit (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Akaytay Ali, Çatı Kahraman ve Yücel Serkan (2015). “5. Finansal Oranların Faaliyet Alanlarına Göre Değişiminin Merkez Bankası Sektör Raporları Yardımıyla İncelenmesi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (44), 45-57.
- Akça, Cevat (2018). *Mali Tablolar Analiz Tekniklerini Kullanarak Yönetim Performansının Değerlendirilmesi: Bir Banka Uygulaması*, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Akdoğan Nalan ve Tenker Nejat (1985). *Finansal Tablolar ve Analizi*, Ankara: Savaş Yayınları.
- Akdoğan Nalan ve Tenker Nejat (2010). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akgüç, Öztin (1995). *Mali Tablolar Analizi*, İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayınları.
- Akyüz Yılmaz, Genç Erhan ve Erem Işıl (2013). “Finansal Oranlar Arasındaki İlişkinin Faktör Analizi İle İncelenmesi: Aracı Kurumlar Üzerinde Bir Uygulama”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (37).
- Altıngöz, Gündüzalp Nalan (2018). *Finansal Tablolara Uygulanan Rasyo Analizi İle Hilenin Tespiti, Değerlendirilmesi ve Tekstil Sektöründe Bir Uygulama*, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- Arabacı Havva ve Çavdar Fatih (2018). “Temel Finansal Tablolar Analizinin Etkin Bir Vergi Denetimi Açısından Önemi Temel Finansal Tablolar Analizinin Etkin Bir Vergi Denetimi Açısından Önemi”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 7 (4), 172-182.
- Arat, Mehmet Emin (2005). *Finansal Analiz Aracı Olarak Oranlar: İlke ve Yorumlar*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Nihad Sayâr Eğitim Vakfı Yayınları.
- Arat, Mehmet Emin (2005). *Finansal Analiz Aracı Olarak Oranlar: İlke ve Yorumlar*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Nihad Sayâr Eğitim Vakfı.
- Aslan, Tunay (2018). “Futbol Kulüplerinin Finansal Performansının Oran Yöntemiyle Analizi: Bist’de İşlem Gören Futbol Kulüpleri Üzerine Bir Uygulama,” *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi* 11 (3): 349-362.
- Atabey Naim Ata, Parlakkaya Raif ve Alagöz Ali (2002). *Genel Muhasebe*, Konya.
- Ataman, Ümit (1997). *Tek Düzen Hesap Planı ve Mali Tablolar*, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Atmaca, Metin (2010). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına ve Vergi Yasalarına Göre Düzenlenen Temel Mali Tabloların Finansal Analiz Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi ve Türkiye Uygulaması*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Avder Erdoğan ve Özçelik İsmail (2016). *Genel Muhasebe*, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Ayboğa, Hanifi (2014). “Globalleşme Sürecinde Ülkemizde Muhasebe Mesleği ve Meslek Mensuplarının Eğitimi”, *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 18 (1), 327-359.
- Aydın Nurhan, Başar Mehmet ve Coşkun Metin (2010). *Finansal Yönetim*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bayırlı, Rıdvan (2006). *Yaratıcı Muhasebe Etik, Firma Değeri ve Örnek Bir Uygulama*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Bayrı, Osman (2010). “Tek Düzen Muhasebe Sistemine ve Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartlarına Göre Bilançonun Biçimsel Yapısı, Kapsamı ve İçeriğinin Karşılaştırmalı Analizi”, *Mali Çözüm Dergisi*. Sayı (98), 89-116.

- Bektöre Sabri, Çömlekçi Ferruh ve Sözbilir Halim (2013). *Mali Tablolar Analizi*, Ankara: Nisan Kitabevi.
- Berk, Niyazi (1995). *Finansal Yönetim*, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Besley Scott ve Brigham Eugene (2005). *Essentials of Managerial Finance. United States of, America*: Thomson South-Western Corporation.
- Bitlisli, Ferhat (2014). *Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarının Finansal Tablolar ve Analiz Sonuçları Üzerindeki Etkileri: Bir Uygulama*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Isparta.
- Brigham Eugene and Houston Joel (2009). *Fundamentals of Financial Management (Twelfth Edition)*, America: South-Western Cengage Learning.
- Burak Emel ve Öztaş Saadet (2015). “Kurumsal Yönetim İlkelerinin Muhasebenin Temel Kavramları Açısından Değerlendirilmesi”, *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 1-17.
- Büker Semih, Aşıkoğlu Rıza ve Güven Sevil (2007). *Finansal Yönetim*, Ankara.
- Bülüç Ferda, Özkan Okan ve Ağırbaş İsmail (2017). “Oran Analizi Yöntemiyle Özel Hastane Finansal Performansının Değerlendirilmesi”, Vol:3, Issue:(11), 64-72.
- Can, Merve (2019). *Türkiye Muhasabe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına Göre Düzenlenen Finansal Tabloların Finansal Analizi*, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dönem Projesi, Denizli.
- Cebeci, Yasin (2014). *Finansal Tablolar Analizi Açısından Türkiye Finansal Raporlama Standartları (Tfrs) Kapsamında Düzenlenen Finansal Tablolar ile Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ndeki (Msugt) Finansal Tabloların Karşılaştırılması*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Cemalcılar Özgül, Benligiray Yılmaz ve Sürmeli Fevzi (2009). *Genel Muhasebe*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Ceylan Ali ve Korkmaz Turhan (2008). *İşletmelerde Finansal Yönetim*, Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım

- Ceylan Ali ve Korkmaz Turhan (2015). *Finansal Yönetim Temel Konular*, Bursa: Yayınevi.
- Cüre, Selçuk (2015). *Muhasebenin Temel Kavramlarının İslam Dini Açısından Değerlendirilmesi*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Çabuk Adem ve Lazol İbrahim (2013). *Mali Tablolar Analizi*, Bursa Ekin Yayınevi.
- Çabuk Adem, Karagül Arman Aziz, Erol Cengiz Başar, Ayşe Banu Sevim, Şerafettin ve Sayılır Özlem (2013). *Finansal Tablolar Analizi*, Ankara: Saray Matbaacılık.
- Çakıcı, Cemal (2002). “Temel Muhasebe Varsayımları ve Muhasebe Politikalarına Yön Veren Kavramlar”, *Öneri Dergisi*, 5 (17), 69-76.
- Çaldağ, Yurdakul (2006). *Denetim ve Raporlama Finansal Tablolar ve Analiz Teknikleri*, İstanbul: Türmob Yayınları.
- Çetiner, Ertuğrul (2010). *İşletmelerde Mali Analiz* (7.Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Demir Mehmet ve Alpan Nesrin (2012). *Finansal Tabloların Hazırlanması ve Analizi Ders Notları*, Sivas.
- Dokur Şükrü ve Kaygusuz Sait Yüksel (2009). *Finansal Muhasebe*, Bursa: Dora Yayınları.
- Dursun Günay Deniz ve Dabbağoglu Kadir (2009). “İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Çimento Sektörü Şirketlerinin Net İşletme Sermayesi Analizi”, *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, (15), 51-74.
- Ercan Metin Kamil ve Ban Ünsal (2014). *Değere Dayalı İşletme Finansı Finansal Yönetim*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Erdoğan Murat ve Dinç Engin (2009). “Türkiye Muhasebe Standartları ve Muhasebe Meslek Mensuplarının Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (43), 154-169.
- Erdoğan Nurten, Lazol İbrahim, Ergun Ülkü ve Köse Tunç (2012). *Genel Muhasebe*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ergül, Nuray (2004). *Herkes İçin Finans*, İstanbul: Literatür Yayıncılık.

- Gapenski, Louis (2005). *Healthcare Finance: An Introduction To Accounting and Financial Management*, Aupha.
- Gençoğlu Gücenme Ümit, Arsoy Poroy Aylin, Ertan Yasemin ve Bora Tuba (2014). “TMS/TFRS’ye Dönüştürülen Finansal Tabloların Denetim Modelinin Özellikleri”. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (64), 1-26.
- Gücenme Ümit ve Poroy Arsoy Aylin (2006). “Muhasebe Standartlarındaki Sınıflandırılmış Nakit Akım Tablosu Formatı İle Finansal Performansın Ölçülmesi”, *Muhasebe Ve Finansman Dergisi*, Sayı (30), 66-74.
- Gücenme, Ümit (2000). *Mali Tablolar Analizi*, Bursa: Marmara Kitabevi.
- Gücenme, Ümit (2005). *Mali Tabloların Analizi ve Enflasyon Muhasebesi*, İstanbul: Aktuel Yayınları.
- Gürbüz Gökçen, Bağak Ataman ve Çakıcı Cemal, (2011). *Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları*, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Güzel, Ahu (2015). *Finansal Muhasebe*, İzmir: İzmir Yayınevi.
- İSMMMO (1992). Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, Maliye ve Gümrük Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Karadeniz Erdinç, Dalak Selda, Beyazgül Mehmet ve Günay Fatih (2016). “Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Alt Sektöründeki Küçük, Orta ve Büyük Ölçekli İşletmelerin Finansal Performansının Karşılaştırmalı Tablolar Analiz Tekniği İle İncelenmesi”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18 (3), 631-657.
- Karapınar Aydın ve Ayıkoğlu Zaif Figen (2012). *Finansal Analiz*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karapınar Aydın ve Ayıkoğlu Zaif Figen (2013). *Finansal Analiz*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karasioğlu Fehmi ve Eren Tefvik (2011). *Finansal Tablolar Analizi*. Konya: Atakan Yayınları.
- Kaygusuz Sait Yüksel, Aslan Ümmühan ve Kepçe Nazlı (2012). *Genel Muhasebe-I*, Eskişehir: Anadolu üniversitesi Yayınları.

- Kayıkçıoğlu, Tuğba (2019). *Finansal Tablo Analiz Tekniklerinin Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Tarafından Kullanım Düzeylerinin İncelenmesi: Karaman İli Örneği*, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Niğde.
- Kennedy, Ralph Dale (1967). *Finansal Durum Tabloları: Form Analiz ve Yorumlama*. (çev: Atilla Gönenli), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Kocaçınar, Mutlu (2004). *Mali Tablolar Analizinde Etkinlik*, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Koç, Yalkın Yüksel (1981). *İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Kurt, Yusuf (2017). *İşletmenin Ana Faaliyetleri ile Yatırım ve Finansman Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit İle Likidite Oranları Arasındaki İlişki ve BIST Uygulamaları*, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
- Lazol, İbrahim (2017). *Genel Muhasebe*, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Murphy, Mary Elizabeth (1963). *Managerial Accounting* New Jersey, D. Van Nostrand Comp.
- Oğuz, Mustafa (2014). *Kapsamlı Gelir Tablosu ve Bir Uygulama*, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- Okka, Osman (2015). *Finansal Yönetim Teori ve Çözümlü Problemler*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Örerler, Esin Okay (2005). “Finansal Değerlendirme Açısından Finansal Tabloların Şeffaflığı”, *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (15), 1-8.
- Özolgun, Hande (2017). “Karşılaştırmalı Mali Tablolar Analizi”, *International Congress of Management Economy and Policy Kongresi Bildiri*, İstanbul.
- Özyürek Hamide ve Erdoğan Elif (2011). “Finansal Kurumlarda Mali Analiz ve Bir Uygulama”, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3 (2), 229-238.
- Özyürek, Hamide (2012). “Muhasebe Meslek Mensuplarının Taşınması Gereken Nitelikler”, *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 139-148.

- Sarıkale, Hakan (2016). *Finansal Analiz Sürecindeki Bilanço ve Gelir Tablosu Düzeltmelerinin Oranlara Etkisi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar.
- Savcı, Mustafa (2010). *Mali Tablolar Analizi*, Trabzon: Murathan Yayınevi.
- Selek Gödek, Emine (2019). *Vuk Hükümlerine Göre Oluşturulan Mali Tabloların TFRS Hükümlerine Uyarlanması*, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- Sevilengül, Orhan (2000). *Genel Muhasebe*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sevim, Şerafettin (2009). *Mali Tablolar Analizi*, Kütahya: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Yayınları.
- Sevinç, Fatih (2016). *Finansal Tablo Kullanıcılarının Alacakları Kararları Etkileyen, Bilanço Tarihinden Sonra Gerçekleşen Olayların 10 No'lu Muhasebe Standardı Açısından İncelenmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Tanış, Veyis Naci (2012). *Genel Muhasebe İlkeler ve Uygulamalar*, Adana: Karahan Kitabevi
- Tavşancıl, Ezel (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Ankara: Nobel Basım Yayın.
- Tekin, İbrahim (2017). *Finansal Analiz Teknikleri ve Finansal Analiz Üzerine Bir Uygulama*, Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman.
- Tetik, Nülfir (1997). "Muhasebenin Temel Kavramları ve Mali Tablolar İlkelerinin Yönetim Muhasebesi Açısından Değerlendirilmesi", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (2), 147-160.
- Topak, Mehmet Sabri (2010). *Finansal Tablolar Analizi*, İstanbul Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Ders Notları.

- Uçaktürk, Mahmut (2010). *Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Finansal Tablolar Üzerine Etkileri ve Kahramanmaraş'ta Bir Alan Çalışması*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.
- Usta, Öcal (2008). *İşletme Finansı ve Finansal Yönetim*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uyguntürk Hasan ve Vargün Hakan (2018). “Nakit Akışı İle Karlılık Arasındaki İlişki: Taşıt Araçları Sektörü Üzerine Bir Araştırma”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(3); 705-727.
- Weaver, Samuel (2012). *The Essentials of Financial Analysis*, USA: Mcgraw Hill Companies,
- Yaman, Tuba (2008). *Finansal Tablolar Aracılığı İle Kullanıcılara Yanıltıcı Bilgi Sunulması ve Sonuçları*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Yener, Ahmet (2009). *Finansal Tablolar Yoluyla Vergi Denetimi*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Yenisu, Ersin (2019). “Finansal Tabloların Oran Analizi İle İncelenmesi: Adese Örneği”, *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (1), 19-45.
- Yıldırım, Nurcan (2019). *Muhasebe Bilgi Sistemi ile Kurumsal Yönetim Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Sivas İli Örneği*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Yıldız, Ferhat (2014). *Kpss ve Kurum Sınavları İçin Muahsebe Konu Anlatımı*, İstanbul.

EKLER

Ek 1. Anket Formu

Sayın Muhasebe Meslek Mensubu,

Bu anket çalışması Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı'nda hazırlamakta olduğum “**Muhasebe Meslek Mensuplarının Finansal Tablo Analiz Yöntemleri Kullanım Düzeylerinin Ölçülmesi: Sivas İli Örneği**” isimli Yüksek Lisans Tez çalışması için kullanılacaktır. Bu ankete vereceğiniz tüm bilgiler akademik çalışmanın amacı dışında kullanılmayacak ve üçüncü kişiler ile paylaşılmayacaktır. Soruların anlamlı ve geçerli olması için hiçbir sorunun boş bırakılmaması gerekmektedir. Göstermiş olduğunuz ilgiye teşekkür ederiz.

Dr.Öğr.Üyesi Seval ELDEN ÜRGÜP

Tolga YENTUR

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İİBF

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi YL Öğrencisi

1) Yaşınız:

☐ 26-35

☐ 36-45

☐ 46-55

☐ 56-65

☐ 65'den fazla

2) Cinsiyetiniz:

☐ Kadın

☐ Erkek

3) Eğitim Düzeyiniz:

☐ Lise

☐ Ön Lisans

☐ Lisans

☐ Lisansüstü

4) Çalışma Durumunuz:

☐ Bağımsız Çalışan

☐ Bağımlı Çalışan

5) Mesleki Tecrübeniz:

☐ 0-5 yıl

☐ 6-10 yıl

☐ 11-15 yıl

☐ 16-20 yıl

☐ 20 yıldan fazla

6) Mükellefleriniz sizden finansal analiz yapmanızı talep eder mi?

☐ Evet

☐ Hayır

7) Mükelleflerinizin finansal tablolarının analizini yapar mısınız?

☐ Evet

☐ Hayır

8) Cevabınız evet ise finansal analizi hangi sıklıkla yaparsınız?

☐ Günlük ☐ Haftalık ☐ Aylık ☐ 3'er Aylık ☐ Yıllık

9) Mükelleflerimize finansal analiz gerçekleştirirken aşağıda yer alan sorulardan hangilerine cevap aramaktasınız? Önem dereceleri bağlamında değerlendiriniz.

Lütfen kutucuklara (X) işareti koyarak cevaplayınız.	Çok Önemli	Önemli	Ne Önemli Ne Önemli	Önemli	Çok Önemli
1 Genel olarak işletme faaliyetlerinin başarı derecesini ölçme					
2 İşletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili bilgi edinmek					
3 İşletmenin likidite, karlılık, verimlilik ve finansal yapısıyla ilgili önceki dönemlerle karşılaştırma yapmak					
4 Devam eden işletme faaliyetlerinin her aşamasında doğru ve düzeltici kararlar alınmasını sağlamak					
5 Geleceğe yönelik planlar hazırlama					
6 Ürün ve hizmet türleri ile izlenecek fiyat politikasını belirleme					
7 İşletme faaliyetlerinin denetim ve değerlendirilmesi					
8 İşletmenin hedeflerine ulaşp ulaşmadığını saptamak					
9 Diğer işletmelerle karşılaştırma yapmak					

10) Mükelleflerimize finansal analiz gerçekleştirirken hangi finansal analiz tekniklerinin kullanırsınız? (Kullanım sıklığını dikkate alarak değerlendiriniz.)

Finansal Tablo Analiz Teknikleri	Çok Sık	Sık	Bazen	Nadiren	Hiç
Karşılaştırmalı Finansal Tablolar Analizi					
Dikey Analiz					
Trend Analizi					
Oran Analizi					

11) Mükelleflerimize finansal analiz yapmıyorsanız neden/nedenlerinizi belirtiniz.

- ☐ Görevim olmadığını düşünüyorum.
- ☐ Finansal analiz konusunda yeterli bilgiye sahip değilim.
- ☐ Mükelleflerimden finansal analiz konusunda talep olmadığı için yapmıyorum.
- ☐ İş yoğunluğundan dolayı finansal analiz yapmaya vakit bulamıyorum.
- ☐ Finansal analiz yapmadan finansal tablolara bakarak işletmenin finansal durumu hakkında bilgi sahibi olurum.
- ☐ Finansal analiz yapmanın gerekli olmadığını düşünüyorum.

Ankete katılımınız için teşekkür ederiz.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Tolga YENTUR

Uyruğu : T.C.

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
--------	-------	----------------

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
-------	-------	-------

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı: